

การพัฒนาความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย
ที่ได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ

ปริญญานิพนธ์

ของ

ต้องจิตต์ จิตดี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

มีนาคม 2547

การพัฒนาความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย
ที่ได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ

บทคัดย่อ

ของ

ต้องจิตต์ จิตดี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
มีนาคม 2547

ต้องจิตต์ จิตดี. (2547). การพัฒนาความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัด

ประสบการณ์กิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ. ปรินซ์นิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษา
ปฐมวัย) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการ
ควบคุม : อาจารย์ ดร.สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์, รองศาสตราจารย์นิภา ศรีไพโรจน์.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการพัฒนาความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย
ในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน โดยใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์กิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กปฐมวัยชายหญิงที่มีอายุระหว่าง 5 – 6 ปี ที่
กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545 โรงเรียนอนุบาลเทพารักษ์
ตำบลเทพารักษ์ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 20 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบ
กลุ่ม การทดลองใช้เวลา 8 สัปดาห์ ๆ ละ 3 วัน วันละ 40 นาที

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แผนการจัดประสบการณ์กิจกรรมดนตรีตามแนว
คาร์ล ออร์ฟและแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น
เท่ากับ 0.86 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย มัธยฐาน ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
และการทดสอบสมมติฐานโดยใช้ The Wilcoxon Matched Pairs Signed – Ranks Test

ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล
ออร์ฟ มีพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบ ด้านการรู้จักเวลา ด้าน
ความอดทน อดกลั้น ด้านความเชื่อมั่นในตนเองและด้านความเป็นผู้นำ ผู้ตามสูงขึ้นอย่างมี
นัยสำคัญ .05 และพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่สูงขึ้น
ตลอดช่วงของการจัดกิจกรรม

SELF-DISCIPLINE DEVELOPMENT OF YOUNG CHILDREN EXPERIENCED
THROUGH MUSIC ACTIVITIES APPLYING ORFF-SCHULWERK STYLE

AN ABSTRACT
BY
TONGJIT JITDEE

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Early Childhood Education
at Srinakharinwirot University
March 2004

Tongjit Jitdee. (2004). *Self-discipline Development of Young Children Experienced through Music Activities Applying Orff-Schulwerk Style*. Master thesis, M.Ed. (Early Childhood Education). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committees: Dr. Suchinda Kajorungsilp, Assoc. Prof. Nipa Sripairot.

The purpose of this research was to study the young children's self-discipline development experienced through music activities applying Orff-Schulwerk style.

The subjects were 20 young children ranged from five to six years old at Teparak Kindergarten, Samutprakan Province in the second semester of academic year 2002. The sample of this study was Cluster Random Sampling Technique. The experiment was carried out within 8 weeks, 3 days per week and 40 minutes each day.

The instruments of the study were the music activities lesson plan applying Orff-Schulwerk style and self-discipline observation form. The reliability of the self-discipline observation inventory was 0.86. Mean, median, standard deviation and The Wilcoxon Matched Pairs Signed-Ranks Test were used for data analysis.

The result showed that during the treatment phases, self-discipline of young children including responsibility, time management, patience, self-confidence and leadership were increased significantly at .05 level.

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

การพัฒนาความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย
ที่ได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ
ของ

นางต๋องจิตต์ จิตดี

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. นภาพร หะวานนท์)
วันที่.....เดือน.....พ.ศ. 2547

คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์

.....ประธาน
(อาจารย์ ดร. สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์นิภา ศรีไพโรจน์)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(รองศาสตราจารย์ ดร. เยาวพา เดชะคุปต์)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(อาจารย์วิภา ตันทุลพงษ์)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี เพราะได้รับความกรุณาเป็นอย่างสูงจาก อาจารย์ ดร. สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์ ประธานกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ นิภา ศรีไพโรจน์ กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา แนะนำ เสนอแนวคิด ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เป็นอย่างดี ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาเป็นอย่างยิ่ง และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.เยาวพา เตชะคุปต์ และอาจารย์ วิภา ตันทุลพงษ์ ที่ได้กรุณาเป็นกรรมการในการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์และได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงสำหรับความเมตตาที่ท่านอาจารย์หม่อมดุษฎี บริพัตร ณ อยุธยา ได้กรุณาสละเวลาให้ความรู้ ให้คำปรึกษา ชี้แนะแนวทางอันเป็นประโยชน์ อย่างยิ่ง กราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ พนุสุข บุญยสวัสดิ์ อาจารย์ธิดา พัทธกษิณสุข อาจารย์วิทยา ไส้ทอง อาจารย์ธนพร เอี่ยมสมุทร ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและตรวจแก้ไข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ กราบขอบพระคุณอาจารย์กรรทอง บุญประกอบ ผู้จุดประกายความคิด เป็นกำลังใจและให้การสนับสนุนอย่างดียิ่งแก่ผู้วิจัย

ขอขอบพระคุณคณะครูและนักเรียนโรงเรียนอนุบาลเทพารักษ์ เขตการศึกษา 1 จังหวัดสมุทรปราการ ที่ได้กรุณาให้การสนับสนุนและให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการศึกษาทดลองเป็นอย่างดี

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยและสาขาอื่นๆ ทุกท่านที่ได้กรุณาอบรมสั่งสอน ถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ที่ดีและมีคุณค่ายิ่งต่อผู้วิจัย ขอบคุณเพื่อนๆ นิสิตปริญญาโทสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยทุกท่านที่ได้ให้กำลังใจซึ่งกันและกันด้วยดีเสมอมา

ขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ และครอบครัวของผู้วิจัยที่ได้ให้ความสนับสนุนช่วยเหลือและเป็นกำลังใจให้กับผู้วิจัยมาโดยตลอด คุณค่าและประโยชน์ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดามารดาที่ได้อบรมเลี้ยงดูให้การศึกษาและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้วิจัยเสมอมาและขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณครูอาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่านทั้งในอดีตและปัจจุบันที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัย

ต้องจิตต์ จิตดี

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	3
ความสำคัญของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย	3
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	3
ตัวแปรที่ศึกษา	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
กรอบแนวคิดในการวิจัย	5
สมมติฐานการวิจัย	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย	7
ความหมายและลักษณะพัฒนาการของเด็กปฐมวัย	7
พัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็กปฐมวัย	8
ปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการด้านจิตใจและสังคมของเด็กปฐมวัย	11
เด็กปฐมวัยกับพัฒนาการด้านดนตรี	14
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัยในตนเอง	23
ความหมายของความมีวินัยในตนเอง	23
ความสำคัญและคุณค่าของความมีวินัยในตนเอง	24
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเกิดและพัฒนาการของวินัยในตนเอง	25
คุณลักษณะของความมีวินัยในตนเอง	29
การส่งเสริมความมีวินัยในตนเอง	30
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัยในตนเอง	32
เอกสารที่เกี่ยวข้องดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ	34
ประวัติและการพัฒนาระบบ	34
ปรัชญาการศึกษาของคาร์ล ออร์ฟ	35
ระบบการสอนดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ	38
กิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ	40

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
เครื่องดนตรีที่ใช้	43
3 วิธีดำเนินการวิจัย	48
การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง	48
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	48
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	50
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล	53
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	56
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	56
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	56
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	57
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	62
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	62
ความสำคัญของการวิจัย.....	62
สมมติฐานของการวิจัย	62
ขอบเขตของการวิจัย.....	62
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	63
วิธีการดำเนินการวิจัย	63
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	64
สรุปผลการวิจัย.....	64
อภิปรายผล	64
ข้อสังเกตที่ได้จากการวิจัย.....	68
ข้อเสนอแนะทั่วไป	68
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย.....	69
บรรณานุกรม	70
ภาคผนวก.....	77
ภาคผนวก ก	78
ภาคผนวก ข	85
ภาคผนวก ค	93

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ภาคผนวก ง	95
ประวัติย่อผู้วิจัย	97

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

- 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย 5
- 2 เส้นภาพแสดงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย 59

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ความเจริญรุ่งเรืองของประเทศย่อมเป็นสิ่งที่ทุกคนในชาติปรารถนาและความเจริญรุ่งเรืองนั้นจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยความร่วมมือกันสร้างสรรค์ในทุกวิถีทาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะต้องประกอบด้วยวินัยของคนในชาติ เพราะการมีวินัยเป็นการยอมรับและปฏิบัติตามกฎระเบียบที่สังคมยอมรับ เป็นความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปในทางที่ถูกต้อง คนที่มีวินัยแม้ไม่มีกฎเกณฑ์มาคอยบังคับ ก็ยังสามารถควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม จึงไม่สร้างปัญหาเดือดร้อนให้กับสังคมโดยรวม และตัวของเขาเองก็จะประสบความสำเร็จในสิ่งที่ทำอยู่ จากประวัติศาสตร์ความเป็นมาของมนุษยชาติสอนให้เราตระหนักว่าชนชาติใดมีระเบียบวินัย มีความสมัครสมานสามัคคี ประเทศนั้นก็จะเจริญรุ่งเรือง ตรงข้ามกับชนชาติใดที่ขาดระเบียบวินัย ประเทศนั้นก็จะเสื่อมถอยและล่มสลายไปในที่สุด

ปัจจุบันต้องยอมรับว่า เรื่องของการขาด “วินัย” นับแต่เรื่องเล็กๆ อย่างการไม่เข้าคิว ไม่ตรงต่อเวลา ผิดวันประกันพรุ่ง ไม่ข้ามสะพานลอย พุดโทรศัพท์เสียงดังในโรงภาพยนตร์จนถึงเรื่องใหญ่ๆ อย่างการการขั้บรถฝ่าไฟแดง การหนีภาษี การขาดประชุม (สภา) ฯลฯ จะเป็นเรื่องธรรมดาของคนในสังคมไทย ซึ่งหากพิจารณาให้ลึกซึ้งแล้วจะเห็นได้ว่า สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นจุดเริ่มต้นของปัญหายับยंत्रาย และความเสียหายหลายอย่างที่เรากำลังเผชิญอยู่ ทั้งปัญหายาเสพติด การมั่วสุมทางเพศ การทำร้ายร่างกายกัน การคอร์รัปชัน ความเห็นแก่ตัว ฯลฯ (อุมาพร ตรังคสมบัติ. 2542 : 3) ซึ่งปัญหาเหล่านี้ ทางรัฐบาลได้ให้ความสำคัญและพยายามที่จะแก้ไข โดยใช้วิธีการจัดระเบียบสังคม สร้างกฎเหล็กขึ้นมาเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยจัดการศึกษาเน้นการมีคุณธรรมและจริยธรรม สามารถพึ่งตนเองและดำรงชีวิตอย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2535 :1) โดยส่งเสริมให้บุคคลมีพฤติกรรมที่เหมาะสม อย่างไรก็ตาม การแก้ปัญหาด้วยวิธีดังกล่าวเป็นเพียงการแก้ ปัญหาที่ปลายเหตุ ซึ่งสาเหตุหลักของปัญหาคงต้องมองย้อนกลับมาที่ “วินัย” เพราะการที่บุคคลขาดวินัยในตนเอง จะมีผลให้ขาดวินัยทางสังคมไปด้วย วินัยเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องปลูกฝังกันมาตั้งแต่เด็ก เพราะวินัยนอกจากจะทำให้สังคมมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีความเจริญก้าวหน้าแล้ว คนที่มีวินัยกับตนเองดีมักเป็นคนที่ประสบความสำเร็จทั้งการเรียน การงาน และการดำรงชีวิต (พุมบุญ. 2538 : 51-56) สอดคล้องกับอุมาพร ตรังคสมบัติ (2542 : 5-6) ที่กล่าวว่า วินัยต้องสร้างตั้งแต่เด็กยังเล็ก เพราะวัยเด็กเป็นวัยที่รับสิ่งต่างๆ เข้าไปได้ง่าย หากปลูกฝังสิ่งที่ดี เช่น ความมีวินัย ความอดทน การรู้จักควบคุมตนเอง ความมีใจเมตตา กรุณา ฯลฯ

สิ่งเหล่านี้จะแทรกซึมเข้าไปกลายเป็นบุคลิกภาพ เป็นเนื้อแท้ที่จะฝังแน่นอยู่ในตัวเขาจนเป็นผู้ใหญ่ บุคคลที่มีวินัยในตนเองจะมีคุณสมบัติคือ จะเป็นผู้รู้จักกาลเทศะ มีความรับผิดชอบ ตรงต่อเวลา มีระเบียบตามกฎของสังคม และจะแสดงพฤติกรรมออกมาในลักษณะที่สังคมยอมรับทั้งต่อหน้าและลับหลัง ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้จะต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้นตั้งแต่วัยเด็กโดยการจัดสิ่งแวดล้อมต่างๆให้เอื้ออำนวย ทั้งนี้เพื่อจะเป็นรากฐานของการเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในวันหน้า (ประภาพรรณ เอี่ยมสุภชาติ. 2532 : 756) ความมีวินัยโดยอยู่บนพื้นฐานของเหตุผลภายใต้บรรยากาศของความรักความอบอุ่นและความรู้สึกที่อิสระ จึงมีความสำคัญต่อการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ควบคู่กับความมีวินัยและนำไปสู่การรู้จักควบคุมตนเองที่ละน้อย ซึ่งเป็นพื้นฐานของความมีวินัยในตนเอง ในเวลาต่อมาช่วยให้เด็กเรียนรู้ที่จะรู้จักกาลเทศะและรู้จักประมาณ วินัยดังกล่าวจะเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการพัฒนาจริยธรรมต่อไป (ฉันทนา ภาคบงกช. 2546 : 62)

ประสบการณ์ที่เด็กได้รับในช่วงปฐมวัยมีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างฐานความพร้อมในการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม สติปัญญา ตลอดจนบุคลิกภาพต่างๆ การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กต้องอาศัยการจัดสิ่งแวดล้อมและกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ในช่วงปฐมวัยซึ่งถือเป็นวัยเริ่มแรกของคุณภาพชีวิต รูปแบบของดนตรีและกิจกรรมเข้าจังหวะก็เป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่มีความสำคัญที่ครูผู้สอนต้องสนใจใฝ่รู้ เพื่อให้เด็กเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน ดนตรีช่วยกล่อมเกลাজิตใจเด็กซึ่งนำไปสู่การปรับตัวให้เข้ากับสังคม ดนตรีช่วยให้เกิดความรู้สึกผ่อนคลาย ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้รวดเร็วขึ้น จากการศึกษาวิจัยพบว่าดนตรีช่วยเสริมสร้างบุคลิกลักษณะของคน ช่วยประเทืองจริยธรรม เสริมสร้างสุขภาพร่างกายและจิตใจ (ธวัชชัย นาควงษ์. 2543 : 1)

การสอนดนตรีสำหรับเด็กในปัจจุบันมีผู้คิดค้นหลักการและวิธีการต่างๆมากมาย ที่เป็นที่ยอมรับและเผยแพร่ไปทั่วโลกแนวหนึ่งได้แก่การสอนดนตรีสำหรับเด็กตามแนวคาร์ล ออร์ฟ (Carl Orff, 1895-1982) ซึ่งเป็นการสอนดนตรีผ่านการลงมือกระทำอย่างมีชีวิตชีวาและสร้างสรรค์ การมีปฏิสัมพันธ์กับวัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ ออร์ฟเน้นกระบวนการที่เด็กได้ลงมือปฏิบัติ เด็กจะได้รับรู้ถึงความรู้สึกของสิ่งที่เขาได้ลงมือกระทำ ภาพที่อยู่ในใจรวมถึงข้อมูลต่างๆ จะถูกสะสมไว้ และสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในเวลาต่อมา

ดนตรีของออร์ฟ มีพื้นฐานบนความเข้าใจในพัฒนาการของเด็ก โดยพยายามพัฒนาและเลือกสรรดนตรีที่เหมาะสมกับเด็ก ออร์ฟวางรากฐานในการสอนดนตรีของเขาว่า ดนตรี (Music) การเคลื่อนไหว (Movement) และคำพูด (Speech) เป็นสิ่งที่แยกออกจากกันไม่ได้ ทั้งสามสิ่งรวมกันเป็นเอกภาพ (Unity) ซึ่งออร์ฟเรียกว่า ดนตรีเบื้องต้น (Elemental music) (ธวัชชัย นาควงษ์. 2542 : 1) เขาเน้นการเรียนการสอนแบบกลุ่ม เพราะเด็กจะเกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทั้งในด้านของความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งถือเป็นจุดมุ่งหมายหลักของดนตรีแนวคาร์ล ออร์ฟ แต่เป็นความคิดสร้างสรรค์ที่พัฒนาไปพร้อมกับความมีวินัย การเห็นแบบอย่าง การเป็น

ผู้นำ ผู้ตาม รู้จักการรอคอย การสร้างสรรค์ดนตรีร่วมกันโดยยอมรับกฎเกณฑ์ของกลุ่ม อันเป็นจุดเริ่มต้นสู่ความมีวินัยในตนเอง

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัย จึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงการจัดกิจกรรมในรูปแบบดนตรีสำหรับเด็กตามแนวคาร์ล ออร์ฟ ว่าส่งเสริมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยหรือไม่ อย่างไร ทั้งนี้เพื่อนำผลจากการศึกษาในครั้งนี้มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีคุณภาพ เป็นคนดีของสังคม และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อศึกษาความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะทำให้ทราบถึงผลของการใช้กิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ ที่มีต่อความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย ซึ่งจะช่วยให้ครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องได้เลือกใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อพัฒนาความมีวินัยในตนเองสำหรับเด็กปฐมวัยได้อย่างเหมาะสม

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กปฐมวัยชายหญิง อายุระหว่าง 5 – 6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545 ของโรงเรียนอนุบาลเทพารักษ์ จังหวัดสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จำนวน 3 ห้องเรียน มีจำนวนเด็กปฐมวัยห้องเรียนละ 20 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กปฐมวัยชายหญิง อายุระหว่าง 5 – 6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545 ของโรงเรียนอนุบาลเทพารักษ์ จังหวัดสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จำนวน 1 ห้องเรียน มีจำนวนเด็กปฐมวัย 20 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ คือ การจัดประสบการณ์กิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ
2. ตัวแปรตาม คือ ความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **เด็กปฐมวัย** หมายถึง นักเรียนอายุ 5 – 6 ปี กำลังเรียนอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545 ของโรงเรียนอนุบาลเทพารักษ์ จังหวัดสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จำนวน 20 คน

2. **ความมีวินัยในตนเอง** หมายถึง การที่เด็กสามารถควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมให้เป็นไปตามที่ตนเองมุ่งหวังได้และเป็นไปตามกฎเกณฑ์ของสังคม โดยเกิดความสำนึกกว่าเป็นค่านิยมที่ดีในด้านต่างๆ ดังนี้

2.1 ความรับผิดชอบ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกในรูปของความตั้งใจทำงานหรือกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย การดูแลเก็บรักษาของใช้ของตนเองและส่วนรวมให้อยู่ในสภาพเรียบร้อย รวมทั้งการปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อตกลงของห้องเรียน

2.2 การรู้จักเวลา หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกในรูปของการปฏิบัติกิจกรรมได้ตามเวลาที่กำหนด การฟังสัญญาณ รวมทั้งการปฏิบัติตามได้เหมาะสมในช่วงเวลาของกิจกรรม

2.3 ความอดทน อดกลั้น หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกในรูปของการระออยการควบคุมอารมณ์ตนเองในการทำกิจกรรม ความพากเพียรพยายามทำสิ่งที่ยากจนสำเร็จ

2.4 ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกในรูปของการกล้าแสดงออกทั้งความคิดเห็น และท่าทาง รวมถึงความพยายามในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง

2.5 ความเป็นผู้นำ ผู้ตาม หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกในรูปของความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การแสดงความคิดเห็น รับฟังความคิดเห็น การให้ความช่วยเหลือ และรับความช่วยเหลือจากเพื่อน ตลอดจนการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รู้จักแบ่งปัน

การศึกษาความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยนี้ ผู้วิจัยสามารถวัดได้จากแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง

3. **กิจกรรมดนตรีตามแนวของคาร์ล ออร์ฟ** หมายถึง กิจกรรมดนตรีผ่านการลงมือกระทำอย่างมีชีวิตชีวาและสร้างสรรค์ บนพื้นฐานความเข้าใจในพัฒนาการเด็ก โดยผสมผสานกิจกรรมต่างๆ เข้าด้วยกันอย่างผสมกลมกลืน ซึ่งประกอบด้วย

3.1 คำพูด (Speech) หมายถึง วลีหรือประโยคที่ใช้ในการพูดติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวัน เช่น “ฉันไปโรงเรียน”, “ดวงจันทร์หายไปไหน” เป็นต้น

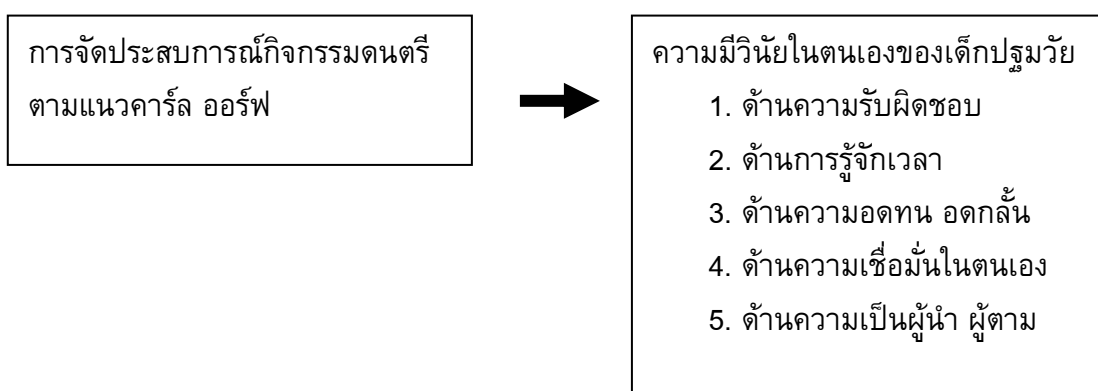
3.2 การร้องเพลง (Singing) หมายถึง การเปล่งเสียงร้องออกมาในลักษณะที่มีเสียงสูงต่ำประกอบด้วยจังหวะ ทำนอง และเนื้อร้อง

3.3 ลีลาและการเคลื่อนไหว (Movement) หมายถึง การเคลื่อนไหวร่างกายตามธรรมชาติ เช่น การวิ่ง กระโดด หมุนตัว ไถล เป็นต้น

3.4 การใช้ร่างกายทำจังหวะ (The Use of Body in Percussion) หมายถึง การใช้วัยวะหรือส่วนต่างๆ ของร่างกายเคลื่อนไหวทำจังหวะง่ายๆ เช่น การตีดนนิ้ว การตบมือ การย่อเท้า เป็นต้น

3.5 การคิดแต่งทำนองหรือทำทางแบบทันทีทันใด (Improvisation) หมายถึง การคิดหรือดัดแปลงทำนองเพลง คำพูดหรือลีลาทำทาง ท่วงทำนองเคลื่อนไหวด้วยตนเองอย่างอิสระในทันทีทันใด

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพประกอบ 1 แสดงกรอบแนวคิดของการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ มีวินัยในตนเองสูงขึ้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งหัวข้อตามลำดับดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัยในด้านต่างๆ
 - 1.1 ความหมายและลักษณะพัฒนาการของเด็กปฐมวัย
 - 1.2 พัฒนาการของเด็กปฐมวัยในด้านต่างๆ
 - 1.3 ปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการด้านจิตใจและสังคมของเด็ก
 - 1.4 เด็กปฐมวัยกับพัฒนาการด้านดนตรี
2. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย
 - 2.1 ความหมายของความมีวินัยในตนเอง
 - 2.2 ความสำคัญและคุณค่าของความมีวินัยในตนเอง
 - 2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเกิดและพัฒนาการของวินัยในตนเอง
 - 2.4 คุณลักษณะของความมีวินัยในตนเอง
 - 2.5 การส่งเสริมความมีวินัยในตนเอง
 - 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัยในตนเอง
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับดนตรีตามแนวนคาร์ล ออร์ฟ
 - 3.1 ประวัติการพัฒนาระบบ
 - 3.2 ปรัชญาการศึกษาของคาร์ล ออร์ฟ
 - 3.3 ระบบการสอนดนตรีตามแนวนคาร์ล ออร์ฟ
 - 3.4 กิจกรรมดนตรีตามแนวนคาร์ล ออร์ฟ
 - 3.5 เครื่องดนตรีที่ใช้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

1.1 ความหมายและลักษณะพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

มาสโซเกลีย (เยาวพา เดชะคุปต์. 2540 : 16 อ้างอิงจาก Massoglia. 1977: 116) ได้ให้ความหมายของพัฒนาการของเด็กปฐมวัย (Child Development) ว่าหมายถึง กระบวนการหรือลำดับขั้นตอนที่เกิดขึ้นในตัวเด็กตลอดระยะเวลาที่เด็กมีการเปลี่ยนแปลงจากเด็กทารกที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้เป็นบุคคลที่ช่วยเหลือตัวเองได้

ลักษณะพัฒนาการของเด็กปฐมวัย แบ่งได้เป็น

1. เด็กทุกคนมีความคล้ายคลึงกัน

เด็กทุกคนจะมีลำดับขั้นตอนของพัฒนาการที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งทิมพ์สุตา นิลสินธพ (2523 : 11) ได้สรุปพัฒนาการของเด็กเอาไว้ดังนี้

1.1 พัฒนาการจะเป็นไปตามขั้นตอนของมันเอง (Sequence) เช่น พัฒนาการของมนุษย์จะเกิดขึ้นเป็นลำดับขั้นตอนคือนั่งก่อน แล้วก็ยืน แล้วก็เดิน เป็นต้น

1.2 พัฒนาการจะเกิดเป็นอัตรา (Ratio) ที่ไม่เหมือนกัน บุคคลทุกคนจะมีขั้นการพัฒนาเป็นแบบฉบับเดียวกัน แต่การเจริญเติบโตจะแตกต่างกัน

1.3 พัฒนาการจะเกิดเป็นทิศทางเฉพาะ (Developmental Direction) พัฒนาการจะเริ่มจากศีรษะลงไปสู่เบื้องล่างจากแกนกลางของลำตัวไปสู่ส่วนย่อย จากส่วนที่ใกล้ไปหาส่วนที่ไกล

1.4 พัฒนาการแต่ละช่วงอายุไม่เป็นอัตราเดียวกัน เช่น ในวัยเด็กการเจริญเติบโตจะลดลงและสูงขึ้นอีกครั้งในวัยรุ่น

2. เด็กทุกคนมีความแตกต่างกัน

เด็กทุกคนจะมีความแตกต่างกันเพราะแต่ละคนจะเติบโตและพัฒนาขึ้นตามแบบแผนของพัฒนาการที่เหมือนกัน แต่จะมีอัตราที่เร็วช้าต่างกัน เพราะเด็กแต่ละคนจะพัฒนาไปตามความสามารถของตน ซึ่งแคทเธอริน แลนเดิร์ท (เยาวพา เดชะคุปต์. 2540 : 34 อ้างอิงจาก Landreth. 1974 : 1) สรุปว่า เด็กแต่ละคนจะมีความแตกต่างกันเนื่องจากสาเหตุดังนี้

2.1 เด็กแต่ละคนจะมีลักษณะที่แตกต่างกันตามพันธุกรรม

2.2 เด็กแต่ละคนจะมีพัฒนาการต่างกัน แต่ช่วงพัฒนาการของเด็กจะมีผลต่ออาการกระทำต่างๆ ของเด็กขึ้นอยู่กับแต่ละช่วงพัฒนาการ

2.3 เด็กหญิงจะพัฒนาเร็วกว่าเด็กชาย

2.4 สิ่งแวดล้อมมีผลต่อความถนัดและทัศนคติของแต่ละคน ถ้าเด็กที่มีความอบอุ่นมีคนรับฟัง พูดคุยด้วย รักเขา เขาจะมีพัฒนาการดีกว่าเด็กที่ขาดคนเอาใจใส่

สรุปได้ว่า พัฒนาการของเด็กปฐมวัยเป็นลำดับขั้นตอนที่เกิดขึ้นในตัวเด็กตลอดระยะเวลาที่เด็กมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งลักษณะของพัฒนาการมีทั้งส่วนที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันในเด็กแต่ละคน

1.2 พัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กปฐมวัย

เด็กปฐมวัย มีพัฒนาการด้านต่าง ๆ ดังนี้ (สุรางค์ ไคว์ตระกูล. 2541 : 77 – 82)

1. พัฒนาการด้านร่างกาย

พัฒนาการทางด้านร่างกายของเด็กวัยนี้มีความก้าวหน้ามาก ทั้งทางด้านรูปร่าง โดยทั่วไป ทั้งกล้ามเนื้อและกระดูก ซึ่งสรุปได้โดยทั่วๆ ไปดังนี้

1.1 เด็กวัยนี้สามารถที่จะบังคับการเคลื่อนไหวของร่างกายได้ดี เดินได้อย่างคล่องแคล่วและสามารถวิ่งและกระโดดได้ ดังนั้นเด็กวัยนี้จะไม่ค่อยอยู่นิ่ง จึงจำเป็นที่ครูจะต้องจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้วิ่ง ปีนป่าย และกระโดด แต่ไม่ควรจะให้อิสระมาก ครูควรจัดกิจกรรมที่ครูสามารถควบคุมดูแลได้อย่างทั่วถึง และเนื่องจากเด็กวัยนี้ใช้พลังงานมากในการกระโดด ปีนป่าย และวิ่ง ครูจึงจำเป็นที่จะต้องจัดตารางสอนให้เด็กได้พักผ่อนด้วย

1.2 พัฒนาการของกล้ามเนื้อใหญ่ มีความก้าวหน้ามากกว่าพัฒนาการกล้ามเนื้อย่อย ดังนั้น จะเห็นได้จากเด็กเล็ก อายุราวๆ 3-4 ปี จะจับดินสอไม่ถนัดแต่ก็ยังสมารถที่จะวาดวงกลมหรือรูปทรงเรขาคณิตบางอย่างได้ แต่ไม่เรียบร้อยนัก แต่ยิ่งเด็กอายุมากขึ้น ก็จะสามารถทำได้ดีขึ้นตามลำดับ ความแตกต่างระหว่างบุคคลจะเห็นได้ชัดในทักษะบางอย่าง เช่น ผู้ที่เชื่อกรองเท้าหรือติดกระดุมเสื้อ ครูควรพยายามที่จะหลีกเลี่ยงกิจกรรมที่เด็กจะต้องใช้กล้ามเนื้อย่อย

1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างตามและมือยังไม่สมบูรณ์นัก เด็กวัยนี้ยังมีความลำบากในการที่จะ โฟกัสสายตาหรือเพ่งดูวัตถุที่เล็กๆ การจัดกิจกรรมสำหรับเด็กวันนี้อาจจะพยายามหลีกเลี่ยงงานที่ต้องการความละเอียด ประณีต ตัวหนังสือที่เขียนให้เด็กวัยนี้อ่านควรจะเขียนตัวโตๆ ดินสอที่เด็กใช้ ก็ควรจะเป็นแท่งใหญ่ และครูควรจัดกิจกรรมให้เด็กมีโอกาสนึกคิด เช่น ให้เด็กหัดใช้กรรไกรตัดกระดาษ เป็นต้น

1.4 ความแตกต่างระหว่างเพศ เกี่ยวกับพัฒนาการทางด้านร่างกาย จะเห็นได้ว่า โดยทั่วไป เด็กชายจะมีรูปร่างโตกว่าเด็กหญิง แต่เด็กหญิงมีความก้าวหน้าทางพัฒนาการทางด้านร่างกายมากกว่าทุกด้าน เป็นต้นว่า พัฒนาการทางกล้ามเนื้อย่อย สามารถจับของเล็กๆ ได้ดีกว่าเด็กชายมาก ครูควรระวังไม่ให้เกิดการแข่งขันระหว่างเด็กชายและเด็กหญิง เกี่ยวกับทักษะที่จะต้องใช้กล้ามเนื้อย่อย

1.5 แม้ว่าเด็กวัยนี้จะสามารถใช้ส่วนต่างๆ ของร่างกายได้ดีขึ้นตามอายุ เช่น ในการโยนลูกบอล เด็ก 3 ขวบจะยังทำไม่ได้ แต่ประมาณร้อยละ 20 ของเด็ก 4 ขวบ จะทำได้ดีและเมื่ออายุ 5 ขวบ จะทำได้ราวๆ ร้อยละ 74 ความสามารถในการปีนและกระโดดก็จะเป็นไปตามอายุ แต่สิ่งที่ควรระวังในวัยนี้คือ ศีรษะ เพราะกระดูกกะโหลกศีรษะของเด็กยังอ่อน เวลาศีรษะกระทบของแข็ง หรือในการสู้กันโดยให้ส่วนของศีรษะกระทบกัน ก็อาจเป็นอันตรายด้วย ครูจะต้องอธิบายให้เด็กในวัยนี้ฟัง เพื่อเด็กเองก็จะได้รู้จักระวังตนเอง

1.6 ความถนัดในการใช้มือของเด็กจะเห็นได้ชัดในวัยนี้ เด็กที่ถนัดมือซ้ายมักจะถูกล้อเลียนหรืออาจจะถูกพ่อแม่บังคับให้ใช้มือขวา ครูควรสังเกตความถนัดของเด็ก และควรอธิบาย

ให้เด็กที่ถนัดซ้ายและเพื่อนๆ ทราบว่า การถนัดซ้ายเป็นของธรรมดาของคนถนัดซ้าย ไม่ได้ผิดปกติด้วยการยกตัวอย่างบุคคลที่มีชื่อเสียง เช่น ไมเคิล แอนเจโล ศิลปินชาวอิตาลีคนที่มีชื่อเสียงของโลก เป็นต้น โดยสรุปเด็กวัยอนุบาลเป็นวัยที่มีพัฒนาการทักษะทางด้านร่างกายเพิ่มขึ้นตามอายุ เด็กจะเพิ่มความสามารถในการเล่นต่างๆ ที่ต้องการทักษะทางด้านร่างกายขึ้นตามอายุ

2. พัฒนาการทางเชาว์ปัญญา

พัฒนาการทางเชาว์ปัญญา ของเด็กปฐมวัยมีลักษณะดังนี้

2.1 เด็กวัยอนุบาลเป็นวัยที่ใช้สัญลักษณ์ได้ สามารถที่จะใช้สัญลักษณ์แทนสิ่งของวัตถุและสถานที่ได้ มีทักษะในการใช้ภาษาอธิบายสิ่งต่างๆ ได้ สามารถที่จะอธิบายประสบการณ์ของตนได้ ดังนั้น ควรจัดกิจกรรม ให้เด็กมีโอกาสออกมาหน้าชั้น เล่าประสบการณ์ให้เพื่อนร่วมชั้นฟัง แต่ครูควรพยายามส่งเสริมให้ทุกคนมีโอกาสเท่ากัน

2.2 เด็กวัยนี้สามารถที่จะวาดภาพพจน์ในใจได้ การใช้ความคิดคำนึงหรือการสร้างจินตนาการ และการประดิษฐ์เป็นลักษณะพิเศษของเด็กในวัยนี้ ถ้าครูส่งเสริมให้เด็กใช้การคิดประดิษฐ์ในการเล่นเรื่อง หรือวาดภาพ ก็จะช่วยพัฒนาการด้านนี้ของเด็ก แต่บางครั้งเด็กอาจจะไม่สามารถแยกสิ่งที่ตนสร้างจากความคิดคำนึงจากความจริง ครูต้องพยายามช่วย แต่ไม่ควรจะทำการลงโทษเด็กว่าไม่พูดความจริง เพราะจะทำให้เป็นการทำลายความคิดคำนึงของเด็กโดยทางอ้อม

2.3 เด็กในวัยนี้ เป็นวัยที่มีความตั้งใจที่ละอย่าง หรือยังไม่มีความสามารถที่จะพิจารณาหลายๆ อย่างผสมๆ กัน ซึ่งเพียเจท์ เรียกว่า Centration เป็นต้นว่า เด็กจะไม่สามารถที่จะแบ่งกลุ่มโดยใช้เกณฑ์หลายๆ อย่างปนกัน ยกตัวอย่างการแบ่งกลุ่มของวัตถุที่มีรูปทรงเรขาคณิตต่างๆ กัน เช่น สามเหลี่ยม วงกลม ฯลฯ จะต้องแบ่งโดยใช้รูปร่างอย่างเดียว เช่น สามเหลี่ยมอยู่ด้วยกัน และวงกลมอยู่กลุ่มเดียวกัน ถ้าผู้ใหญ่จะรวมวงกลมและสามเหลี่ยมผสมกัน โดยยึดสีเดียวกันเป็นเกณฑ์ เด็กวัยนี้จะไม่เห็นด้วย

2.4 ความเข้าใจของเด็กเกี่ยวกับการเปรียบเทียบน้ำหนัก ปริมาตร และความยาว ยังคงค่อนข้างสับสนดังที่เพียเจท์ กล่าวว่าเด็กยังไม่มี ความเข้าใจเกี่ยวกับความคงตัวของสาร (Conservation) และความสามารถในการจัดลำดับ (Seriation) การตัดสินใจของเด็กในวัยนี้ขึ้นอยู่กับ การรับรู้ ยังไม่รู้จักการใช้เหตุผล

ครูที่สอนเด็กในวัยนี้จะสามารถช่วยเด็กให้มีพัฒนาการทางเชาว์ปัญญา ส่งเสริมให้เด็กมีสมรรถภาพ โดยพยายามเปิดโอกาสให้เด็กวัยนี้มีประสบการณ์ค้นคว้าสำรวจสิ่งแวดล้อม และสนับสนุนให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับครูและเพื่อนวัยเดียวกัน และพยายามให้ข้อมูลย้อนกลับเวลาที่เด็กทำถูกหรือประสบความสำเร็จและพยายามตั้งความคาดหวังในสัมฤทธิ์ผลให้เหมาะสมกับความสามารถของเด็กแต่ละคน

3. พัฒนาการทางบุคลิกภาพ

เด็กวัยนี้เป็นวัยที่นักจิตวิทยาพัฒนาการอีริกสัน (Erikson) เรียกว่า เป็นวัยแห่งการเป็นผู้คิดริเริ่มการรู้สึกผิด (Initiative vs Guilt) เป็นวัยที่เต็มไปด้วยพลังงานที่จะเริ่มงาน มี

ความคิดริเริ่มที่จะทำสิ่งใหม่ๆ ชอบประกอบกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเองอย่างอิสระ ผู้ใหญ่ เช่น บิดา มารดา หรือครูควรจะช่วยเหลือและสนับสนุนมากกว่าดุหรือห้าม เพราะการดุและห้ามอาจจะทำให้เด็กมีความขัดแย้งในใจ และรู้สึกผิด ทำให้เด็กเก็บกดความคิดริเริ่ม พรอยด์ได้กล่าวว่า เป็นวัยที่เด็กมีปมเอดิปัส และพยายามที่จะหาวิธีแก้ปัญหาความขัดแย้งในใจ โดยการเลียนแบบพฤติกรรมพ่อหรือแม่ที่มีเพศเดียวกันตน ดังนั้น ในระยะสุดท้ายของวัยอนุบาลราวๆ 5 ขวบ เด็กชายและหญิงจะเริ่มแสดงพฤติกรรมที่บ่งถึงความแตกต่างระหว่างเพศ นักจิตวิทยาที่สนใจเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างเพศ แต่ไม่เห็นด้วยกับทฤษฎีของพรอยด์ได้พยายามตั้งทฤษฎีเพื่ออธิบายความแตกต่างระหว่างเพศขึ้น ทฤษฎีที่สำคัญมีดังนี้คือ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของบันดูรา และทฤษฎีพัฒนาการปัญญานิยมของโคลเบอร์ก

บันดูรา อธิบายว่า ความแตกต่างของพฤติกรรมระหว่างเพศเกิดจากการเรียนรู้ โดยการสังเกต ทุกสังคมตั้งความคาดหวังเกี่ยวกับพฤติกรรมของชายและหญิงไว้ต่างกัน เวลาที่เด็กชายแสดงพฤติกรรมเหมือน “ผู้ชาย” โดยการสังเกต หรือเลียนแบบก็มักจะได้รับรางวัล สำหรับเด็กหญิงก็เช่นเดียวกันพฤติกรรมที่เหมือนกับ “ผู้หญิง” มักจะได้รับการสนับสนุนหรือได้รับรางวัล เด็กชายและหญิงพยายามแสดงบทบาทตามเพศของตนตามที่สังคมได้ตั้งความหวังไว้

สำหรับโคลเบอร์ก กล่าวว่า ความเข้าใจเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างเพศเกิดพร้อมๆ กับการพัฒนาการทางระดับเขาวงกตปัญญา ซึ่งโคลเบอร์กแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังต่อไปนี้

ระดับแรก เป็นระยะที่เด็กชายหญิงรู้อย่างชัดเจนว่า ตนเป็นชายหรือหญิง เป็นต้นว่ารู้ความแตกต่างของอวัยวะเพศ โคลเบอร์กเรียกระดับนี้ว่า “Basic Gender Identity”

ระดับที่ 2 เป็นระยะที่เข้าใจความคงตัว หรือคงที่ของเพศ เช่น ถ้าเป็น “ผู้ชาย” ก็จะเป็นผู้ชายตลอด “ผู้หญิง” ก็เป็นผู้หญิงตลอด แลกเปลี่ยนกันไม่ได้ โคลเบอร์ก เรียกระดับนี้ว่า “Gender Stability”

ระดับที่ 3 เป็นระยะที่เด็กหญิงและเด็กชายทราบว่า ความแตกต่างระหว่างเพศเป็นสิ่งที่ถาวร เปลี่ยนแปลงไม่ได้ แม้ว่าจะเปลี่ยนพฤติกรรมที่แสดงออก หรือเปลี่ยนการแต่งตัวเด็กชายและเด็กหญิงทราบว่า แม้จะแต่งตัวเหมือนกัน เช่น นุ่งกางเกงใส่เสื้อเหมือนกัน เด็กหญิงก็ยังคงเป็นเด็กหญิง เด็กชายก็ยังคงเป็นเด็กชาย โคลเบอร์ก เรียกระดับนี้ว่า “Gender Constancy”

โคลเบอร์ก กล่าวว่า เด็กชายและหญิงจะมีความเข้าใจเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างเพศอย่างแท้จริงก็ต่อเมื่ออายุราวๆ 6 ขวบ ลักษณะทางบุคลิกภาพที่เด่นชัดของเด็กวัยนี้คือ การยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (Egocentrism) เพียเจท์ ได้อธิบายว่าเด็กวัยนี้ไม่สามารถที่จะเข้าใจความคิดเห็นของผู้อื่น ดังนั้น จึงเป็นการยากที่เด็กวัยนี้ จะยอมรับความเห็นของผู้อื่น เด็กวัยนี้จะคิดว่าสิ่งที่ตนรับรู้คนอื่นก็รับรู้ด้วย การส่งเสริมให้เด็กได้มีโอกาสที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมวัย โดยมีผู้ใหญ่ให้ความช่วยเหลือ จะช่วยให้การยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กลดลง

ตัวแบบในสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก เช่น บิดา มารดา ครู และเพื่อนร่วมวัย รวมทั้งสิ่งที่เห็นจากใน โทรทัศน์ จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็กวัยนี้มาก การใช้ภาษามาตรฐานทาง

ศีลธรรมและค่านิยมต่างๆ เด็กวัยนี้ควรจะได้รับ การเรียนรู้ โดยการสังเกตเกี่ยวกับพฤติกรรม เสริมสร้างสังคมต่างๆ (Prosocial Behaviors) ตัวอย่างเช่น การแสดงความเมตตาต่อเพื่อน สัตว์เลี้ยง และการแสดงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งของเล่น และขนมให้เพื่อน นอกจากการเรียนรู้จากตัวแบบ จริงแล้วครูอาจจะใช้การเล่น การใช้บทบาทสมมติช่วยในการสอน

4. พัฒนาการด้านอารมณ์และสังคม

อารมณ์มีบทบาทสำคัญต่อชีวิตของเด็กทุกคน วัยเด็กเล็กเป็นระยะวิกฤตของ พัฒนาการทางอารมณ์ การส่งเสริมและช่วยให้เด็กมีความสุข มีความปกติเบิกบานจะเป็นรากฐาน สำคัญในการปรับตัว เวลาที่เป็นผู้ใหญ่ อารมณ์ของเด็กวัยนี้มักจะเป็นไปอย่างเปิดเผย การแสดง อารมณ์ของเด็กมักจะเกิดขึ้นอย่างปุบปับ กระทันหัน แต่มักจะเปลี่ยนได้ง่าย อารมณ์ของเด็กวัยนี้พบ โดยทั่วไปคือ ความกลัว ความวิตกกังวล ความโกรธ ความอิจฉาริษยา เด็กวัยนี้ยังไม่มี การควบคุม อารมณ์ และมักจะเผชิญกับปัญหาเกี่ยวกับการควบคุม เช่น เมื่อไรจะสมควรที่จะแสดงความโกรธ หรือเมื่อไรจะร้องไห้ได้ ความกลัวของเด็กวัยนี้ อาจจะเกิดจากจินตนาการ เช่น อาจจะมีมโนภาพ เกี่ยวกับสัตว์ประหลาด กลัวเป็นอันตรายและเจ็บตัว อย่างไรก็ตามความกลัวจากจินตนาการของ เด็กจะลดลงตามอายุ นอกจากนี้ เด็กจะมีความวิตกกังวลและความคับข้องใจเกี่ยวกับการทำอะไร ไม่ได้สมดังปรารถนา เพราะขาดทักษะทั้งทางด้านร่างกายและสติปัญญา ความอิจฉาริษยามักจะ เกิดขึ้นจากการแข่งขันกันระหว่างเพื่อนร่วมวัย

พัฒนาการด้านสังคม ซึ่งหมายถึง การสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นและเพื่อนร่วมวัย ในระยะแรกของวัยอนุบาล เด็กมักจะชอบเล่นคนเดียว แต่เมื่อโตขึ้นจะมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนมากขึ้น จะมีการร่วมมือเป็นมิตร และมีความเข้าใจในความรู้สึกของเพื่อนเพิ่มขึ้น จากการสังเกตเด็กเวลา เล่น พบว่า เด็กอายุ 4 ขวบ จะใช้แรงเสริมเวลามีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกัน โดยการตั้งใจฟัง การ ยอมรับเพื่อน โดยการแสดงความรักและให้คำชมเชย พัฒนาการด้านสังคมของเด็ก มักจะขึ้นอยู่กับ การอบรมเลี้ยงดูทางบ้าน บางครอบครัวมักจะสนับสนุนและให้แรงเสริมพฤติกรรมของเด็กที่ เรียบร้อยและเจียม บางครอบครัวให้แรงเสริมพฤติกรรมที่ค่อนข้างก้าวร้าว แต่ที่สำคัญที่สุดก็คือ ความรักและความอบอุ่นที่เด็กได้รับจากพ่อแม่ ทำให้เด็กกล้าที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

พัฒนาการในด้านต่างๆ ของเด็กจะมีลำดับขั้น มีขั้นตอน ซึ่งจะเปลี่ยนแปลงและ พัฒนาขึ้นตามวัย ผู้ใหญ่และผู้ที่เกี่ยวข้องจึงควรให้การส่งเสริมและสนับสนุนในทิศทางที่ถูกต้อง และ เหมาะสม

1.3 ปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการด้านจิตใจและสังคมของเด็กปฐมวัย (ยาวพา

เดชะคุปต์. 2536 : 45 - 49)

จิตใจและสังคมเป็นส่วนสำคัญต่อพัฒนาการของเด็ก ซึ่งถ้าเด็กมีพัฒนาการทางจิตใจและ สังคมดีก็จะเป็นพื้นฐานในการพัฒนาบุคลิกภาพต่อไป แต่ถ้าการพัฒนาดังกล่าวไม่ดีเท่าที่ควร

บุคลิกภาพของเด็กก็จะผิดแผกไปและมีผลต่อพัฒนาการด้านอื่นๆ ด้วยซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2523 : 43 - 58) ได้รวบรวมไว้ดังนี้

1. ปัจจัยทางชีวภาพ ปัจจัยทางชีวภาพ ได้แก่ พันธุกรรม ซึ่งจะมีอิทธิพลโดยตรงต่อคุณลักษณะทางกายของบุคคล เช่น สีผิว ผม รูปร่างรูปร่างพื้นฐาน ความพิการ ลักษณะด้อย หรือเด่นบางอย่าง เช่น หูหนวก ตาบอดสี เชาวน์ปัญญาต่ำหรือสูง ตามบรรพบุรุษโดยผ่านคุณลักษณะนั้นๆ มาทางเซลล์ ส่วนพฤติกรรม หรือนิสัยใจคอของลูกที่เหมือนพ่อแม่ก็เป็นที่ยกเถียงกันมาก นักสังคมวิทยาเชื่อว่า พันธุกรรม มิได้มีอิทธิพลทางตรงต่อนิสัยใจคอ และพฤติกรรมนิสัยใจคอของลูกเหมือนพ่อแม่เพราะมีการถ่ายเลียนแบบ (Identification) คุณลักษณะที่ผิดแผกไปจากสภาพของเด็กปกติ เช่น แผลเป็น สายตาสั้น หรือเด็กที่เจ็บไข้ได้ป่วยเรื้อรัง สุขภาพอ่อนแอ หรือโภชนาการเป็นเหตุที่ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกมีปมด้อยหรือนิสัยใจคอหรือสภาพอารมณ์ผิดปกติ ซึ่งจะมีผลต่อการเรียนและพัฒนาการของเด็ก

2. การตอบสนองต่อความต้องการขั้นมูลฐาน นักจิตวิทยาเชื่อว่ามนุษย์เกิดมาพร้อมกับความต้องการทางชีวภาพ (Biological Needs) ซึ่งเป็นความต้องการขั้นมูลฐาน ที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด แต่เด็กทารกยังไม่สามารถสนองความต้องการนั้นได้ ต้องพึ่งพาอาศัยผู้ที่เลี้ยงดูทั้งสิ้น หากความต้องการนั้นได้รับการตอบสนองครบถ้วน ทารกก็จะสงบสบาย แต่ถ้าการสนองตอบไม่เหมาะสม เด็กจะเกิดความไม่สมหวัง ร่ำร้อง กระทบกระวายเป็น

พ่อแม่เป็นบุคคลแรกที่จะมีผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็ก เป็นแบบอย่างที่จะเลียนแบบในบทบาทต่างๆ ซึ่งตามหลักจิตวิทยาของฟรอยด์เชื่อว่า เด็กจะเลียนแบบพฤติกรรมและบทบาทของพ่อหรือแม่ที่เป็นเพศเดียวกันกับตน ทั้งนี้เนื่องมาจากต้องการแข่งขันหรือเลียนแบบเพื่อให้พ่อหรือแม่ที่เป็นเพศตรงข้ามที่ตนรักพอใจ ในอดีตที่ผ่านมา ครอบครัวไทยเป็นครอบครัวแบบขยาย (Extended Family) พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย อยู่ในครอบครัวเดียวกัน จึงเป็นตัวแทนที่ดียวมาหาพ่อแม่ และเป็นผู้ที่ถ่ายทอดค่านิยมเก่าๆ ให้การเจริญเติบโตของเด็กท่ามกลางญาติพี่น้องที่มีความรักความอบอุ่น ทำให้คนไทยมีบุคลิกภาพที่เป็นคนใจดี มีเมตตา เห็นคนอื่นเป็นญาติสนิท

ในปัจจุบัน สภาพครอบครัวเปลี่ยนแปลงไปเป็นครอบครัวเดี่ยว (Nuclear Family) สมาชิกแยกมาอยู่ตามลำพังตามสภาพเศรษฐกิจ หน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูบุตรจึงเป็นของพี่เลี้ยงที่การศึกษาไม่สูงนัก ทำให้ไม่มีความรู้ในการพัฒนาเด็กอย่างถูกต้องวิธี

3. ความสัมพันธ์ในครอบครัวสัมพันธ์ภาพในครอบครัวระหว่างพ่อ แม่ ลูก ควรเป็นไปอย่างสม่ำเสมอ มั่นคง อบอุ่น โดยเฉพาะในช่วงปฐมวัย พ่อแม่ ควรให้ความรัก ความเอาใจใส่ เลี้ยงดูลูกด้วยความเข้าใจและยอมรับ พฤติกรรม การเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่มีผลทางลบ ได้แก่

3.1 การรักลูกมากจนเป็นการตามใจอย่างไม่มีขอบเขต (Over-indulgence) เด็กจะมีความอดทนต่ำ เปราะบาง ไม่รู้จักการควรไม่ควร ไม่รู้จักการให้และรับ จิตใจเสียได้ง่าย

3.2 การรักแบบจุ่มจวมถนอมเกล้า (Over-protection) ไม่รู้จักชีวิตตัวเอง รอคอย โชคชะตา แสวงอิสรภาพจนเกินขอบเขต

3.3 การไม่รัก ไม่เอาใจใส่ การทอดทิ้ง (Retection , Neglection)

3.4 การรักลูกคนใดคนหนึ่งมากกว่ากัน (Partiality)

3.5 การขาดความสม่ำเสมอ (Inconsistency)

3.6 การจุกจิกจู้จี้เคียดแค้น ไม่ยอมรับสภาพเด็ก (Overcorrection, Demanding & Unacceptance)

4. สัมพันธภาพในสังคม เมื่อเด็กอยู่ร่วมกับเพื่อน และผู้ใหญ่ ทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน จากการเล่นและการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เด็กจะพัฒนาการรับรู้จากบทบาทของสังคม ในการอยู่ร่วมในสังคม รู้จักค่านิยมของสังคม และของกลุ่ม รู้จักที่จะยอมรับบรรทัดฐานและปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้ดี ผู้ที่มีบทบาทต่อการปรับตัวและการพัฒนาทางสังคมของเด็ก ได้แก่

4.1 กลุ่มเพื่อน การเล่นกับเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกัน เป็นการฝึกโอกาสของการอยู่ร่วมกันและฝึกทักษะทางสังคมอื่นๆ เช่น การเป็นผู้นำ ผู้ตาม การฝึกความอดทน รอคอย การแบ่งปันสิ่งของ

4.2 ครู ครูเป็นตัวแทนของพ่อแม่ที่โรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพและพฤติกรรมของเด็กในวัยนี้เป็นอย่างมาก ครูจะเป็นผู้ปลูกฝังค่านิยมที่ถูกต้องให้กับเด็ก เป็นบุคคลที่เด็กจะถ่ายทอดและเลียนแบบบทบาทต่างๆ ได้เป็นอย่างดีเพราะครูเป็นสมาชิกคนแรกของสังคมนอกบ้านที่เด็กจะคลุกคลีด้วย ถ้าเด็กมาจากครอบครัวที่ขาดความอบอุ่น ครูจะเป็นผู้ที่ทดแทนความรัก ความต้องการนี้ให้ ดังนั้น ครูจึงเป็นบุคคลสำคัญสำหรับเด็กในวัยนี้อย่างมาก

4.3 บุคคลที่มีชื่อเสียงในสังคม ได้แก่ บุคคลที่มีชื่อเสียงในด้านต่างๆ ซึ่งเด็กชื่นชมบูชา และอยากจะเป็นแบบอย่าง เช่น ดารา นักอวกาศ และบุคคลที่มีชื่อเสียงอื่นๆ

4.4 ความสะท้อนใจที่ได้รับมาแต่วัยเด็ก ความสะท้อนใจที่เด็กปฐมวัยได้รับจะมากน้อยเพียงใดเกิดขึ้นในช่วงใดจะเป็นปัจจัยที่ทำให้บุคลิกภาพของเด็กอาจผิดปกติกไปได้ เหตุการณ์ที่จะเป็นสาเหตุที่ทำให้เด็กเกิดความสะท้อนใจและเด็กเกิดความรู้สึก มี 3 ประการ ได้แก่ ความรู้สึกที่ไม่เป็นที่รัก ความรู้สึกว่าตกอยู่ในภาวะที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ และไม่มีใครช่วย ความรู้สึกที่ว่าตนถูกทำร้ายหรือถูกแกล้ง

4.5 ความสำเร็จและความล้มเหลวในการปรับตัวในแต่ละช่วงวัย การที่เด็กไม่สามารถผ่านขั้นตอนของงานตามพัฒนาการแต่ละช่วงวัยได้ จะทำให้เกิดปัญหายุ่งยากตามมา ดังนั้น หากพบว่าเด็กปรับตัวได้ไม่ดีในขั้นต้น ควรพยายามหาสาเหตุ หาวิธีแก้ไขเสียแต่ต้น

5. ผลจากอิทธิพลของปัจจัยต่างๆ ต่อพัฒนาการของเด็ก (เยาเวา เดชะคุปต์. 2536 : 49 - 50) ถ้าความต้องการของเด็กได้รับการตอบสนองอย่างครบถ้วน ก็จะมีผลให้เด็กเกิดวุฒิภาวะ และสามารถปรับตัวพัฒนาต่อไปได้อย่างปกติ แต่ถ้าหากปัจจัยต่างๆ ทั้ง 6 ประการมาเป็นอุปสรรคต่อพัฒนาการของเด็ก จะมีความแปรปรวนของพัฒนาการเกิดขึ้น 3 ลักษณะคือ

5.1 การเจริญเติบโตจะหยุดชะงักอยู่กับที่ (Fixation) เด็กจะแสดงพฤติกรรมใด พฤติกรรมหนึ่ง โดยไม่ยอมเลิกตลอดวัยเด็ก เช่น ดูดนิ้ว อมมือ หรือแสดงบุคลิกภาพดังกล่าวต่อไปจนโต

5.2 การเจริญเติบโตที่ถดถอยต่ำกว่าวัย (Regression) พฤติกรรมนี้อาจได้แก่ เมื่อเริ่มต้นไปโรงเรียนอนุบาล ซึ่งเคยพูดชัด ช่วยตัวเองในการแต่งตัว การกิน กลายเป็นเด็กพูดไม่ชัด ไม่ยอมกินข้าวเอง อ้อนแม่อย่างเด็กๆ เพราะไม่อยากไปโรงเรียน หรือมีน้องเล็ก

5.3 การเกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา พฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็ก ได้แก่ การแสดงออกทางร่างกายโดยไม่ทราบสาเหตุ (Anorexia Nervosa) เช่น กินยาก นอนยาก เลือกรอาหารปวดท้อง อาเจียนโดยไม่ทราบสาเหตุ ซึ่งเกิดจากความคับใจ หรือจากสาเหตุความไม่สบายอารมณ์ในด้านต่างๆ

จากเอกสารดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า พัฒนาการของเด็กปฐมวัยทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและจิตใจ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจะส่งผลถึงกันและกันในแต่ละระดับขั้นของ พัฒนาการ ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่พ่อแม่ ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องควรให้ความสนใจ ทั้งนี้เพื่อให้เด็กได้พัฒนาสูงสุดตามศักยภาพของตนเอง

1.4 เด็กปฐมวัยกับพัฒนาการด้านดนตรี

ความหมายของดนตรี

ณรุทธ์ สุทธจิตต์ (2541 : 19) กล่าวว่า “ดนตรี” (Music) คือภาษาหนึ่งที่ใช้ถ่ายทอดความรู้สึกซึ่งในภาษาอื่นไม่สามารถถ่ายทอดได้ แทนที่จะเป็นคำพูดหรือท่าทาง ดนตรีจะใช้เสียงและจังหวะเป็นสื่อในการถ่ายทอดความรู้สึกโดยนัยแห่งภาษาที่คนใช้สื่อสารกัน เด็กแรกเกิดจะเริ่มได้ยินเสียงต่างๆ ที่เขาไม่สามารถเข้าใจได้แม้กระนั้นก็ตามภายในเวลาสองสามปีให้หลัง เด็กจะมีความเข้าใจในภาษาที่ใช้ในการสื่อสารและภาษาดนตรี บิดา มารดา ครู และผู้ที่อยู่ใกล้ชิดจึงมีส่วนให้เด็กมีพัฒนาการทางดนตรีได้อย่างมาก

हरषा नीलिवेर (2535 : 195) กล่าวว่า กิจกรรมดนตรีเป็นศิลปะเชิงแสดงออก (Expressive Art) ที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง ดนตรีเป็นส่วนหนึ่งของความเจริญงอกงามและการดำรงชีวิตอยู่ของมนุษย์ ดนตรีเป็นประสบการณ์สำคัญส่วนหนึ่งของหลักสูตรสำหรับเด็กปฐมวัย เด็กเรียนรู้การฟัง การเคลื่อนไหว การร้องเพลง และการเล่นเครื่องดนตรีง่ายๆ ในห้องเรียนที่แวดล้อมไปด้วยบรรยากาศที่ส่งเสริมทางด้านดนตรี

ดนตรีซึ่งอยู่ในรูปแบบของกิจกรรมต่างๆ ช่วยให้เด็กได้พัฒนาการทางอารมณ์ ความรู้สึก และทางด้านสังคม ดนตรีทำให้เด็กรู้สึกพอใจจากการเคลื่อนไหวร่างกายโดยอิสระ การแสดงออกทางคำพูด หรือการเปล่งเสียง (เยาวพา เดชะคุปต์. 2540 : 72)

ความสำคัญของดนตรีสำหรับเด็กปฐมวัย

พัชรี วาศวิท (2534 : 38 - 48) กล่าวว่า ดนตรีเข้ามามีบทบาทและเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตคนทุกเพศทุกวัย โดยเฉพาะเด็กปฐมวัย ดนตรีเป็นสิ่งสำคัญสำหรับเด็กในวัยนี้ก็เพราะดนตรีทำให้เด็กเกิดความรู้สึกเป็นสุข สนุกสนาน ทำให้เขาได้ใช้จินตนาการ ความนึกฝันส่วนตัว เป็นเครื่องมือในการสร้างสรรค์บุคลิกภาพ ลักษณะนิสัย และสังคมของเด็ก ถ้าเด็กได้รับการส่งเสริมให้ได้แสดงออกทางด้านดนตรี เด็กจะได้พัฒนาทางด้านจิตใจ อารมณ์ ความคิด จินตนาการ สังคม การสื่อความหมายและการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ตลอดจนลักษณะลีลาท่าทางที่เหมาะสม สิ่งเหล่านี้จะเป็นแรงผลักดันให้เด็กมีความมั่นคงทางอารมณ์ มีสุขภาพจิตและสุขภาพกายดี ตลอดจนเป็นคนที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง

พิชัย ปรัชญานุสรณ์ (2535 : 68 – 70) ได้กล่าวถึงคุณค่าของดนตรีเอาไว้ 4 ประการดังนี้

ประการแรก การเข้าถึงเป้าหมายในการเล่นดนตรี เกิดความรู้สึกทางสุนทรียภาพทางดนตรี เห็นความไพเราะ ความงามของเสียง เข้าใจเรื่องราวที่ละเอียดอ่อนลึกซึ้งได้ดี มีความสามารถในการจินตนาการและการสร้างสรรค์ มีความพอใจในขณะที่กำลังอยู่กับเสียงดนตรีและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น รักที่จะเล่นดนตรีเป็นประจำ สม่่าเสมอ รักสวยรักงาม จัดระเบียบชีวิตของตนเองได้ เป็นต้น

ประการที่สอง ขณะที่กำลังอยู่ในกิจกรรมดนตรี ไม่ว่าจะเล่น ร้อง หรือฟัง เด็กจะมีสมาธิเข้าถึงดนตรีได้เร็วขึ้น ถึงคราวที่จะแสดงเอง ก็เล่นด้วยความเต็มใจ มีความเชื่อมั่นในตนเอง พร้อมทั้งจะถ่ายทอดออกมาให้ดีที่สุด เหมือนตัวละครที่ได้รับบทบาทและซ้อมมามากแล้ว

ประการที่สาม เด็กมีโอกาสสัมผัสกับความหลากหลายของเพลงและดนตรี จึงเป็นการเปิดโลกทัศน์ มองหลายมุม มีจิตใจกว้างขวาง ค้นพบและเข้าใจอารมณ์ของตนเอง และในที่สุดก็ปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่างๆ รอบตัวได้

ประการที่สี่ มีความสุขกับเสียงดนตรีที่ได้ยิน ฟังดนตรีด้วยความซาบซึ้ง เพราะเข้าใจภาษาดนตรีแล้ว ภาษาดนตรีที่บางครั้งก็อธิบายด้วยภาษาพูดไม่ได้ แต่เป็นภาษาของอารมณ์ที่อยู่ลึกเข้าไปในความคิดและอารมณ์ของแต่ละคน

ประการสุดท้าย ไม่ว่าเด็กจะอยู่ในสถานการณ์เช่นใด เมื่อเติบโตขึ้น เช่นต้องพบกับความสุข ความดีใจ ความไม่สมหวัง ความเศร้าเสียใจ หรือแม้กระทั่งการเจ็บไข้ได้ป่วย ดนตรีที่มีอารมณ์อันหลากหลายนี้ก็จะเป็เพื่อนที่ดีที่คอยเฝ้าปลอบประโลมให้กำลังใจตลอดไป

จุดมุ่งหมายในการสอนดนตรีสำหรับเด็กปฐมวัย

1. การจัดประสบการณ์ดนตรีให้กับเด็กปฐมวัย (เยาวพา เดชะคุปต์. 2540 : 73 อ้างอิงจาก Bayless & Ramsey. 1978 : VII) ควรมีเป้าหมายดังนี้

1.1 เพื่อจัดประสบการณ์ดนตรีที่หลากหลาย ซึ่งจะนำความสนุกสนาน และความพอใจให้กับเด็ก

1.2 เพื่อตระหนักและเตรียมประสบการณ์ทางดนตรีที่เหมาะสมให้กับเด็ก โดยเน้นเสริมสร้างประสบการณ์ ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

1.3 เพื่อให้โอกาสเด็กได้ฟังเพลง สร้างเพลง ร้องเพลง เคลื่อนไหวตามจังหวะ และทดลองเกี่ยวกับเสียง

1.4 เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสได้รับประสบการณ์ทางดนตรี โดยเน้นศิลปะในการแสดงออก (Action Arts) แต่ไม่ใช่ศิลปะการแสดง (Performing Arts) โดยเน้นความสนุกสนานจากการได้รับประสบการณ์ทางดนตรีมากกว่าการคาดหวังผล

1.5 เพื่อแนะนำความคิดรวบยอดทางดนตรี และความเข้าใจทางดนตรีที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก

1.6 เพื่อกระตุ้นและช่วยเด็กซึ่งส่อแวพรสวรรค์ทางดนตรีให้มีทักษะเพิ่มขึ้น

1.7 เพื่อจัดประสบการณ์ทางดนตรี ซึ่งจะส่งเสริมการเรียนรู้ด้านอื่นๆ เช่น ด้านภาษา ทักษะการฟัง การแยกแยะเสียง และความเข้าใจทางสังคม

1.8 เพื่อจัดสิ่งแวดล้อมซึ่งเด็กจะรู้สึกเป็นอิสระที่จะสำรวจ และได้รับประสบการณ์ดนตรีที่หลากหลาย ซึ่งเป็นเพลงประจำชาติ ประจำเผ่าพันธุ์

1.9 เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสแสดงตัวตน ผ่านดนตรีในบรรยากาศอิสระ และเป็นที่น่าไว้วางใจ ซึ่งเด็กจะมีโอกาสแสดงความคิดสร้างสรรค์และความคิดหลากหลาย

2. ณรุทธ์ สุทธจิตต์ (2541 : 21) กล่าวถึงคุณค่าหรือจุดมุ่งหมายทางดนตรีไว้ดังนี้

2.1 ดนตรีช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก ดนตรีเป็นตัวกระตุ้นให้เด็กคิดค้นทดลอง และ แสดงออกโดยใช้ดนตรีเป็นสื่อ

2.2 ดนตรีช่วยพัฒนาด้านการตอบสนองทางอารมณ์ของเด็ก เนื่องจากประสบการณ์ดนตรีจะเร้าให้เด็กแสดงออกทางอารมณ์

2.3 ดนตรีช่วยพัฒนาด้านปัญญา โดยเหตุที่ดนตรีเป็นสื่อทำให้เด็กคิดและทำความเข้าใจกับเรื่องของเสียง และช่วยพัฒนาด้านการรับรู้ ตลอดจนเชื่อมโยงแนวคิดต่างๆ

2.4 ดนตรีช่วยพัฒนาการด้านภาษา เมื่อเด็กชอบและต้องการร้องเพลง การเรียนรู้ทางด้านภาษาจึงเป็นทักษะพื้นฐานที่เด็กต้องเรียนรู้ไปด้วย นอกจากนี้เด็กยังใช้ภาษาเป็นสื่อในการอธิบายความรู้สึกต่อดนตรี ซึ่งทำให้เด็กมีพัฒนาการด้านการใช้ภาษามากขึ้นด้วย

2.5 ดนตรีช่วยพัฒนาด้านร่างกาย เนื่องจากประสบการณ์ทางดนตรี เกี่ยวข้องกับการร้องเพลง การเล่นเครื่องดนตรี การเข้าจังหวะ สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านกล้ามเนื้อต่างๆ ดีขึ้น

2.6 ดนตรีช่วยพัฒนาความเป็นเอกลักษณ์บุคคล เนื่องด้วยประสบการณ์ด้าน

ดนตรีช่วยให้เด็กรู้จักและเข้าถึงความรู้สึก ความสามารถของตนเอง และยังช่วยให้เด็กเข้าใจเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมของตนด้วย

2.7 ดนตรีเป็นศิลปะแขนงหนึ่งที่จะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านสุนทรีย์ ซึ่งจะนำไปสู่ความซาบซึ้งในดนตรีต่อไป ดนตรีช่วยให้เด็กมีพัฒนาการด้านอารมณ์สุนทรีย์ โดยการตอบสนองต่อองค์ประกอบดนตรี เช่น ทำนอง จังหวะ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้เด็กรู้ซึ่งถึงความสวยงาม ความเต็มอิ่มในอารมณ์ และความมกงามทางการรับรู้

พัฒนาการทางดนตรีของเด็กปฐมวัย

ณรุทธ์ สุทธจิตต์ (2541 : 19 - 21) ได้กล่าวถึงพัฒนาการทางดนตรีของเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

ดนตรีนับได้ว่ามีบทบาทสำคัญสำหรับเด็กปฐมวัย ดังจะเห็นได้ว่าเวลาจะให้เด็กนอน บิดา มารดา มักจะร้องเพลงกล่อม เมื่อเด็กอายุ 2 ปี มักจะทดลองว่าร่ำมะนาหรือระนาดมีเสียงอย่างไร เมื่อผู้ใหญ่เปิดโอกาสให้เด็กสัมผัสกับเครื่องดนตรีเหล่านี้ แทบจะกล่าวได้ว่าในสถานเลี้ยงเด็กปฐมวัย ครูผู้สอนจะต้องมีกิจกรรมเกี่ยวข้องกับดนตรีสำหรับเด็กเสมอ จึงเห็นได้ว่าดนตรีเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้สำหรับเด็กวัยนี้

ตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดาเมื่อหัวใจของทารกเริ่มต้น การรับรู้เรื่องจังหวะเริ่มมีขึ้นโดยอัตโนมัติ ในราว 5 เดือนเมื่ออวัยวะเกี่ยวกับการได้ยินพัฒนาเต็มที่ ทารกเริ่มได้ยินเสียงต่างๆ ในช่วงนี้ ถ้าบิดามารดาจะเปิดเพลงให้ทารกในครรภ์ฟัง ย่อมจะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางดนตรีได้ เมื่อทารกคลอดออกมาแล้ว สภาวะทางดนตรีที่เด็กควรจะได้รับจะขึ้นอยู่กับขั้นการพัฒนาการ จึงเป็นการสมควรที่จะทราบถึงพัฒนาการทางดนตรีของเด็กวัยนี้ คือตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุประมาณ 5 ปี

ในช่วงระยะ 1 ปีแรก เด็กจะเริ่มมีการรับรู้เกี่ยวกับด้านจังหวะและทำนองแล้ว จะเห็นได้ว่า ถ้าลองเปิดเพลงให้เด็กวัย 5 เดือนฟัง เด็กจะมีปฏิกิริยาต่อเสียงเพลงที่ได้ยิน เมื่อเด็กอายุประมาณ 1 ปี พัฒนาการด้านการพูดเริ่มก้าวหน้าไป เด็กจะพยายามร้องเพลงเลียนเสียงซึ่งฟังยังไม่เป็นทำนอง แต่เป็นสัญลักษณ์ที่บอกได้ว่า เด็กรับรู้และสนองตอบต่อดนตรี

ในช่วงปีที่ 2 พัฒนาการด้านการพูดของเด็กมีมากขึ้น การเจริญเติบโตของอวัยวะต่างๆ ทางร่างกายมีมากขึ้นด้วย พัฒนาการทางดนตรีที่เห็นได้ชัดว่าก้าวหน้าขึ้น คือความสามารถในการร้องเพลง แม้จะร้องเพลงเพี้ยนๆ เสมอ แต่จังหวะและเนื้อร้องมักจะถูกต้อง เด็กวัยนี้มักจะร้องเพลงและพร้อมทั้งเล่นไปด้วย การพยายามเคาะจังหวะหรือเล่นเครื่องดนตรีให้เข้ากับจังหวะของเพลงเป็นสิ่งที่เด็กกระทำเสมอ ความคิดสร้างสรรค์มีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด เด็กจะพยายามสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ทางดนตรี เช่น การร้องเพลงที่บางครั้งแต่งขึ้นเอง การเคาะจังหวะไปกับการร้องตามที่ตนคิดขึ้นมา การเคลื่อนไหวร่างกายส่วนต่างๆ เมื่อได้ยินเสียงเพลง

ในช่วงปีที่ 3 พัฒนาการเกี่ยวกับด้านร่างกายมีมากขึ้นเป็นลำดับ การบังคับกล้ามเนื้อส่วนต่างๆ ดีขึ้นพัฒนาขึ้น การพูดเป็นเรื่องเป็นราวขึ้น เด็กเริ่มมีพัฒนาการเกี่ยวกับด้านความเป็นตัวของตัวเอง มีความคิด ช่างซักถาม ในทางดนตรีเด็กสามารถร้องเพลงง่ายๆ ได้อย่างถูกต้องพัฒนาทางด้านจังหวะดีขึ้น การเคลื่อนไหวตามจังหวะดนตรีพัฒนามากขึ้น เริ่มตบมือเข้ากับจังหวะที่ได้ยิน มีความสนใจมากขึ้นในอันที่จะร้องเพลงหรือเล่นเครื่องดนตรีตามความคิดของตนเอง เริ่มพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบทางดนตรี เช่น ดัง – เบา หรือ เร็ว – ช้า โดยการเคลื่อนไหวร่างกาย เด็กในวัยนี้มักจะชอบร้องเพลงหรือเต้นให้ผู้ใหญ่ดู ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเด็กเริ่มพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง

ในช่วงปีที่ 4 จะมีพัฒนาการทางด้านภาษามากขึ้น รู้จักศัพท์และการแสดงออกทางภาษามากขึ้น กระบวนการคิดลึกซึ้งมากขึ้น ทางด้านร่างกายจะเจริญเติบโตขึ้น การทำงานของระบบต่างๆ ดีขึ้น มีสมาธิมากขึ้น เริ่มจะเล่นกับเพื่อนๆ ในทางดนตรีช่วงเสียงจะเริ่มกว้างขึ้น ด้านจังหวะพัฒนาดีขึ้น การร้องเพลงดีขึ้น สามารถร้องเพลงยากๆ ได้ แต่การร้องเพี้ยนคงเป็นลักษณะที่พบได้ในเด็กวัยนี้ เด็กวัยนี้เริ่มตอบสนองต่อดนตรีลึกซึ้งมากขึ้น กล่าวคือ สามารถจะแสดงความรู้สึกให้เข้ากับลักษณะของเพลงได้ ยังชอบร้องเพลง และเต้นตามเสียงดนตรี การร้องเพลงไปตามความคิดของตนเองยังมีอยู่เช่นกัน

ในช่วงปีที่ 5 พัฒนาการด้านสังคมจะเริ่มขึ้นอย่างชัดเจน เด็กจะได้รับการสอนให้ร้องเพลง เคลื่อนไหวร่างกายกับเพื่อนๆ ในชั้นเรียน ซึ่งเด็กจะต้องเรียนรู้ในการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนๆ เด็กวัยนี้ชอบร้องเพลง และเลียนแบบบุคคลที่ตนชอบหรือเห็นบ่อยๆ เสมอ สมาธิในการฟังเพลงมีมากขึ้น แต่จะชอบที่จะร้องเพลงและเคลื่อนไหวมากกว่านั่งฟังเพลงนานๆ การร้องเพลงจะถูกจังหวะมากขึ้น เสียงเพี้ยนน้อยลง แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของดนตรีพัฒนามากขึ้น เริ่มรู้จักระดับเสียง สูง – ต่ำ สั้น – ยาว เป็นต้น มีความจำด้านจังหวะและเสียงมากขึ้น สามารถตบจังหวะที่ได้ยินได้ แต่จะต้องเป็นจังหวะที่ง่ายๆ และไม่ยากจนเกินไป

ทฤษฎีการเรียนรู้กับการสอนดนตรี

ในการสอนดนตรีเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพขึ้นได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้สอนต้องมียุทธศาสตร์ที่ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ ทั้งนี้เพราะผู้สอนต้องมีความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนจึงสามารถจัดการสอนดนตรีให้เหมาะสมกับผู้เรียนได้ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งหมายถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นอย่างถาวรอันเป็นผลจากประสบการณ์หรือการฝึกปฏิบัติ การเรียนรู้เป็นผลเนื่องมาจากทั้งด้านบุคลิกภาพและสภาพแวดล้อม

ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2541 : 81-88) กล่าวว่า ในทางจิตวิทยา ทฤษฎีการเรียนรู้สามารถแบ่งออกได้เป็นสี่กลุ่มใหญ่ๆ คือ ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มปัญญานิยม ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มปัญญาสังคม และทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มมนุษยนิยม รวมถึงแนวคิดของ บรูเนอร์ (Bruner) ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสอนดนตรี

1. ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) อธิบายการเรียนรู้โดยใช้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองเป็นหลัก ทฤษฎีนี้เชื่อว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นในสภาพของการวางเงื่อนไข โดยใช้การเสริมแรง การให้รางวัลและการลงโทษ อันเป็นตัวกำหนดให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมต่างๆ ที่ต้องการออกมา ซึ่งเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดทั้งพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปและตัวเสริมแรงที่นำมาช่วยให้เกิดการเรียนรู้

นักจิตวิทยาคนสำคัญในกลุ่มพฤติกรรมนิยม ได้แก่ พาฟลอฟ (Ivan P. Pavlov) วัตสัน (John B. Watson) และสกินเนอร์ (Burrhus F. Skinner)

สิ่งที่ได้จากทฤษฎีนี้คือ ในการเรียนการสอนดนตรี ครูควรใช้การเสริมแรง ซึ่งอาจเป็นรางวัลในรูปแบบใดก็ได้กับนักเรียน เมื่อผู้เรียนปฏิบัติในสิ่งที่ผู้สอนมุ่งหวังได้ ทั้งนี้ต้องยึดความสามารถของผู้เรียนเป็นหลัก และควรให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกฝนสิ่งนั้นๆ เสมอๆ เพื่อกระตุ้นให้พยายามให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยให้ตอบสนองในหลายๆ รูปแบบ ทั้งนี้ผู้สอนควรมีหลักในการที่จะแนะนำผู้เรียนเป็นครั้งเป็นคราว

2. ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มปัญญานิยม (Cognitivism) อธิบายว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของการสร้างแนวคิดหรือความเข้าใจเพื่อใช้แทนประสบการณ์หรือสภาพแวดล้อมที่ตนได้ประสบมา เนื่องจากการเรียนรู้เป็นกระบวนการทางปัญญาที่ลึกซึ้ง ในบางโอกาสการเรียนรู้อาจเกิดขึ้นในบุคคลหนึ่งแล้ว โดยบุคคลนั้นไม่จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมใดๆ ให้ปรากฏ การเรียนรู้อาจเกิดขึ้นในฉับพลันทันที ซึ่งเรียกว่า การเรียนรู้แบบยังยืน (insight learning) อย่างไรก็ตาม การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากประสบการณ์เดิมและความสามารถในการคิดหาเหตุผลของบุคคลนั้น

นักจิตวิทยาคนสำคัญในกลุ่มปัญญานิยม บรูเนอร์ (Jerome S. Bruner) และออสซูเบล (David P. Ausubel)

สาระสำคัญของทฤษฎีการเรียนรู้ในกลุ่มปัญญานิยม

2.1 การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนมีโอกาสรับรู้สิ่งนั้นอย่างเด่นชัด เนื่องจากแต่ละคนมีประสบการณ์เดิมแตกต่างกัน การรับรู้สิ่งใหม่อาจไม่เป็นไปตามลักษณะที่ผู้สอนต้องการ จึงจำเป็นที่ผู้เรียนและผู้สอนควรมีความเข้าใจตรงกันเสียก่อนว่าต้องการเรียนรู้สิ่งใด ทั้งนี้รวมถึงการจัดสภาพการเรียนการสอนให้อื้ออามวยต่อการเรียนรู้ในสิ่งที่มุ่งประสงค์ไว้

2.2 การเรียนรู้ใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น เป็นผลรวมของประสบการณ์เดิม และประสบการณ์ใหม่ของผู้เรียน ผู้สอนจึงควรจัดสภาพของการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงประสบการณ์เดิมของผู้เรียน และใช้ประสบการณ์เดิมของผู้เรียนเป็นจุดเริ่มต้น โดยชี้ให้เห็นความคล้ายคลึงหรือความเหมือนของประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่

2.3 การเรียนรู้เป็นกระบวนการต่อเนื่องสัมพันธ์ ผู้เรียนจะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ได้ โดยการเชื่อมโยงกับสิ่งที่ตนมีประสบการณ์มาแล้ว ดังนั้นผู้สอนจึงควรทราบว่าผู้เรียนมีประสบการณ์

เดิมอะไรบ้าง ใช้ประสบการณ์เดิมมาเชื่อมโยงกับประสบการณ์ใหม่ที่จะเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ได้

2.4 เนื่องจากการเรียนรู้เป็นกระบวนการต่อเนื่อง แม้บางครั้งประสบการณ์ใหม่ๆจะไม่สมบูรณ์แบบ แต่ผู้เรียนก็สามารถเรียนรู้จากประสบการณ์นั้นได้ เนื่องจากผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์เดิมที่ตนมีอยู่มาช่วยทำให้ประสบการณ์ใหม่สมบูรณ์แบบและเกิดการเรียนรู้ขึ้นได้

จากสาระสำคัญนี้ เห็นได้ชัดว่าประสบการณ์เดิมของผู้เรียนนั้นเป็นรากฐานสำคัญในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เปรียบเหมือนดังว่าประสบการณ์เดิมเป็นส่วนรวมและประสบการณ์ใหม่เป็นลักษณะส่วนย่อยที่เพิ่มเข้าไปในส่วนรวม ดังนั้นการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ จึงต้องเชื่อมโยงถึงประสบการณ์เดิมเสมอ

3. ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มปัญญาสังคม (Social Cognitive Theory) ให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อม โดยกล่าวว่าการเรียนรู้ของมนุษย์เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบกายของมนุษย์ โดยทั้งมนุษย์และสิ่งแวดล้อมย่อมมีอิทธิพลต่อกันและกันเสมอ การเรียนรู้เกิดขึ้นได้โดยการสังเกต (Observational Learning) หรือการเลียนแบบจากตัวแบบ (Modeling) สิ่งแวดล้อมนี้อาจหมายถึงมนุษย์ด้วยกันเอง เช่น ผู้สอนเป็นตัวอย่างสำหรับผู้เรียนในกระบวนการเรียนการสอน หรืออาจหมายถึงสิ่งอื่นๆ ได้ทั้งสิ้น เช่น วิทยุ หนังสือหรือสื่ออื่นๆ ที่มีบทบาทเป็นตัวแบบ ในขณะที่ผู้เรียนสังเกต ฝึมอง หรือรับรู้ ซึ่งเกิดขึ้นในกระบวนการเรียนรู้ การถ่ายทอดทางสังคม (Socialization) เป็นกระบวนการหนึ่งที่สำคัญของทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มปัญญาสังคม

ในกระบวนการเรียนรู้เช่นนี้ ผู้เรียนมิใช่สังเกตและลอกเลียนแบบจากตัวแบบทุกสิ่งทุกอย่าง แต่ผู้เรียนจะใช้ความคิดวิเคราะห์ในการเรียนรู้ หรือลอกเลียนแบบบางสิ่งบางอย่างที่ตนรับรู้ หรือต้องการรับรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการที่สลับซับซ้อน เมื่อผู้เรียนรับรู้แล้ว ในเวลาต่อมา ถ้าต้องการแสดงถึงการเรียนรู้นั้นๆ จึงแสดงออกมา ในกระบวนการรู้เช่นนี้จึงเกี่ยวข้องกับการรับรู้สิ่งเร้า การจดจำสิ่งเร้าที่เรียนรู้ และการแสดงพฤติกรรมดังที่ได้เรียนรู้มา ด้วยเหตุที่การเรียนรู้แบบนี้เป็นการเรียนรู้โดยการสังเกต ปัจจัยที่สำคัญคือแรงจูงใจ ถ้าตัวแบบหรือสิ่งเร้าสามารถจูงใจให้ผู้เรียนได้ การเรียนรู้อย่อมเกิดขึ้นได้อย่างดีมีประสิทธิภาพ

นักจิตวิทยาสำคัญในกลุ่มปัญญาสังคม ได้แก่ บันดูรา (Albert Bandura) สาระสำคัญของทฤษฎีปัญญาสังคมคือ

3.1 ตัวแบบควรแสดงพฤติกรรมหลายๆ ครั้งเป็นตัวอย่างเพื่อให้ผู้เรียนสังเกตรับรู้ จดจำพฤติกรรม หรือแนวความคิดที่ตัวแบบต้องการสอน

3.2 การเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพถ้ามีการให้คำอธิบาย ชี้แจงควบคู่ไปกับตัวอย่าง โดยบอกจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ชัดเจนโดยการกำหนดเป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

3.3 ชี้นำหรือแนะนำขั้นตอนการเรียนรู้ หรือการสังเกต เพื่อให้ผู้เรียนมีวิธีคิด หรือเรียนรู้อย่างเป็นลำดับขั้น ทำให้เรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.4 ให้การเสริมแรงเมื่อผู้เรียนสามารถเรียนรู้ หรือเลียนแบบได้ถูกต้อง เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนตั้งใจที่จะเรียนรู้สิ่งต่างๆ อย่างต่อเนื่อง

3.5 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงพฤติกรรมที่เรียนรู้ไป เพื่อประเมินการเรียนรู้หรือเลียนแบบ ถ้าการเรียนรู้ไม่ประสบผล ควรมีการแก้ไขที่กระบวนการ หรือตัวผู้เรียนแล้วแต่กรณีของปัญหาที่เกิดขึ้น

3.6 การเรียนรู้เกิดขึ้นได้แม้จะไม่มี การแสดงพฤติกรรมออกมา การเรียนรู้ที่เน้นพฤติกรรมภายใน มิใช่เฉพาะพฤติกรรมการแสดงออกเท่านั้น

3.7 ความตั้งใจในการเรียนรู้ ความคาดหวังในความสามารถของตนเอง และการรู้จักประเมินตนเอง เป็นปัจจัยสำคัญนอกเหนือไปจากการจูงใจ หรือการเสริมแรง ที่ทำให้มนุษย์สามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้ดีมีประสิทธิภาพ

สิ่งที่ได้จากทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มปัญญาสังคม ในการเรียนการสอนดนตรีอย่างเด่นชัดคือ การนำมาใช้ในการสอนทักษะดนตรี เนื่องจากการเรียนทักษะจำเป็นต้องเรียนรู้จากตัวอย่าง คือครูผู้สอน ดังนั้น ในการสอนดนตรี ผู้สอนควรวางแผนการสอนอย่างดี คำนึงถึงการแสดงเป็นตัวอย่าง ต้องเป็นตัวอย่างที่ดี ถูกต้อง เพื่อผู้เรียนสามารถสังเกต รับรู้สิ่งที่ดีและถูกต้อง นอกจากนี้ควรมีการอธิบายที่แจ่มแจ้งเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจถึงขั้นตอนต่างๆ อย่างถ่องแท้ โดยในกระบวนการเรียนการสอนควรมีการเสริมแรงให้ถูกเวลา เพื่อสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน และให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติเพื่อประเมินผล ผู้สอนควรรำลึกเสมอว่า การเรียนรู้ตามแนวคิดของทฤษฎีนี้กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางความคิด มิใช่เกิดจากการสังเกตเท่านั้น ดังนั้นผู้เรียนอาจไม่สามารถปฏิบัติทักษะต่างๆ ได้ แม้จะสังเกตเห็นก็ตาม เนื่องจากทักษะหรือการปฏิบัติอาจจะยากเกินการรับรู้ในกระบวนการทางความคิด หรือผู้เรียนไม่สามารถจดจำสิ่งต่างๆ ที่ผู้สอนปฏิบัติให้ดูได้โดยตลอด เพราะความละเอียดอ่อนของสาระวิชา

4. ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มมานุษยนิยม (Humanism) ให้ความสำคัญกับความรู้สึกของผู้เรียนในการเรียนรู้มากที่สุด โดยกล่าวว่า ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีที่สุดเมื่อผู้เรียนมีส่วนในการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ ในกระบวนการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนสิ่งต่างๆ ได้ตามความสนใจ โดยไม่มีการบังคับ การควบคุมให้เรียนรู้ ผู้เรียนเป็นผู้เลือกสรรและกำหนดการเรียนรู้ลงมือกระทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง มีอิสระในการคิดสร้างสรรค์และจินตนาการได้อย่างกว้างไกล รวมถึงมีส่วนในการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยรู้จักการตั้งหลักเกณฑ์ในการประเมินผลที่ถูกต้องและเหมาะสม ด้วยบทบาทของผู้เรียนที่เป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ผู้เรียนแต่ละคนจึงสามารถเรียนรู้ได้ตามความสามารถของตนเอง ไม่จำเป็นที่จะเรียนรู้เรื่องเดียวกันในเวลาเดียวกัน ดังเช่นการเรียนรู้ในห้องเรียนทั่วไปตามสถานศึกษาต่างๆ ที่เรียกว่า ระบบโรงเรียน

นักจิตวิทยาสำคัญในกลุ่มมานุษยนิยม ได้แก่ มาสโลว์ (Abraham H. Maslow) สาระสำคัญของทฤษฎีสรุปได้ดังนี้

4.1 สร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความสบายใจ มั่นใจ วางใจที่จะเรียนรู้ด้วยความรู้สึกความต้องการของผู้เรียนเอง ไม่มีความกลัวเกรงผู้สอน

4.2 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ค้นพบ เรียนรู้สิ่งต่างๆ ด้วยตนเองตามความสนใจสมัครใจ ไม่มีการบังคับ ผู้สอนเป็นผู้สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความสนใจที่จะเรียนด้วยตนเอง

4.3 ผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้ช่วยเหลือ แนะนำ ให้กำลังใจ ช่วยให้ผู้เรียนมีความสบายใจในการเรียน เกิดแรงจูงใจภายในที่จะเรียนรู้สิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง รู้จักใฝ่หาความรู้ไปตลอดชีวิต

4.4 ประเมินผลผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยผู้สอนเป็นผู้ช่วยเหลือให้ผู้เรียนตระหนักถึงการประเมินผล รู้จักการสร้างหลักเกณฑ์สำหรับการประเมินผล มีความเข้าใจและประเมินผลตนเองด้วยความซื่อสัตย์ยุติธรรม

4.5 เห็นความสำคัญของตนเองเท่าเทียมกับความสำคัญของ ผู้อื่น รู้จักยอมรับในความเป็นเอกัตบุคคล เคารพ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีเหตุผลในการถกเถียงแสดงความคิดเห็นที่ได้จากทฤษฎีนี้ในการสอนดนตรีคือ การสอนดนตรีโดยให้อิสระกับผู้เรียน เน้นให้ผู้เรียนเป็นตัวของตัวเอง สร้างสรรค์ดนตรีตามความคิด จินตนาการของตนเอง

ลำดับขั้นการรับรู้ (ณรุทธิ์ สุทธจิตต์. 2541 : 88-89 ; อ้างอิงจาก Bruner. 1966 : 10-11)

ลำดับขั้นการรับรู้ทางจิตวิทยาที่นำมาใช้เป็นหลักในการสอนดนตรี ได้แก่ แนวความคิดทางการรับรู้ของบรูเนอร์

การรับรู้เป็นกระบวนการที่แบ่งเป็น 3 ระดับคือ

1. การรับรู้แบบเอนแอคทีฟ (Enactive Representation) ได้แก่ กระบวนการรับรู้ซึ่งผ่านทางกระทำ เช่น การให้ผู้เรียนได้ฟังเสียงหรือตบมือตามจังหวะของตัวโน้ตต่างๆ

2. การรับรู้แบบไอโคนิก (Iconic Representation) ได้แก่ กระบวนการรับรู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้สัญลักษณ์แทนสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ ในลักษณะของภาพหรือการกระทำบางอย่างที่เป็นสัญลักษณ์แทนสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ เช่น การใช้ภาพสื่อความหมายแทนตัวโน้ต

3. การรับรู้ที่ใช้สัญลักษณ์ (Symbolic Representation) ได้แก่ กระบวนการรับรู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้สัญลักษณ์ทางด้านภาษาที่ทุกคนยอมรับ เช่น ตัวโน้ตสากล ในขั้นนี้คือการเปลี่ยนสัญลักษณ์จากขั้นที่สองซึ่งเป็นที่เข้าใจกันในเฉพาะผู้เรียนและผู้สอน มาเป็นสัญลักษณ์ที่เป็นลักษณะสากล ได้แก่ การรับรู้เกี่ยวกับเรื่องตัวโน้ต หรือเครื่องหมายต่างๆ ทางทฤษฎีดนตรี

หลักการรับรู้ดังกล่าวนำมาประยุกต์ใช้กับการสอนดนตรีได้คือ ในขั้นแรกการเรียนรู้ดนตรีควรเริ่มด้วยการรับรู้ทางด้านเสียง เพราะดนตรีเป็นเรื่องของเสียง ซึ่งตรงกับขั้นการรับรู้แบบเอนแอคทีฟ ในระยะต่อมาการแปลแนวคิดทางเสียงเป็นสัญลักษณ์ ซึ่งเป็นขั้นการรับรู้แบบ

ไอคอนิก ในขั้นที่สามคือ การแทนสัญลักษณ์ในขั้นที่สองด้วยสัญลักษณ์ดนตรี (Musical Notation) ในการเรียนการสอนที่นำหลักของบรูเนอร์ไปใช้ จะช่วยพัฒนาแนวคิดทางดนตรีได้ตรงกับสาระดนตรี ซึ่งสามารถช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพและพัฒนาไปได้อย่างไม่มีเขตจำกัด

จากทฤษฎีการเรียนรู้กับการสอนดนตรี รวมถึงลำดับขั้นของการรับรู้ สรุปได้ว่าการสอนดนตรีสำหรับเด็กให้เกิดผลดีและมีประสิทธิภาพจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้ ลำดับขั้นของการรับรู้ ทั้งนี้เพื่อนำมาปรับใช้ในการวางแผนการสอน จัดกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับอายุของเด็ก สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก รวมถึงการปรับเปลี่ยนกระบวนการเมื่อเกิดปัญหาระหว่างดำเนินการสอน

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัยในตนเอง

ในเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัยในตนเอง จะกล่าวถึงรายละเอียดด้านต่างๆ ดังนี้

2.1 ความหมายของความมีวินัยในตนเอง

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 ได้ให้ความหมายของวินัยว่า คือการอยู่ในระเบียบแบบแผนและข้อบังคับ กล่าวคือวินัย คือการปฏิบัติตนตามกฎระเบียบที่สังคมยอมรับว่าดีหรือเหมาะสมการที่บุคคลจะประสบความสำเร็จในชีวิตได้นั้นจะต้องมีวินัย วินัยทำให้บุคคลพัฒนาไปอย่างเหมาะสมใช้ศักยภาพของตนได้เต็มที่และดำรงอยู่ในหนทางที่ถูกต้อง (อุมาพร ตรังคสมบัติ. 2542 : 24) บุคคลจะมีวินัยในตนเองได้ต้องได้รับการเสริมสร้างให้เกิดขึ้นตั้งแต่วัยเด็ก เพราะวินัยที่ดีเมื่อเกิดกับเด็กแล้ว จะติดตัวไปจนโตและกลายเป็นส่วนหนึ่งของมโนธรรมประจำใจไปตลอดชีวิต (นวลศิริ เปาโรหิตย์. 2540 : 10) วินัยจึงเป็นเรื่องสำคัญที่มีผลในเชิงเฉพาะ และในเชิงกว้างสู่สังคม เราจึงจำเป็นต้องสร้างวินัยให้แก่มนุษย์ตั้งแต่เด็กนั้นทีเดียว (นิดดา หงษ์วิวัฒน์. 2543 : 11)

ในทางจิตวิทยาพัฒนาการ (Developmental Psychology) การฝึกวินัยเป็นการฝึกให้เด็กสามารถควบคุมความต้องการหรือแรงผลักดัน (Impulse) ในตนเองให้อยู่ในขอบเขตและแสดงออกได้อย่างเหมาะสม เป็นการสอนให้เด็กรู้จักรอหรือประวิงความต้องการของตนเองและแสดงออกในเวลาหรือสถานการณ์ที่เหมาะสม เป็นส่วนสำคัญของการเคารพสิทธิของผู้อื่นและกฎเกณฑ์ของสังคม อันเป็นพฤติกรรมที่ควรส่งเสริมให้เกิดขึ้นในสังคมไทย ได้มีผู้กล่าวถึงความหมายของวินัยในตนเองไว้ว่า วินัยในตนเองหมายถึง

1. การที่บุคคลจะดำรงตนอยู่ในความถูกต้อง จะรู้ด้วยตนเองว่าสิ่งใดควรทำและสิ่งใดไม่ควรทำ มีความสามารถที่จะบังคับตนเองและควบคุมตนเองได้ดี โดยไม่ต้องมีผู้อื่นหรือกฎเกณฑ์อื่นๆ มาคอยควบคุม (อุมาพร ตรังคสมบัติ. 2542 : 26)

2. การบังคับควบคุมพฤติกรรมของบุคคล ที่มีใช้บังคับโดยอำนาจจากภายนอก หากโดยอำนาจภายในของบุคคล เป็นอำนาจที่เกิดจากการเรียนรู้หรือยอมรับคุณค่าอันใดอันหนึ่ง แล้วทำให้บุคคลนั้นสามารถบังคับพฤติกรรมของตนเองได้ (Good. 1973 : 523 ; อำพร กาทอง. 2529 : 7 ; ขวัญใจ บุญฤทธิ์. 2535 : 12)

3. การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเลือกข้อปฏิบัติสำหรับตนขึ้นโดยสมัครใจ ไม่มีใครบังคับหรือถูกควบคุมจากอำนาจใดๆ วินัยในตนเองเกิดขึ้นจากความสมัครใจของบุคคลผ่านการเรียนรู้อบรมและเลือกสรรไว้เป็นหลักประจำตน (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2537 : 4-5)

4. การที่บุคคลสามารถแสวงหาแนวทางในการแสดงออกเพื่อสนองความต้องการหรือความปรารถนาของตนเองได้ และในขณะเดียวกันได้รับการยอมรับจากสังคมด้วยเช่นกัน (นวลศิริ เปาโรหิตย์. 2540 : 24)

5. การกระทำซึ่งแสดงถึงความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมตนเองให้เป็นไปในทางที่ถูกต้องอย่างมีเหตุผล (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2542ข : 60)

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า วินัยในตนเอง หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปตามที่ตนมุ่งหวังได้ซึ่งต้องเป็นไปตามกฎเกณฑ์ ของสังคม โดยเกิดจากความสำนึกตัวขึ้นมาเอง มิได้เกิดจากข้อบังคับจากภายนอก

2.2 ความสำคัญและคุณค่าของควมมีวินัยในตนเอง

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2537 : 10) ได้กล่าวถึงความสำคัญของวินัยในตนเองว่า เป็นฐานของความรับผิดชอบ การเคารพสิทธิของผู้อื่น การเอื้อเฟื้อแบ่งปัน การรอคอย การแก้ปัญหาของส่วนรวม สามารถควบคุมตนเองให้ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง โดยใช้หลักการของเหตุผล โดยไม่ต้องให้ผู้ใดมาคอยควบคุมบังคับ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญที่เอื้อต่อความสำเร็จของบุคคลและส่วนรวม จึงควรส่งเสริมวินัยในตนเอง และการส่งเสริมวินัยในตนเองจะช่วยให้มีความสามารถดังต่อไปนี้

1. ด้านสติปัญญา ช่วยให้รู้จักคิดใช้เหตุผล ตัดสินใจ และแก้ปัญหาด้วยตนเอง
2. ด้านสังคม อารมณ์และจิตใจ ช่วยให้กล้าคิด กล้าแสดงออก มีความรับผิดชอบ

เคารพสิทธิของผู้อื่น รู้การแบ่งปัน รู้จักการรอคอย

วินัยในตนเองเป็นหัวใจของการแสดงออกซึ่งคุณธรรม เนื่องจากสามารถควบคุมตนเองได้ สามารถทำความดีด้วยตนเอง และมีความกังวลเมื่อทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งจะช่วยยับยั้งและป้องกันไม่ให้บุคคลกระทำความผิด (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2523 : 3)

สรุปได้ว่า ควมมีวินัยในตนเองเป็นสิ่งที่สำคัญ เป็นพื้นฐานที่เอื้อต่อความสำเร็จของบุคคล และส่วนรวม จึงควรให้ความสำคัญและสนับสนุนส่งเสริม

2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเกิดและพัฒนาการของวินัยในตนเอง

กาญจนา หาสิตะพันธ์ (2517 : 196 – 197) กล่าวว่า การควบคุมตนเองหรือการมีวินัยในตนเองนี้มีความเกี่ยวข้องกับพัฒนาการของความรู้สึกผิดชอบหรือมโนธรรม (Conscious) และพัฒนาการของจริยธรรม (Moral Concepts) อย่างมาก ถ้าบุคคลใดมีความรู้สึกผิดชอบเข้มแข็ง จะไม่ทำความผิดแม้ในที่ลับตาผู้อื่น การพัฒนาความรู้สึกผิดชอบนี้เริ่มมาตั้งแต่วัยเด็กเล็ก เด็กจะเรียนรู้จากพ่อแม่ว่าควรประพฤติปฏิบัติอย่างไร นอกจากนั้นทัศนคติของพ่อแม่จะแสดงให้เห็นว่าอะไรเป็นค่านิยม (Value) ของพ่อแม่และจากการที่เด็กได้เลียนแบบ (Identify) ตนเองกับพ่อแม่ เด็กจะรับเอาค่านิยมของพ่อแม่ไปเป็นของตน ภายหลังจึงมีค่านิยมหรือมาตรฐานความประพฤติของผู้อื่นเข้ามาปนด้วย เด็กที่อยู่ในวัยเข้าโรงเรียนเริ่มมีค่านิยมแล้ว เมื่อทำบางสิ่งบางอย่างจะรู้สึกไม่สบายใจ บางสิ่งบางอย่างทำแล้วภาคภูมิใจ คุณสมบัติที่สำคัญของความรู้สึกผิดชอบก็คือสามารถทำงานโดยที่เจ้าตัวไม่ปรารถนา โดยทำให้เกิดความรู้สึกผิดหรือละอายใจ แรกทีเดียวเด็กจะคำนึงถึงความถูกต้องเหมาะสม ความดีความเลว โดยอาศัยกฎและความมุ่งหวังที่ผู้ใหญ่ได้ตั้งไว้เฉพาะสถานการณ์หรือการกระทำหนึ่งๆ ต่อมาเด็กจะค่อยๆ รู้ที่จะตั้งมาตรฐานความประพฤติและมีเหตุผลประกอบต่อความประพฤตินั้นด้วยตนเอง

การพัฒนาวินัยในตัวเองมีรากฐานมาจากทัศนคติของเขที่มีต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและต่อสิ่งแวดล้อม กระบวนการในการพัฒนาความมีวินัยในตนเองจะมีกระบวนการเช่นเดียวกับกระบวนการในการสร้างภาพพจน์ของตนเองในทางที่ดี (Positive Self-image) ถ้าผู้ใหญ่ที่อบรมเลี้ยงดูเด็กเข้าใจขั้นพัฒนาการวัยต่างๆ ของเด็ก จะสามารถช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้เด็กได้งอกงามอย่างเต็มที่ (พูนสุข กิจรัตน์. 2542 : 19)

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจต์ (Piaget)

วรภรณ์ รักวิจัย. (2533 : 108-109) ได้สรุปทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจต์ดังนี้

เพียเจต์ (Piaget. 1977) เป็นบุคคลแรกที่ศึกษาเรื่องจริยธรรมของเด็ก เขาอธิบายว่าจริยธรรมจะแฝงอยู่ในกฎเกณฑ์ต่างๆ ทุกชนิด และในการเล่นเกมส์ต่างๆ ของเด็กจะต้องมีกฎเกณฑ์ที่เป็นระบบซับซ้อนแอบแฝงอยู่ในการเล่นเกมส์นั้น

พัฒนาการทางจริยธรรมมี 2 ขั้นที่เป็นพื้นฐานคือ

1. การฝึกหัดตามกฎเกณฑ์ ซึ่งอยู่ในช่วงอายุก่อน 8 ปี ระยะเวลาเด็กจะยึดกฎเกณฑ์ภายนอกนั้นคือ พ่อ แม่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็ก จะมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็ก กฎเกณฑ์จะมีลักษณะตายตัว เด็กจะไม่คำนึงถึงแรงจูงใจต่างๆ หรือเหตุของการกระทำ แบ่งได้เป็น 4 ขั้นคือ

ขั้นที่ 1 เด็กพยายามทำตามอย่างคนอื่น เพราะยังไม่รู้จักกฎเกณฑ์การเล่น

ขั้นที่ 2 เด็กจะยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง พฤติกรรมจะเกิดมาจาก

ตนเองรวมกับการตามอย่างคนอื่นที่เล่นเป็น การเล่นจะมุ่งเอาชนะ

ขั้นที่ 3 เด็กเกิดความร่วมมือในระหว่างผู้เล่น ความสนใจอยู่ที่การเล่นตามกฎเกณฑ์ ไม่มุ่งแต่เอาชนะ

ขั้นที่ 4 เด็กนอกจากจะมีความร่วมมือในการเล่นตามกฎเกณฑ์แล้วยังทำตามกฎเกณฑ์ด้วยความ รู้สึกรับผิดชอบเฉพาะตนเอง

2. ความสำนึกในกฎเกณฑ์ เด็กเริ่มมีกฎเกณฑ์ของตนเอง ระยะนี้พัฒนาการทางจริยธรรมเริ่มก้าวไปสู่ระยะที่มีความคิดเป็นของตนเอง ในลักษณะของการคิดถึงความยุติธรรมและผลของการกระทำ

สรุปได้ว่า การจัดประสบการณ์ให้เด็กได้เล่น ทำงาน มีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน จะทำให้เด็กมีพัฒนาการทางจริยธรรมสูงขึ้น รู้จักควบคุมตนเองและแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่สังคมยอมรับได้โดยที่ผู้ใหญ่ต้องชี้แจงเหตุผลและมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อเด็กด้วย

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg)

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2523 : 29-31) ได้สรุปทฤษฎีของโคลเบอร์กว่าได้นำแนวความคิดของเพียเจต์ มาศึกษาต่อและพบว่ามนุษย์มีพัฒนาการทางจริยธรรมมากขึ้นกว่าที่เพียเจต์ ระบุไว้ โคลเบอร์กได้แบ่งประเภทของความคิดทางจริยธรรมเป็น 3 ระดับ ในแต่ละระดับแบ่งออกเป็นขั้นย่อยๆ ระดับละ 2 ขั้น

1. ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (Preconventional) อายุ 2-10 ปี

ขั้นที่ 1 เด็กยึดเหตุผลจากการลงโทษ และการอนุโลมตามที่มีอำนาจเหนือกว่าอย่างโต้เถียงไม่ได้ การกำหนดว่า สิ่งใดดี หรือไม่ดีนั้นขึ้นอยู่กับผลที่ตามมาทางกาย โดยไม่เกี่ยวกับความหมายหรือคุณค่าของมนุษยชาติ

ขั้นที่ 2 การกระทำที่ถูกต้องประกอบด้วยการกระทำซึ่งตนเองพอใจ และบางครั้งบางคราวก็ทำให้ผู้อื่นพอใจด้วย มีพื้นฐานของความยุติธรรม การตอบแทนและการแบ่งปันส่วนเท่ากัน แต่เด็กยังตีความหมายของพื้นฐานเหล่านี้ออกมาในแง่ของผลทางกายและการปฏิบัติทางกาย เช่น “ถ้าเธอทำให้ฉัน ฉันจะทำให้เธอบ้าง” กล่าวคือ เป็นการตอบแทน หรือการแลกเปลี่ยน ซึ่งมีสาเหตุจากความซื่อสัตย์ กตัญญู หรือยุติธรรม

2. ระดับตามกฎเกณฑ์ (Conventional) อายุ 10-16 ปี

ขั้นที่ 3 เด็กพยายามทำตัวเป็น “เด็กดี” คือพฤติกรรมต่างๆ ที่สังคมเห็นว่าดี เด็กจะมีภาพพจน์ของพฤติกรรมเหล่านั้นและพยายามปฏิบัติตาม เริ่มให้ความสำคัญกับการตัดสินพฤติกรรมโดยพิจารณาจากเจตนา (Intention) ของผู้กระทำ เช่นกล่าวว่า “เขาเป็นเด็กดี” เป็นต้น เด็กจะพยายามประพฤติปฏิบัติสิ่งต่างๆ เพื่อเป็นที่ยอมรับว่า เขาเป็น “เด็กดี”

ขั้นที่ 4 บุคคลจะยึดถือและเคารพต่อผู้บังคับบัญชา กฎที่แน่นอน และยึดถือระเบียบของสังคม พฤติกรรมที่ถูกต้องประกอบด้วยการทำหน้าที่ของตนเอง เคารพต่อ

ผู้บังคับบัญชาหรือเจ้าหน้าที่ และปฏิบัติตามระเบียบวินัยทางสังคม ถือว่าบุคคลจะได้รับการยกย่องเนื่องจากปฏิบัติตามหน้าที่

3. ระดับเหนือกฎเกณฑ์ (Postconventional) อายุ 16 ปีขึ้นไป

ขั้นที่ 5 บุคคลยึดถือสังคมสัญญา (Social Contract) โดยทั่วไป และกฎหมาย การกระทำที่ถูกต้อง มักจะตีความหมายออกมาในแง่ของสิทธิทั่วไป และในแง่ของมาตรฐานซึ่งสังคม โดยส่วนรวมเห็นพ้องต้องกัน แต่พร้อมกันนั้นก็เน้นถึงความเป็นไปได้ของการแก้ไขกฎหมายในแง่ การพิจารณาอย่างมีเหตุผล เพื่อประโยชน์อันพึงได้รับของสังคมมากกว่าการที่ยึดถือกฎหมาย อย่างเคร่งครัดแบบขั้นที่ 4

ขั้นที่ 6 บุคคลจะมีการตัดสินใจตามมโนธรรม และการเลือกกฎเกณฑ์ศีลธรรม ด้วยตนเอง ตามความเข้าใจเชิงตรรก มีความเป็นสากล และมีความคงที่สม่ำเสมอ กฎเกณฑ์เหล่านี้ เป็นนามธรรม มิใช่เป็นรูปธรรมแบบบัญญัติ 10 ประการ (The Ten Commandments) เป็น กฎเกณฑ์ที่มีความยุติธรรม การตอบแทนแลกเปลี่ยน หรือความร่วมมือ และความเสมอภาคของ สิทธิมนุษยธรรมเป็นสากล และเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นคนในแต่ละบุคคลด้วย

การเกิดเหตุผลเชิงจริยธรรมนั้น โคลเบอร์กมีความเห็นว่า การพัฒนาทางการเรียนรู้ ในขณะที่เด็กได้มีโอกาสติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่นนั้น จะช่วยให้เด็กมีการพัฒนาทางจริยธรรมในขั้นที่ สูงขึ้นไปได้อย่างรวดเร็ว โคลเบอร์ก เชื่อว่า การพัฒนาทางจริยธรรมมิใช่การรับรู้จากการพร่ำสอน ของผู้อื่นโดยตรง แต่เป็นการผสมผสานระหว่างความรู้เกี่ยวกับบทบาทตนเองต่อผู้อื่น และบทบาท ของผู้อื่นด้วย รวมทั้งข้อเรียกร้องและ กฎเกณฑ์ของกลุ่มต่างๆซึ่งอาจขัดแย้งกัน แต่ในขณะเดียวกัน ก็ผลักดันให้บุคคลพัฒนาไปตามขั้นตอนในทิศทางเดียวกันเสมอไม่ว่าบุคคลนั้นจะอยู่ในกลุ่มหรือ สังคมใดก็ตาม

ทฤษฎีการเกิดวินัยแห่งตนของ เมอเรอร์ (Mowrer)

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2523 : 6 - 9) ได้สรุปทฤษฎีของเมอเรอร์ไว้ว่า การเกิดวินัย ในตนเองของบุคคลแต่ละคนนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์มาตั้งแต่ระยะแรกเกิดจนกระทั่งเติบโตขึ้นมา จุด เริ่มต้นก็คือ ความสัมพันธ์ระหว่างทารกกับมารดา หรือผู้เลี้ยงดู อันจะนำไปสู่ความสามารถในการ ควบคุมตนเอง เมื่อโตขึ้น ทารกและเด็กจะต้องเรียนรู้จากผู้เลี้ยงดูโดยการเรียนรู้นี้จะเกิดขึ้นในสภาพ อันเหมาะสมเท่านั้น การเรียนรู้ของทารกและเด็กนี้ จะเกิดขึ้นหลายระดับและมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

จุดเริ่มต้นอยู่ที่การที่ทารกได้รับการบำบัดความต้องการ เช่น หิว ก็ได้ดื่มนม ร้อน ได้อาบน้ำ ยุ้งกั๊กก็มีผู้มาปัดให้ เมื่อทารกได้รับการบำบัดความต้องการก็จะรู้สึกสบาย พอใจ และมีความสุข ความสุขนี้จะรุนแรงมาก และติดตรึงอยู่ในสำนึกของทารกไปจนเติบโตขึ้น ขั้นต่อมาคือใน ขณะที่ทารกได้รับการบำบัดความต้องการจนรู้สึกพอใจ และมีความสุข การรับรู้ของเด็กขั้นต่อมาคือ ความสุข ความพอใจของเด็ก ที่เกิดจากการได้รับการบำบัดความต้องการต่างๆ การปรากฏตัวของ มารดาทำให้เกิดความสุขความพอใจ การรักการพอใจมารดานั้นจะต้องเกิดด้วยการเรียนรู้เช่นนี้ ในทางตรงกันข้าม หากเด็กหิวและไม่ได้กินหรือกินเมื่อไม่หิว เด็กจะไม่เกิดความสุขความพอใจ เด็กจะไม่มี

รากฐานของการเรียนรู้ที่จะรักและพอใจมารดาของตน เมื่อการเรียนรู้ขั้นแรกเกิดขึ้นแล้ว จึงเป็นการเรียนรู้ขั้นที่สองต่อไป กล่าวคือ มารดาเยอมาควบคู่กับคำอบรมสั่งสอนเด็ก ด้วยคำพูดหรือการกระทำต่างๆ ต่อมาเด็กจึงจะมีความสุข เลียนแบบมารดาทางคำพูด การกระทำ หรือทำตามที่มีมารดาสั่งสอน ความสุขความพอใจที่เกิดขึ้นมีลักษณะเป็นการให้รางวัลหรือชมเชยตนเองโดยไม่หวังผลจากภายนอก เด็กจะเลียนแบบผู้เลี้ยงดูตนทั้งทางที่ดีและไม่ดีขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้ที่ตนรักพอใจ เช่น ถ้าเด็กเห็นมารดาสุขุมบุ๋มหรือเมื่อเด็กสุขุมบ้าง ก็จะมีความสุขความพอใจ เพราะเป็นลักษณะของผู้ที่ตนรัก ลักษณะที่แสดงถึงการมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ของบุคคลนั่นเอง โดยจะปรากฏขึ้นในเด็กที่มีอายุระหว่าง 8 – 10 ขวบ และจะพัฒนาต่อไปจนสมบูรณ์เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ฉะนั้นผู้ที่บรรลุภาวะทางจิตอย่างสมบูรณ์ จึงเป็นผู้ที่สามารถควบคุมตนเองให้ปฏิบัติอย่างมีเหตุผลในสถานการณ์ต่างๆ ได้ เช่น ในการตอบโต้เมื่อเด็กเกิดความคับข้องใจ หรือเมื่อเกิดความกลัว ในการมีความรักและการมีอารมณ์ขัน ผู้ที่ขาดวินัยในตนเองเพราะไม่ได้ผ่านการเรียนรู้ดังที่กล่าวมาแล้ว จะกลายเป็นบุคคลที่ขาดความยับยั้งชั่งใจในการกระทำและอาจกลายเป็นผู้ทำผิดกฎเกณฑ์และกฎหมายของบ้านเมืองอยู่เสมอ ในรายที่รุนแรงอาจกลายเป็นอาชญากรรมหรือรังแกโอกาสที่จะแก้ไข

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญาของบันดูรา (Bandura)

ทฤษฎีนี้ให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมโดยกล่าวว่าการเรียนรู้ของมนุษย์เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบกายของมนุษย์ โดยทั้งมนุษย์และสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกันเสมอ การเรียนรู้เกิดขึ้นได้โดยการสังเกต(Observational Learning) หรือการเลียนแบบจากตัวแบบ (Modeling) สิ่งแวดล้อมนี้อาจหมายถึงมนุษย์ด้วยกันเอง เช่น ผู้สอนเป็นตัวอย่างสำหรับผู้เรียนในกระบวนการเรียนการสอน หรืออาจหมายถึงสิ่งอื่นๆ ได้ทั้งสิ้น เช่น วิทยุ หนังสือ หรือสื่ออื่นๆ ที่มีบทบาทเป็นตัวแบบ ในขณะที่ผู้เรียนสังเกต ฝึมอง หรือรับรู้ ซึ่งเกิดขึ้นในกระบวนการเรียนรู้ การถ่ายทอดทางสังคม (Socialization) เป็นกระบวนการหนึ่งที่สำคัญของทฤษฎีนี้ (ณรุทธ์ สุทธจิตต์. 2541 : 84-86)

ทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพของอีริกสัน (Erikson)

อีริก อีริกสัน เป็นจิตวิทยากลุ่มจิตวิเคราะห์ ได้ศึกษาถึงความต้องการของมนุษย์และเชื่อว่าการกระทำของบุคคลจะขึ้นอยู่กับเหตุผล เขาให้ความสำคัญของวัยเด็กว่าเป็นวัยที่กำลังเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว ซึ่งเป็นสิ่งแปลกใหม่ น่าตื่นเต้นสำหรับเด็ก ถ้าสภาพแวดล้อมที่เด็กประสบอยู่ทำให้เด็กมีความสุข เขาจะมองโลกในแง่ดี มีความเชื่อมั่นในตนเอง และเกิดความไว้วางใจผู้อื่น แต่ถ้าเด็กประสบสิ่งที่ไม่พึงพอใจ ประสบการณ์รอบตัวดังกล่าวจะทำให้เด็กขาดความสุข และเด็กจะมองโลกในแง่ร้าย และขาดความมั่นใจในตนเอง

จะเห็นได้ว่าการที่บุคคลจะสามารถพัฒนาบุคลิกภาพให้ดีขึ้นได้ สภาพแวดล้อมทั้งทางบ้านและโรงเรียนมีส่วนช่วยปูพื้นฐานบุคลิกภาพที่เหมาะสมให้กับเด็ก

2.4 คุณลักษณะของควมมีวินัยในตนเอง

นวลศิริ เปาโรหิตย์ (2540 : 27) ได้สรุปว่า เด็กปฐมวัยควรมีวินัยในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. วินัยในความประพฤติทั่วไป ได้แก่ การตรงต่อเวลา การปฏิบัติตามระเบียบ การรู้จักกาลเทศะ การประพฤติตนเหมาะสมกับวัย
2. วินัยในกิจวัตรประจำวัน ได้แก่ การมีระเบียบในตนเอง การดูแลช่วยเหลือตนเองได้ตามวัย
3. วินัยในการเรียน ได้แก่ รับผิดชอบในการเรียนหรือกิจกรรมอื่น ๆ อย่างเหมาะสม
4. วินัยในการทำงาน ได้แก่ ความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย ทำงานอย่างเต็มความสามารถ การรักษาคำพูดคำสัญญาที่ให้ไว้กับผู้อื่น
5. วินัยในการควบคุมตนเอง ได้แก่ การควบคุมอารมณ์ตนเองได้ดีตามสมควรอดทนต่อความยาก ลำบากได้ตามวัย

แจ่มจันทร์ เกียรติกุล (2531 : 9) ได้สรุปลักษณะของควมมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยในด้านต่อไปนี้ การตั้งใจทำงาน การเคารพสิทธิของผู้อื่น การตรงต่อเวลา การปฏิบัติตามระเบียบของห้องเรียน

วไลพร จันทรศิริ (2530 : 12 - 14) ได้สรุปควมมีวินัยในตนเอง สอดคล้องกับ ลัดดาวรรณ ณ ระนอง (2525 : 5) และสุภาพร จันทรศิริโยธิน (2526 : 6) ไว้ดังนี้ คือ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบ เคารพสิทธิของผู้อื่น มีระเบียบและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม มีลักษณะมุ่งอนาคต มีความเป็นผู้นำ มีความตรงต่อเวลา รู้จักกาลเทศะ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความอดทน ขยันหมั่นเพียร รู้จักเสียสละ มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นและยอมรับการกระทำของตน

ทัศนีย์ อินทรบำรุง (2539 : 8) ได้สรุปควมมีวินัยในตนเองว่า ควรมีลักษณะและพฤติกรรมประกอบไปด้วยมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความรับผิดชอบ มีความตั้งใจจริง มีความเป็นผู้นำ ผู้ตาม มีเหตุมีผล เคารพสิทธิของผู้อื่น มีความอดทน มีลักษณะมุ่งอนาคต มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความตรงต่อเวลา รู้จักกาลเทศะ ขยันหมั่นเพียร รู้จักเสียสละ มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ยอมรับการกระทำของตนเอง และการปฏิบัติตามระเบียบของห้องเรียนและกฎเกณฑ์ของสังคม

กล่าวโดยสรุปแล้ว ควมมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย หมายถึง การที่เด็กสามารถประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นไปในลักษณะที่สังคมยอมรับ และเกิดความสำนึกว่าเป็นค่านิยมที่ดีในด้านต่าง ๆ ได้แก่

1. ความรับผิดชอบ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกในรูปของความตั้งใจทำงานหรือกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย การดูแลเก็บรักษาของใช้ของตนเองและส่วนรวมให้อยู่ในสภาพเรียบร้อย รวมทั้งการปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อตกลงของห้องเรียน

2. การรู้จักเวลา หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกในรูปของการปฏิบัติตามกิจกรรมได้ตามเวลาที่กำหนด การฟังสัญญาณ รวมทั้งการปฏิบัติตนได้เหมาะสมในช่วงเวลาของกิจกรรม

3. ความอดทน อดกลั้น หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกในรูปของการรอคอย การควบคุมอารมณ์ตนเองในการทำกิจกรรม ความพากเพียรพยายามทำสิ่งที่ยากจนสำเร็จ

4. ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกในรูปของการกล้าแสดงออกทั้งความคิดเห็น และท่าทาง รวมถึงความพยายามในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง

5. ความเป็นผู้นำ ผู้ตาม หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกในรูปของความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การแสดงความคิดเห็น รับฟังความคิดเห็น การให้ความช่วยเหลือ และรับความช่วยเหลือจากเพื่อน ตลอดจนการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รู้จักแบ่งปัน

2.5 การส่งเสริมความมีวินัยในตนเอง

ความมีวินัยในตนเอง เป็นวินัยสูงสุดที่พึงปรารถนา ควรฝึกอย่างสม่ำเสมอจนเกิดเป็นนิสัย พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต. 2537 : 60) กล่าวว่า ในเบื้องต้น การสร้างวินัยควรเป็นไปเพื่อการสร้าง “ความเคยชินที่ดี” โดยการเห็นแบบอย่างที่ดี การได้รับการแนะนำอบรมสั่งสอนด้วยเหตุด้วยผล และผู้ใหญ่ควรให้ความเป็นกัลยาณมิตรแก่เด็ก

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2537 : 12) ได้แนะแนวทางในการส่งเสริมความมีวินัยในตนเองดังนี้

1. สร้างบรรยากาศที่มีการผ่อนคลาย
2. ให้โอกาสเด็กริเริ่มทำกิจกรรมอย่างอิสระ
3. สนับสนุนให้เด็กมีโอกาสคิดและตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล
4. เปิดโอกาสให้เด็กช่วยกันสร้างข้อตกลง
5. แสดงความชื่นชมเมื่อเด็กปฏิบัติตามข้อตกลง ให้กำลังใจ
6. ทบทวนสิ่งที่เด็กได้กระทำ โดยการถามหรือชมเชย

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2542ก : 80-81) กล่าวถึงหลักการสร้างวินัยให้แก่เด็กดังนี้

1. มีเจตคติที่ดีกับเด็ก การสอนวินัยต้องค่อยเป็นค่อยไป ใส่ใจและพยายามในการสร้างด้วยการใช้สัมพันธภาพที่ดีกับเด็ก ให้คำแนะนำชี้แจงถึงการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้อง ฝึกเด็กให้รู้จักการบังคับตนเองอย่างมีเหตุผล ให้กำลังใจเมื่อเด็กทำถูกต้องและชมเชย ใช้วิธีการชักจูงใจให้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ มากกว่าการบังคับ โดยคำนึงถึงความรู้สึกจิตใจของเด็ก และความสามารถของเด็กในการพัฒนาตามระดับอายุ การสอนวินัยเด็กด้วยความรักและให้สิ่งที่ดีที่สุดกับเด็ก จะช่วยให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีกับการมีวินัย

2. ให้อิสระแก่เด็กในการมีความคิดเป็นของตนเอง ด้วยการให้คำแนะนำปรึกษาเมื่อเด็กเล่นกับเพื่อนหรือมีปัญหาในการเล่น เด็กควรได้รู้ว่า ทำไมต้องมีวินัย พฤติกรรมใดที่ยอมรับได้ และพฤติกรรมใดที่ผิด เมื่อผิดแล้วต้องแก้ไข เพราะหากเกิดซ้ำแล้วไปแก้ไข จะทำให้เด็กคับข้องใจ

3. สร้างให้เด็กมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และงานที่ได้รับมอบหมายด้วยการติดตามให้ข้อมูลย้อนกลับ ชี้แนะ ไม่ติหรือว่ากล่าวเด็กให้เสียใจ ไม่เปรียบเทียบเด็กกับผู้อื่นให้เด็กรู้สึกเป็นปมด้อย แต่ประเมินให้เด็กเห็นถึงการพัฒนาพฤติกรรมของตนเองและข้อควรต้องแก้ไข

4. ให้การยกย่องชมเชยในทันทีที่เด็กกระทำหรือปฏิบัติดี อย่าพูดถึงสิ่งที่ใกล้ตัว เด็กจะไม่เข้าใจ เช่น ทำดีไปเถอะ โตขึ้นแล้วจะดีเอง เด็กไม่ทราบ หรือใช้คำยาก เด็กไม่เข้าใจ เช่น คนดีเป็นคนเก่ง เป็นต้น ในขณะที่ฝึกเด็ก เด็กอาจจะดีธรรมาบ้าง เอาแต่ใจตนเองบ้าง ต้องให้อภัย อย่าเอาแต่ใจ

5. การฝึกวินัยต้องสม่ำเสมอ เราไม่สามารถเปลี่ยนพฤติกรรมเด็กได้ในทันทีทันใด ต้องฝึกซ้ำๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เด็กซึมซับไปเป็นนิสัย เมื่อผิดต้องลงโทษทันทีเพื่อแก้ไขให้ถูกต้อง ถ้าเด็กทำดีต้องชมเชย

สุชา จันทรเฒ (2511 : 52) ได้เสนอวิธีที่ส่งเสริมให้เด็กมีวินัยในตนเอง ซึ่งสามารถทำได้ทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน โดยผู้ใหญ่ต้องสร้างสัมพันธภาพอันดีกับเด็ก ไม่ควรบังคับขู่เข็ญให้เด็กทำตามกฎบังคับที่วางไว้ ควรให้เด็กมีอิสระในการพัฒนาตนเอง ไม่ควรควบคุมเด็กตลอดเวลา ผู้ใหญ่ควรส่งเสริมให้เด็กทำสิ่งต่างๆ ที่เขาสามารถทำได้ ไม่ควรมอบความรับผิดชอบให้เด็กจนเกินกำลังของเด็กและพยายามอธิบายคำถาม ต่างๆ ที่เด็กสนใจและรับฟังเหตุผลต่างๆ ของเด็ก ให้ความนับถือในตัวเด็ก ควรปล่อยให้เด็กเป็นตัวของตัวเอง นอกจากนี้ ควรยกย่องหรือให้คำชมเชยเด็ก เพื่อเป็นการส่งเสริมกำลังใจและแสดงความพอใจต่อการกระทำของเด็ก

ทักษิณา สอนานนท์ (2519 : 41 – 42) กล่าวว่า ในการส่งเสริมเด็กระดับปฐมวัยให้มีวินัยในตนเองนั้น ควรสอนให้เด็กฝึกฝนตนเองให้มีพฤติกรรมอันเป็นที่ยอมรับของกลุ่ม เด็กวัย 4 – 7 ขวบ ที่สามารถเรียนรู้การควบคุมอารมณ์ตลอดจนความรู้สึกรู้จักของตนเอง เคารพสิทธิของผู้อื่น มีความรับผิดชอบพฤติกรรมของตนเองได้ ก็ย่อมเป็นพื้นฐานที่แข็งแกร่งในการเสริมสร้างอุปนิสัยอันจะเป็นรากฐานของการเรียนรู้ที่ไม่มีวันสิ้นสุด

ก่อนอื่นครูจะต้องสร้างความเชื่อมั่นในตัวเด็กและเสริมสร้างให้เด็กมีความเชื่อมั่นในตนเอง ด้วยวิธีการต่างๆ นอกจากนั้นครูควรแนะแนวการปฏิบัติ ช่วยให้เกิดความเชื่อมั่นขึ้นว่าเราสามารถทำได้ด้วยตนเอง เขารับผิดชอบการกระทำของเขาได้ รวมทั้งทำให้เขาเกิดความรู้สึกว่าเขาเป็นผู้หนึ่งในการร่วมสร้างกฎเกณฑ์ต่างๆ นั้นด้วย การให้นักเรียนคิดเองบ้างจะทำให้นักเรียนมีความรับผิดชอบมากขึ้น วิธีการนี้ครูต้องทำให้เหมือนกับการเล่นโดยไม่ใช้วิธีการบังคับขู่เข็ญ จะเห็นความเปลี่ยนแปลงในเด็กอย่างเด่นชัด

สิ่งหนึ่งที่ครูควรทำคือพยายามให้เด็กคิดได้เองว่าการทำเสียงหนวกหู หรือการรังแกเพื่อนนั้นเป็นสิ่งที่น่ารำคาญสำหรับผู้อื่นมากเพียงใด บางครั้งครูให้เด็กช่วยวิจารณ์การกระทำนั้นๆ และจะช่วยกันหาข้อเสนอแนะที่ดี อย่างไรก็ตามครูต้องไม่ลืมว่าระยะความสนใจของเด็กนั้นสั้นมาก จึงควรรับหาข้อยุติเสียก่อนที่เด็กจะเริ่มเบื่อและลงมือก่อวุ่นใหม่

ครูควรมีศรัทธาในตัวเด็กเสียก่อน จะต้องหมั่นแสดงความรักความอบอุ่นต่อเด็ก คำพูดของครูเพียงสองสามคำที่แสดงถึงศรัทธาต่อความสามารถของเขาอาจจะทำให้มีความสนใจกับงานนั้นได้เป็นเวลานาน ครูจะต้องช่วยชมเชย พร้อมกับแสดงความเชื่อมั่นว่าเขาทำได้ ถ้าพบเด็กที่ไม่เคยรู้จักคิดถึงผู้อื่น ครูก็ต้องพยายามอดทนช่วยเหลือ นอกจากนี้ควรช่วยให้เด็กที่ไม่เชื่อว่าตนเองจะทำได้เอาชนะความรู้สึกดังกล่าวได้

อย่างไรก็ตาม การควบคุมตนเองของเด็กปฐมวัยให้ได้ตลอดไปนั้นเป็นเรื่องยาก แต่ก็เป็นไปได้ถ้ามีคนคอยให้กำลังใจ การเรียนรู้จะเป็นไปอย่างง่ายดาย ถ้าได้รับการเสริมแรงจากการเรียนรู้นั้นคือมั่นใจว่าจะทำได้ เป็นที่ยอมรับของเพื่อนและได้รับความรักจากทุกคน (ทักษิณาสวนานนท์. 2519 : 41-42)

นอกจากนี้ ช. ชนบท (2530 : 50) ยังได้กล่าวถึงการสอนให้นักเรียนเกิดวินัยในตนเองนั้น เป็นเรื่องที่ต้องอาศัยเวลาและความมั่นใจ นอกจากจะสอนโดยการให้ความรู้ความเข้าใจและการให้ลงมือปฏิบัติเองแล้ว สิ่งสำคัญที่สุดคือ การปฏิบัติแบบอย่างที่ดี ครูผู้สอนต้องเป็นผู้มีวินัยในตนเองเสียก่อน

กล่าวโดยสรุปคือ การส่งเสริมวินัยในเด็กปฐมวัยนั้น สามารถทำได้ทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน โดยใช้วิธีจูงใจมากกว่าการบังคับ ควรกระทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป และต้องมีความสม่ำเสมอ มีการชมเชยให้กำลังใจเมื่อเด็กประพฤติดี ผู้ใหญ่หรือครูต้องทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี รวมถึงการเปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัยในตนเอง

งานวิจัยต่างประเทศ

เซเวียคอฟ และ ฟริทซ์ (เดียนใจ ยอดนิล. 2530 : 44 ; อ้างอิงจาก Sheviakov and Fritz. 1965) ได้ศึกษาถึงประเภทของวินัยที่ควรปลูกฝังให้แก่เด็กว่าไม่ควรเป็นวินัยที่มีรากฐานจากการปฏิบัติตามคำสั่งและให้ความเห็นต่อไปอีกว่า ควรเป็นเรื่องของความตั้งใจ ซึ่งมีใช้การกระทำตามคำสั่ง หรือเพราะการลงโทษ นั่นคือการปลูกฝังให้เกิดวินัยในตนเอง ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความชื่นชอบ และรักในอุดมคติ

ฮอฟแมน (Hoffman. 1970 : 286) ได้ศึกษาการฝึกวินัย 3 วิธี ได้แก่ การให้เหตุผล การปล่อยปละละเลย และการรวมอำนาจ ผลการศึกษาพบว่า บิดามารดาที่ฝึกวินัยโดยใช้วิธีการให้เหตุผลจะทำให้เด็กมีวินัยในตนเองสูงกว่าเด็กที่ได้รับการฝึกวินัยโดยบิดามารดาที่ปล่อยปละละเลยหรือรวบอำนาจ

วิกกินส์ (Wiggins. 1971 : 2899) ได้อ้างถึงการศึกษาของ โกซ์ (Gough) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ความมีวินัยในตนเอง พบว่า ผู้ที่มีวินัยในตนเองสูง จะมีความรับผิดชอบมาก มีความวิตก

กังวลน้อย มีความอดทน มีเหตุผลของตนเอง มีความยืดหยุ่นในความคิด และมีพฤติกรรมที่สังคมยอมรับ และยังพบว่าโดยทั่วไปจะมีสุขภาพสมบูรณ์ดีกว่าผู้ที่ขาดวินัยในตนเอง

ไบรอันท์ (Bryant. 1971 : 4854 - B) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนที่มีความเชื่อต่างกัน โดยให้ครูบรรยายลักษณะของนักเรียนที่มีความเชื่ออำนาจในตนกับนักเรียนที่มีความเชื่ออำนาจนอกตน กลุ่มละ 20 คน พบว่า เด็กที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนจะมีวินัยในตนเองมากกว่า ปรับตัวได้ดีกว่า มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและมีความอดทนมากกว่าเด็กที่มีความเชื่ออำนาจภายนอกตน

งานวิจัยในประเทศไทย

พนม ลิ้มอารีย์ (2522 : 56 - 57) กล่าวว่า กลุ่มช่วยเสริมสร้างความมีวินัยในตนเอง เมื่อสมาชิกเข้ากลุ่ม จะต้องมีการปฏิบัติกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ การปฏิบัติกิจกรรมนั้นจะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ร่วมกัน ซึ่งจะช่วยให้สมาชิกมีความอดทนมากยิ่งขึ้น

พัชนี วรกวิน (2528 : 149) กล่าวถึง การจัดกลุ่มหรือกิจกรรมกลุ่มว่าก่อให้เกิดประโยชน์หลายด้านคือ ด้านทัศนคติต่อตนเอง การได้เข้าร่วมกลุ่มนั้นก่อให้เกิดประโยชน์หลายด้านคือ ด้านทัศนคติต่อตนเอง การเข้าร่วมกลุ่มนั้นเป็นการแสดงถึงการยอมรับจากกลุ่ม ทำให้เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ ความอบอุ่นใจและรู้สึกว่าคุณค่า ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และในการเข้าร่วมกลุ่มนั้น จะต้องมีส่วนร่วมซึ่งกันและกัน มีการกระทำร่วมกัน ซึ่งเป็นโอกาสให้ได้ทำความเข้าใจตนเอง และสมาชิกอื่นในกลุ่ม ทำให้มีมโนภาพแห่งตนดีขึ้น และยังผลต่อทัศนคติต่อผู้อื่น ยอมรับฟังเหตุผล ความคิดเห็น เคารพในสิทธิของกันและกัน ซึ่งจะมีผลต่อการให้ความร่วมมือในการทำงานของกลุ่ม

สายพิน ปรุ้งสุวรรณ (2538 : 44-48) ได้ทำการศึกษาวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมโดยเด็กร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์และครูสร้างกฎเกณฑ์ เด็กอายุ 5-6 ปี ชั้นอนุบาล 2 โรงเรียนอนุบาลราชสีมา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2536 จำนวน 92 คน ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมโดยเด็กร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์และครูสร้างกฎเกณฑ์ มีวินัยในตนเองแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

จิตรา ชนะกุล (2539 : 64) ได้ศึกษาผลของการใช้กิจกรรมวงกลมแบบกลุ่มย่อยในการพัฒนาความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นเด็กเล็ก ของโรงเรียนวัดเทพศิลา กรุงเทพมหานคร จำนวน 40 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 20 คน พบว่า หลังการฝึกด้วยกิจกรรมวงกลมแบบกลุ่มย่อย นักเรียนมีพัฒนาการด้านความมีวินัยในตนเองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุภัค ไหวหากิจ (2543 : 61) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของการจัดกิจกรรมการเล่านิทานคติธรรมและการจัดกิจกรรมการเล่นแบบร่วมมือของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2543 โรงเรียนอนุบาลเพชรบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่ากลุ่มที่ได้รับ

การจัดกิจกรรมการเล่นนิทานคติธรรมมีค่าคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ความมีวินัยในตนเองสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นแบบร่วมมือ

รัชดาภรณ์ อินทะนิน (2544 : 56) ได้ศึกษาแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2543 โรงเรียนวัดหนองจอก อำเภอท่าทราย จังหวัดเพชรบุรี ที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม พบว่า หลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม นักเรียนมีแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสังคมสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบกับก่อนจัดกิจกรรมกลุ่ม

จากเอกสารและงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการฝึกวินัยในตนเองให้เกิดขึ้นนั้นเป็นสิ่งสำคัญ และมีผลดีต่อตัวเด็กเองและสังคมโดยรวม ดังนั้นจึงควรจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการและธรรมชาติของเด็ก ส่งเสริมการเรียนรู้แบบกลุ่ม ซึ่งจะทำให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง รู้จักการปรับตัว มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน อันเป็นการฝึกวินัยในตนเอง

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับดนตรีตามแนวของคาร์ล ออร์ฟ

3.1 ประวัติและการพัฒนาระบบ (Warner, B. 1991: 8-10)

คาร์ล ออร์ฟ (Carl Orff, ค.ศ. 1895 – 1982) เกิดที่เมืองมิวนิค ประเทศเยอรมัน ในปี 1895 เติบโตในครอบครัวที่สนับสนุนส่งเสริมด้านดนตรีและการละคร คาร์ล ออร์ฟเริ่มเรียนเปียโนกับมารดาตั้งแต่อายุเพียง 5 ขวบ บ่อยครั้งที่สมาชิกในครอบครัว และเพื่อนๆ มาเล่นดนตรีที่บ้านของเขา เรียกการเล่นในลักษณะนี้ว่า Chamber Music ซึ่งเป็นที่แพร่หลายในเยอรมัน ในกลุ่มที่ไม่ใช่นักดนตรีอาชีพ แต่มีความสนใจทางด้านดนตรีเหมือนกัน

คาร์ล ออร์ฟสนใจในเรื่องของภาษา และบทกวี เขาได้รับการฝึกฝนทางด้านดนตรีที่ Akaedemic der Tonkunst ในมิวนิค ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 คาร์ล ออร์ฟ พำนักอยู่ใน King of Bavaria ซึ่งเป็นศูนย์กลางของการละครและดนตรี

ในปี 1915 เมื่อคาร์ล ออร์ฟอายุได้ 20 ปี เขาได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้อำนวยการเพลงของ Munich Kammerpiele ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของ Otto Falckenberg หนึ่งในผู้กำกับการแสดงที่ยิ่งใหญ่ในเวลานั้น หลายปีที่ได้ทำงานใน Kammerpiele มีอิทธิพลต่องานของคาร์ล ออร์ฟในเวลาต่อมา

เขาเข้ารับราชการทหาร ในช่วงสองปีสุดท้ายของสงครามโลกครั้งที่ 2 และเมื่อเขากลับมา เขากลายเป็นคาร์ล ออร์ฟคนใหม่ในโลกที่แตกต่างจากเดิม

คาร์ล ออร์ฟเริ่มเข้ามาเกี่ยวข้องกับดนตรีศึกษาตั้งแต่หลังปี 1920 เมื่อ ดาลโครซ (Dalcroze) กำลังเสนอวิธีการสอนอันแปลกใหม่และเป็นที่ฮือฮาของเขาคือ คาร์ล ออร์ฟได้รับอิทธิพลจากดาลโครซและเขายังช่วยให้ความคิดของดาลโครซเป็นรูปเป็นร่างขึ้นมา ดาลโครซมีความคิดที่จะหลีกเลี่ยงจากระบบการสอนดนตรีแบบเก่า (Traditional methods) และระบบการสอนแบบโรงเรียน

คิลปะ (Conservatory style) ซึ่งทำกันมาช้านาน วิธีการของเขาก็คือการใช้ยิมนาสติกและการเต้นรำ แบบโมเดิร์นแดนซ์สอนดนตรี คาร์ล ออร์ฟและดัลโครซร่วมกันทำโรงละคร โดยคาร์ล ออร์ฟ ทำงานที่โรงโอเปราที่ Mannheim และ Darmstadt

ในปี 1924 คาร์ล ออร์ฟร่วมมือกับกุนเธอร์ (Dorothee Guenther) เปิดโรงเรียนขึ้นที่ Guenther Schule โดยมีจุดประสงค์ที่จะรวมการเรียนดนตรีเข้าด้วยกันกับการเรียนยิมนาสติกและเต้นรำ การเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างการเคลื่อนไหวและดนตรีเป็นกุญแจสำคัญสู่ทักษะของ คาร์ล ออร์ฟเกี่ยวกับดนตรีศึกษา และในที่สุดกลายเป็นทฤษฎีการสอนของคาร์ล ออร์ฟที่เรียกว่า ดนตรีเบื้องต้น (Elemental Music)

ในปี 1948 คาร์ล ออร์ฟได้ทบทวนแผนการศึกษาของเขาใหม่ จากเดิมที่มุ่งหมายเพื่อฝึก ครูพลเป็นเป้าหมายเพื่อเด็กจะได้เรียนดนตรีตามความจำเป็นและความสามารถ จัดรูปแบบดนตรี เบื้องต้นให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น โดยใช้หลักสูตรทดลองสำหรับเด็กที่สถาบัน Mozarteum ใน Salzburg และต่อมา หลักสูตรของคาร์ล ออร์ฟได้กลายเป็นหลักสูตรของ Mozarteum อย่างเป็นทางการ โดยมี คีทแมน (Gunild Keetman) เป็นครูใหญ่ Salzburg กลายเป็นศูนย์กลางของการสอน ตามแบบคาร์ล ออร์ฟ ผลสำเร็จของหลักสูตรทำให้วิธีการของคาร์ล ออร์ฟแพร่หลายไปยังประเทศ อื่นๆ ปัจจุบัน สถาบันออร์ฟ (Orff Institute) ซึ่งตั้งขึ้นใน Salzburg เมื่อปี 1963 มีงานหลักในการจัด อบรมวิธีการสอนให้กับครูดนตรีจากส่วนต่างๆ ของโลก

3.2 ปรัชญาการศึกษาของคาร์ล ออร์ฟ

หัวใจของการสอนตามแนวคาร์ล ออร์ฟ เป็นการสอนดนตรีผ่านการลงมือกระทำ อย่างมีชีวิตชีวาและสร้างสรรค์ ซึ่งสามารถแสดงได้เป็น

Schooling through working = Learning by doing

เด็กมีวิธีการสร้างสรรค์ดนตรีด้วยวิธีการของเขาเองก่อนที่จะได้รับการสอนทางด้าน ดนตรี ครูจึงต้องเรียนรู้ที่จะเข้าใจภาษาดนตรีของเด็ก รวมถึงวิธีการที่จะใช้ภาษาดนตรีของเด็กเพื่อ เป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่กระบวนการสอนที่มีความหมายและประสบความสำเร็จ

การศึกษาวิจัยแสดงให้เห็นว่าการสร้างสรรค์ดนตรีของเด็กมีความคล้ายคลึงกับการ สร้างสรรค์ดนตรีพื้นบ้าน คือมีลักษณะที่ประกอบด้วยจังหวะ และเป็นการเคลื่อนไหวอย่างมีทิศทาง ทั้งสองส่วนไม่สามารถแยกออกจากกันได้ แต่เป็นการผสมผสานระหว่างการเปล่งเสียง ลีลา ภาษา บทละคร บทอาชยาน บทกลอน หรือบทเพลง ซึ่งสิ่งเหล่านี้คือเสียงและการเคลื่อนไหวที่มีจังหวะ เป็นส่วนประกอบสำคัญ มันไม่ใช่นามธรรม แต่เป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ที่เขาได้รับ ดนตรีที่เกิดขึ้นจึงไม่ใช่ดนตรีที่แต่งเอาไว้ล่วงหน้า แต่เป็นดนตรีที่ทุกคนมีส่วนร่วมแสดงร่วมกันอย่าง สร้างสรรค์ (Ensemble Music)

สิ่งที่ทำให้การสอนแนวจาร์ล ออร์ฟ มีประสิทธิภาพ

1. ดนตรีของ จาร์ล ออร์ฟ มีพื้นฐานบนความเข้าใจในพัฒนาการของเด็ก โดยพยายามพัฒนาและเลือกสรรดนตรีที่เหมาะสมสำหรับเด็ก จากแนวคิดที่ว่าพัฒนาการของเด็กเริ่มจากแกนกลางของลำตัวแล้วขยายออกไปรอบนอก และจากพฤติกรรมทั่วๆ ไปไปสู่พฤติกรรมที่เฉพาะเจาะจง เราพบว่า จาร์ล ออร์ฟ ให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติ โดยเน้นการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ (Gross Motor) ก่อนที่จะใช้กล้ามเนื้อเล็ก การเคลื่อนไหวที่นำไปสู่จังหวะ จากจังหวะในร่างกายไปสู่จังหวะของเครื่องดนตรี จากเครื่องเคาะที่ไม่มีระดับเสียงไปสู่เครื่องดนตรีที่มีระดับเสียงมากขึ้นและในที่สุดก็นำไปสู่ระนาดเหล็ก ขลุ่ยรีคอร์เดอร์ซึ่งจะต้องใช้การควบคุมกล้ามเนื้อที่ละเอียดอ่อนมากขึ้น

2. ดนตรีของจาร์ล ออร์ฟ กระตุ้นให้เด็กได้แสดงระดับของความรู้สึกของตนเองออกมาชีวิตในปัจจุบันของเด็กที่ต้องถูกบังคับให้อยู่ในกรอบได้แย่งชิงเอาพลังความรู้สึกของเด็กไป ความเครียดทางอารมณ์ของเด็กได้แผ่ขยายลงไปสู่กล้ามเนื้อส่วนต่างๆ เด็กเรียนรู้ว่าพวกเขาไม่สามารถสนองตอบต่อสิ่งเร้าต่างๆ ได้ดี อาทิ แสง และเสียง ความเครียดในตัวของเด็กส่งผลต่อระบบประสาทที่ควบคุมการประสานสัมพันธ์ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของเด็ก ทั้งเมื่ออยู่ที่โรงเรียนและที่บ้าน นอกจากนั้นความเครียดยังทำให้ความไวต่อความรู้สึกต่างๆ ของเด็กลดลงด้วย รวมทั้งได้เบียดบังเอาความมีชีวิตชีวาของเด็กไป

3. เด็กไม่ได้พัฒนาความสามารถทางดนตรีโดยธรรมชาติ หากแต่ด้วยการสั่งสมประสบการณ์ เป็นที่ยอมรับว่าพันธุกรรมเป็นตัวกำหนดความสามารถของเด็ก แต่ประสบการณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประสบการณ์ในวัยเด็กจะช่วยให้ความสามารถนั้นมีความเจริญงอกงามเต็มศักยภาพ เด็กจำเป็นต้องได้รับประสบการณ์ทางด้านดนตรี ซึ่งความรู้สึกของเขาสามารถที่จะซึมซับและกักเก็บไว้ในภายในเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในอนาคต เหมือนโปรแกรมหนึ่งในคอมพิวเตอร์ ทักษะการเคลื่อนไหวที่จำเป็นสำหรับการสร้างสรรค์ทางดนตรีจะมีความสละสลวยไม่เฉพาะในความรู้สึกเท่านั้น แต่โดยผ่านการกระทำ จาร์ล ออร์ฟพยายามที่จะให้เด็กได้เก็บเกี่ยวประสบการณ์เหล่านี้ ให้เขาได้รับทักษะทางดนตรีที่ถูกต้องเพื่อช่วยนำทางให้พบกับความสำเร็จของการพัฒนาการเคลื่อนไหว

4. การฝึกฝนตั้งแต่วัยเด็กเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการพัฒนาทางด้านดนตรี ผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีได้ลงความเห็นว่าการละเอียดย่อยของการได้ยิน รวมถึงประสบการณ์การรับรู้ด้านดนตรียังไม่พัฒนาดีพอ เพราะการพัฒนาการได้ยินยังไม่สมบูรณ์และยังไม่ประสานสัมพันธ์กับกลไกต่างๆ ในสมอง การสอนดนตรีของ จาร์ล ออร์ฟ ได้ถูกออกแบบมาสำหรับเด็กเล็กโดยเฉพาะ เนื่องจากเด็กเล็กสามารถเข้าใจภาษาท่าทางได้ดีก่อนการพัฒนาทักษะทางภาษาพูด ฉะนั้นการสอนก็จะเน้นภาษาท่าทางแทนภาษาพูด ซึ่งเหมาะกับเด็กเล็กมากกว่า

5. สำหรับพัฒนาการของเด็ก “ความคิด” มาทีหลัง “ประสบการณ์” เด็กเล็กควรได้รับการส่งเสริมให้เรียนรู้ผ่านการลงมือกระทำ และมีปฏิสัมพันธ์กับวัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ จาร์ล ออร์ฟ จะเน้นกระบวนการที่เด็กได้ลงมือปฏิบัติ เมื่อทักษะการเคลื่อนไหวได้รับการพัฒนา และเด็กได้รับการ

ส่งเสริมสนับสนุน เด็กจะได้รับรู้ถึงความรู้สึกของสิ่งที่เขาได้ลงมือกระทำ ภาพที่อยู่ในใจรวมถึงข้อมูลต่างๆ ที่อยู่ภายในตัวเขาจะถูกสะสมไว้และสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ในเวลาต่อมา

6. ในเด็กเล็กที่พัฒนาการทางการได้ยินยังไม่สมบูรณ์เต็มที่ การมองเห็นจะเป็นจุดเด่นและควบคุมการรับรู้ของร่างกาย เพราะฉะนั้นในเด็กเล็ก การเห็นจึงทำได้ดีกว่าการได้ยิน ถ้าเด็กไม่ได้รับการเลี้ยงดูที่เอาใจใส่ในด้านของการได้ยิน ความสามารถทางการได้ยินจะไม่ได้รับการพัฒนา และเมื่อเด็กยิ่งโตขึ้น การพัฒนาในส่วนนี้จะลดลงอย่างมาก คาร์ล ออร์ฟ จึงให้ความสำคัญกับการฟังและการเลียนแบบเสียงจากการเล่นเครื่องดนตรี เด็กจะได้รับประสบการณ์จากเสียงที่เป็นระบบ โดยเริ่มจากเสียงที่ง่ายจากโน้ต โด เร มี ซอล ลา เพื่อเตรียมพร้อมที่จะเรียนรู้เสียงที่ซับซ้อนมากขึ้น

หลักการของคาร์ล ออร์ฟ (ณรุทธ์ สุทธจิตต์. 2544 : 107 – 111)

หลักการของคาร์ล ออร์ฟ เน้นที่กระบวนการ ผู้เรียนมีโอกาสนในการทดลองสำรวจเกี่ยวกับองค์ประกอบดนตรีซึ่งสัมพันธ์กับการเคลื่อนไหว และได้รับประสบการณ์ตรงจากการประกอบกิจกรรมต่างๆ ในกระบวนการเรียนการสอน เนื้อหาที่ผู้เรียนได้รับในชั้นแรกจึงง่าย ธรรมดาที่สุดและค่อยๆ ลึกซึ้งไปเรื่อยๆ จนถึงขั้นที่ผู้เรียนสัมผัสกับสุนทรียรสของดนตรี กระบวนการที่ใช้เสมอคือ การที่ผู้เรียนสัมผัสดนตรี และถ่ายทอดเป็นการเคลื่อนไหว ในขั้นที่ 3 การเคลื่อนไหวเป็นไปในรูปของการสร้างสรรค์ และมาจบลงที่การสร้างสรรค์ทางดนตรีซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงประสบการณ์ทางดนตรีที่ผู้เรียนแต่ละคนมีอยู่และได้รับจากกระบวนการเรียนการสอน

ในการเรียนการสอน ผู้เรียนจะสำรวจทดลองเรื่องดังต่อไปนี้

1. การสำรวจเกี่ยวกับพื้นที่รอบตัว ผู้เรียนจะได้รับการแนะนำให้ลองเคลื่อนไหวในลักษณะต่างๆ เพื่อเรียนรู้และเกิดประสบการณ์ในการแสดงออกซึ่งมีส่วนสัมพันธ์กับองค์ประกอบของดนตรี เช่น การเคลื่อนไหวที่แสดงถึงความหนัก เบา สูง ต่ำ ใน นอก เป็นต้น หลักในการสำรวจทดลองเกี่ยวกับพื้นที่รอบๆ เกี่ยวกับการเคลื่อนไหวใน 3 ลักษณะคือ

- 1.1 การเคลื่อนไหวภายนอก ได้แก่ การเดิน การวิ่ง การคลาน เป็นต้น
- 1.2 การเคลื่อนไหวภายใน ได้แก่ การเต้นของหัวใจ การหายใจ เป็นต้น
- 1.3 ความสัมพันธ์ของการเคลื่อนไหวภายนอกและภายใน ได้แก่ การหายใจเข้าออกให้สัมพันธ์กับการวิ่ง การเดิน เป็นต้น

2. การสำรวจเกี่ยวกับเสียง ได้แก่ การรับรู้และมีประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องของเสียงในสิ่งแวดล้อมใกล้ๆ ตัวผู้เรียน เช่น เสียงคุยกันของคน เสียงลากเก้าอี้ เสียงรถวิ่ง เสียงนกร้อง เป็นต้น และนำมาสู่คุณภาพของเสียง เช่น เสียงเบา เสียงดัง เสียงที่เกิดจากการตี เสียงที่เกิดจากการเป่า เป็นต้นซึ่งในที่สุด ผู้เรียนจะมีประสบการณ์เกี่ยวกับเสียงดนตรี เสียงของมนุษย์ เป็นเสียงอีกประเภทหนึ่งที่ผู้เรียนทดลองใช้ในการทำเป็นเสียงดนตรี และในที่สุดจะนำไปสู่การร้องเพลง

3. การสำรวจเกี่ยวกับรูปลักษณะ ได้แก่ การใช้การเคลื่อนไหวเพื่อแสดงถึงรูปแบบของดนตรี ควบคู่ไปกับการสำรวจพื้นที่รอบตัว และการสำรวจเกี่ยวกับเสียง ผู้เรียนทดลอง

เคลื่อนไหวเพื่อแสดงถึงรูปลักษณะของดนตรี เช่น ประโยคของเพลง รูปแบบของเพลง ทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์และเรียนรู้เกี่ยวกับรูปแบบของดนตรีโดยใช้การเคลื่อนไหวซึ่งมีส่วนสัมพันธ์เกี่ยวกับเรื่องเสียงด้วย

4. การเลียนแบบสู่การสร้างสรรค์ ผู้เรียนจะใช้กระบวนการเริ่มต้นจากการสังเกต การเลียนแบบ การเริ่มทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง และท้ายที่สุดคือ การสร้างสรรค์ ในระยะเริ่มต้น ผู้สอนเป็นตัวแบบ เพื่อให้นักเรียนดูและลองปฏิบัติตาม จากนั้นลองให้นักเรียนคิดสร้างสรรค์ขึ้นมาเองโดยใช้รูปแบบที่ได้เห็นและทดลองปฏิบัติเป็นพื้นฐาน

5. การปฏิบัติเดี่ยวสู่การผสมวง ผู้เรียนแต่ละคนเริ่มสำรวจทดลองเพื่อเรียนรู้และเกิดประสบการณ์แก่ตนเองในระยะแรก ต่อมาผู้เรียนรวมกันเป็นวงเพื่อปฏิบัติกิจกรรม ตลอดจนร่วมกันคิดสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ทั้งการแสดงเดี่ยวและการแสดงรวมวง ซึ่งทั้งสองลักษณะมีความสำคัญเท่าเทียมกันในการดนตรี

6. การอ่านออกเขียนได้ เป็นหลักสำคัญประการหนึ่งของคาร์ล ออร์ฟ แต่ไม่ได้กำหนดแน่ชัดว่า เมื่อใดควรให้ผู้เรียนอ่านหรือเขียนได้ ขึ้นอยู่กับผู้สอนเห็นควรว่าเมื่อใดควรเริ่มแนะนำให้ นักเรียนอ่านและเขียนโน้ตดนตรีดนตรี หลังจากที่มีประสบการณ์ในเรื่องการเคลื่อนไหว การเล่นดนตรี และมีแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบดนตรีแล้ว

สรุปได้ว่าการสอนดนตรีของคาร์ล ออร์ฟ เป็นการสอนดนตรีผ่านการลงมือปฏิบัติอย่างเป็นขั้นเป็นตอน โดยอิงพัฒนาการเด็กเป็นสำคัญ

3.3 ระบบการสอนดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ (ธวัชชัย นาควงศ์. 2542 : 1 - 4)

คาร์ล ออร์ฟ (Carl Orff, ค.ศ. 1895 – 1982) วางรากฐานการสอนดนตรีของเขาว่า ดนตรี (Music) การเคลื่อนไหว (Movement) และการพูด (Speech) เป็นสิ่งที่แยกออกจากกันไม่ได้ ทั้งสามสิ่งรวมกันเป็น เอกภาพ (Unity) ซึ่งคาร์ล ออร์ฟ เรียกว่า ดนตรีเบื้องต้น (Elemental Music) โดยหมายถึงการแสดงออกทางดนตรีของบุคคลที่เป็นไปโดยธรรมชาติ ฉะนั้นการศึกษาดนตรีควรเริ่มด้วยความรู้ที่ง่าย ๆ จากเพลงที่ง่าย ๆ แล้ววางแผนการศึกษาอย่างเป็นขั้น ๆ ต่อเนื่องกัน โดยเริ่มต้นใช้กับเด็กวัยต้น ๆ (Early Childhood) และควรใช้ประสบการณ์ของตัวเด็กเองเป็นอุปกรณ์การสอนดนตรี เช่น ใช้ชื่อของเด็ก คำง่าย ๆ ที่คุ้นเคย บทร้องเล่นต่างๆ เด็กเรียกชื่อของเขาเองหรือของเพื่อนเป็นจังหวะ เป็นทำนอง และต่อมาก็อ่านและเขียนจังหวะนั้นโดยใช้สัญลักษณ์แทนจังหวะ เด็กจะเรียนท่วงทำนอง (Melodic Intervals) และแบบแผนจังหวะ (Rhythmic Pattern) ด้วยการร้องท่อง เคลื่อนไหว และบรรเลงเครื่องดนตรีตั้งแต่คาบแรกของการเรียน ด้วยการใช้ทำนองเพลงสั้น ๆ (Simple Motive) ท่องซ้ำ ๆ แต่งเนื้อเพลงใหม่จากทำนองเพลงเดิม หรือแต่งทำนองเพลงใหม่จากเนื้อร้องเดิม บทเรียนของเด็กจะเกี่ยวข้องกับสิ่งที่เขารู้จักซึ่งจะช่วยให้เขาปฏิบัติได้ และสามารถพัฒนาให้เป็นทำนองหรือจังหวะอื่นๆ ที่เขาพอใจได้ คาร์ล ออร์ฟมีความคิดว่า จังหวะเป็นส่วนประกอบหลักที่สำคัญที่สุดของดนตรี (Rhythm is strongest of the elements of music) การ

แสดงออกทางดนตรีของมนุษย์ที่เป็นธรรมชาติที่สุดและสามัญที่สุดคือการใช้จังหวะ ดังนั้นจุดเริ่มต้นของการศึกษาดนตรีจึงควรเริ่มต้นด้วยจังหวะ เนื่องจากจังหวะเป็นส่วนประกอบสำคัญที่อยู่ในคำพูดในการเคลื่อนไหว และในดนตรี จากความเชื่อที่ว่าจังหวะเป็นองค์ประกอบที่จำเป็นยิ่งของดนตรีนำไปสู่การพัฒนาการสร้างเครื่องดนตรีชนิดพิเศษ ได้แก่ ระนาดคาร์ล ออร์ฟ เห็นด้วยกับดัลโครซ (Jaques – Dalcroze. 1865-1950) ที่ว่า การเรียนเปียโน ไวโอลิน หรือเครื่องดนตรีระดับมาตรฐานอื่นๆ ควรจะมาหลังพัฒนาการของทักษะพื้นฐานที่จำเป็น ซึ่งได้แก่ (1) การฟัง (2) การจดจำขั้นคู่ของทำนองเพลง (Melodic Interval) และการร้องทำนองเพลง และ (3) การจดจำและปฏิบัติตามแบบแผนของจังหวะ(Rhythmic Pattern)

ในระบบการสอนของคาร์ล ออร์ฟ การสร้างสรรค์ (Creativity) ถือเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด หลักสูตรของคาร์ล ออร์ฟเปิดโอกาสให้มีการสร้างสรรค์แบบต่อเนื่องหลายแบบ เด็กจะสำรวจเสียงของคำพูด ทำนองเพลง และเสียงเครื่องดนตรี เลือกแบบแผนของจังหวะและทำนองจากตัวอย่างหรือแต่งขึ้นเอง และใช้มันประดิษฐ์ดนตรีประกอบ (Accompaniment Figures) บทขึ้นต้น (Introduction) และบทจบ (Coda) หรือบางที่เขาอาจแต่งทั้งเพลงเลยก็ได้ กิจกรรมขั้นต้นเหมือนกับการเล่นเกมประกอบดนตรี ครูจะต้องช่วยนักเรียนในการจดโน้ต (Notate) ที่เด็กคิดแต่งขึ้น วิเคราะห์และช่วยปรับปรุงเพลงนั้น พยายามสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับรูปแบบและสไตล์ของเพลง (Music Form and Style) ให้กับเด็กขณะเด็กกำลังมีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักผ่อนปรน และมีใจกว้างที่จะยอมรับความคิดใหม่ๆ และครูต้องสามารถที่จะสนับสนุนลักษณะที่มีอยู่ในระบบและในตัวครูเหล่านี้ให้พอกพูนในตัวนักเรียน

คาร์ล ออร์ฟกล่าวว่า คนทั้งหลายที่ติดกับรูปแบบและความเชื่อจะสามารถหาความเพิลิตเพิลินได้น้อยนิด แต่ผู้ที่เป็นศิลปินและเป็นผู้สร้างสรรค์ (Improvisors) โดยธรรมชาติจะหาความเพิลิตเพิลินได้มากกว่า ทุกกระยะของกิจกรรมดนตรีแนวคาร์ล ออร์ฟ เอื้ออำนวยสิ่งเร้าที่จะกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาความเป็นอิสระเสมอ ดังนั้นหลักการของคาร์ล ออร์ฟโดยตัวของมันเองจึงไม่มีวันจบหรือหยุดนิ่ง แต่จะพัฒนา เติบโตและไหลอยู่เสมอ แต่การพัฒนาไปในทิศทางที่ผิดก็เป็นอันตรายอย่างที่สุด ดังนั้นการพัฒนายังเป็นอิสระจะเป็นไปได้โดยที่เด็กจะต้องถูกฝึกจากผู้เชี่ยวชาญที่รู้จักคุ้นเคยกับสไตล์ของคาร์ล ออร์ฟ และรู้จักโอกาสเหมาะสมที่จะใช้มันด้วย (Orff. 1966 : 386)

ดนตรีเบื้องต้นตั้งอยู่บนรากฐานของการปฏิบัติการสื่อสารในเด็ก (Communicative Performance) และเน้นความเป็นตัวของตัวเองอย่างมาก อุปกรณ์เพลงต่างๆ ได้มาจากความคิดของเด็กเอง โดยมีบทเพลงของ คาร์ล ออร์ฟซึ่งมีรูปแบบของทำนองและจังหวะที่ถูกออกแบบอย่างดีเป็นตัวอย่าง เพลงของเด็กจะเรียบง่าย ถูกกับจิตของเด็ก เป็นธรรมชาติ และมีการใช้ร่างกายประกอบเหมือนกับการเล่นของเด็ก การพูด การร้องเพลง การเคลื่อนไหวถูกหลอมรวมกันเหมือนกับการแสดงออกทางดนตรีโดยธรรมชาติ

เป้าหมายหลักของการสอนดนตรีแบบคาร์ล ออร์ฟคือ การที่เด็กได้แสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ ด้วยการแต่งทำนองหรือจังหวะขึ้นใหม่จากทำนองหรือจังหวะเดิมที่มีอยู่(Improvisation) ส่วนประกอบที่คาร์ล ออร์ฟใช้ในการแต่งเพลงสำหรับเด็กของเขาคือ

1. Pentatonic mode ได้แก่ โน้ต 5 ตัวที่มีความสัมพันธ์ของเสียงเป็น โด เร มี ซอ ลา
2. Ostinato Patterns และ Burduns ได้แก่ แบบแผนของตัวโน้ตซ้ำๆ ที่เดินอยู่ตลอดทั้งเพลง ซึ่งคาร์ล ออร์ฟต้องการให้เด็กคิดขึ้นเอง
3. ใช้เพลงพื้นบ้านที่เด็กเคยชิน
4. สกัต์ทำนองเพลงสั้นๆออกจากเพลงแล้วใช้เป็นบทขึ้นต้น (Introduction)
5. บรรเลงเพลงด้วยระนาดซึ่งเป็นเครื่องดนตรีที่คิดขึ้นเอง
6. ขั้นคู่สามไมเนอร์ หรือ Descending minor third
7. กระสวนคำพูด ได้แก่ คำพูดที่นำมาเรียงเป็นท่อนสั้นๆ โดยเริ่มจากคำๆเดียว แล้วขยายไปสู่กิจกรรมที่สลับซับซ้อนกว่า

3.4 กิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ

เป้าหมายของกิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ (วิทยา ไลทอง. 2545 : 114-115) ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีแนวคาร์ล ออร์ฟ ครูสามารถประยุกต์วิธีการได้อย่างหลากหลายภายใต้แนวคิดหลักการที่คาร์ล ออร์ฟได้เสนอไว้ โดยควรคำนึงถึงเป้าหมายที่เด็กควรได้รับการจากการเรียนดังนี้

1. การทำงานและการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ ในการเล่นดนตรีมีทั้งการเล่นเดี่ยวและเล่นเป็นกลุ่ม เด็กควรได้รับการฝึกฝนให้มีประสบการณ์และสำนึกของการทำงานเป็นหมู่คณะ รู้จักการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี รู้จักการฟังและการรอคอย กิจกรรมอาจจัดขึ้นในลักษณะของเกมและการละเล่นต่างๆ ซึ่งนอกจากเด็กจะได้เรียนรู้การทำงานเป็นและการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะแล้ว เด็กยังได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินและเกิดความสนิทสนมกันในกลุ่มด้วย
2. ความรู้ความเข้าใจในองค์ประกอบของดนตรี เด็กควรได้รับความรู้และความเข้าใจเนื้อหาสาระของดนตรีซึ่งถูกสร้างขึ้นอย่างเป็นระบบ เช่น การเรียนรู้เรื่องระดับเสียง ความดังความเบาของเสียง รูปแบบการประพันธ์ และคำศัพท์ต่างๆ เป็นต้น
3. เกิดความสุนทรีย์และซาบซึ้งกับดนตรีในเชิงศิลปะ เด็กควรเข้าใจและรับรู้ว่าดนตรีเป็นงานศิลปะที่มีความงามและความไพเราะ สามารถสื่ออารมณ์และความรู้สึกด้วยเสียงที่ถูกสร้างขึ้นด้วยความประณีต เด็กควรเล่นดนตรีด้วยความรู้สึกที่เข้าถึงความหมายและอารมณ์ของเพลง
4. ความคิดสร้างสรรค์อย่างอิสระ เด็กควรได้รับการฝึกฝนให้มีความคิดสร้างสรรค์ทางดนตรีอย่างอิสระ รู้จักคิดวิเคราะห์และถ่ายทอดความรู้สึกด้วยความเป็นตัวของตัวเอง เช่น การให้เด็กเล่นดนตรีโดยคิดจังหวะหรือทำนองขึ้นมาโดยทันทีทันใด (Improvisation) หรือกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยให้เด็กเป็นผู้อำนวยเพลง ใช้ภาษาท่าทางสื่อสารให้เพื่อนเล่นดนตรีตามท่าทางต่างๆ ของตน

5. พัฒนาการทางทักษะดนตรี เด็กทุกคนควรมีพัฒนาการทางทักษะดนตรีเพิ่มขึ้น ทั้งทางด้านการร้อง การเล่นเครื่องดนตรี และการเคลื่อนไหวหรือนาฏศิลป์

6. ความสามารถทางการแสดงออก การแสดงนับเป็นจุดสำคัญอีกอย่างหนึ่งของ กิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ การแสดงออกมิใช่เพียงหมายถึง การแสดงให้ผู้อื่นได้ดูเท่านั้น แต่ควรรวมไปถึงการที่เด็กได้ใช้ความพยายามอย่างเต็มความสามารถเพื่อให้เกิดผลงานที่สมบูรณ์ แบบและเป็นที่พอใจของตน ถึงแม้จะเป็นการแสดงในห้องเรียนก็ตาม

7. ความเชื่อมั่นและเห็นคุณค่าในตัวเอง เด็กควรมีความรู้สึกที่ดีต่อการเรียน การที่ เด็กทุกคนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมและเกิดสัมฤทธิ์ผลจากงานที่เขาได้กระทำเอง จะทำให้เกิดความ ภาคภูมิใจ มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน มีความเชื่อมั่นและเห็นคุณค่าของตัวเอง

กิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ ประกอบด้วย

3.4.1 คำพูด (Speech)

คาร์ล ออร์ฟเน้นเรื่องการใช้คำพูด เพราะเขาเห็นว่า ธรรมชาติของเด็กนั้นจะมี พัฒนาการจากการใช้คำพูดไปสู่การเคลื่อนไหวตามจังหวะแล้วจึงไปสู่เพลง (Yaross. 1982 : 69) ขั้นตอนการสอนเพลงของคาร์ล ออร์ฟเริ่มจากการใช้คำพูด ตามด้วยการใช้ส่วนต่างๆ ของร่างกาย ทำจังหวะ (Body Rhythms) ครูดนตรีทุกคนในระบบนี้จะต้องใช้เพลงกล่อมเด็ก คำพังเพย และบท ร้องเล่นของเด็กๆ เอามาพัฒนาเป็นเพลง โดยเด็กจะช่วยกันแต่งเพลงโดยใช้จังหวะที่มีแทรกอยู่ใน คำเหล่านั้น ครูจะแนะนำความรู้เกี่ยวกับจังหวะเพลง (Meter) จังหวะเน้น (Accent) และจังหวะยก (Anacrusis) จากกระสวนคำพูด (Speech Patterns - คำพูดที่เอามาเรียงเป็นท่อนสั้นๆ) แล้วตอก ย้ำความรู้นั้นๆ ลงในกิจกรรมอื่น (เช่นการเคลื่อนไหว การทำจังหวะด้วยร่างกาย) และการทำ กระสวนคำพูดนั้นเป็นบทเพลง การใช้คำพูดเป็นสื่อการสอนดนตรี

นอกจากให้ความรู้เกี่ยวกับจังหวะแล้ว ยังให้ความรู้ทางดนตรีด้านอื่นๆ ที่สำคัญด้วย เช่น Phrasing, Dynamic Qualities, Stacato และ Lacato เมื่อเด็กเริ่มมีความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบของ เพลง เขาก็พร้อมที่จะทำให้การเล่นคำพูดของเขามีรูปแบบต่างๆ และรู้จักใช้ประโยชน์ของการซ้ำ (Repetition) และการให้สีสรรที่ทำให้เกิดความแตกต่าง (Contrast)

3.4.2 การร้องเพลง (Singing)

คำพูด (Speech) บทร้องเล่น (Chant) และเพลง (Song) เป็นสิ่งที่สัมพันธ์กันอย่าง ใกล้ชิด การร้องเพลงจะมาถึงหลังการพูด ดังนั้นทำนองเพลงจึงมาถึงหลังจังหวะ เด็กจะท่องคำโดดๆ วลี หรือคำร้องเล่น ตบมือตามจังหวะของคำเหล่านั้น แล้วเคาะจังหวะเหล่านั้นลงบนระนาด เขา พบว่าเสียงของเขาเริ่มเปลี่ยนขึ้นลงในขณะที่เขาท่อง พร้อมกับเคาะระนาด ตรงนี้มีการถ่ายทอดจาก คำพูดไปสู่การร้องเพลง

ประสบการณ์ร้องเพลงแรกสุด จะเหมือนกับการเล่น เช่นเด็กร้องเรียกชื่อเพื่อนกลับไป กลับมา หรือการร้องโต้ตอบกัน (Call and Response) ครูสามารถเข้าร่วมกิจกรรมกับเด็กตรงจุดนี้

ด้วย การใช้กิจกรรมร้องโต้ตอบในการสอนเพลง โดยครูร้องเพลงสั้นๆ วรรคหนึ่ง แล้วให้นักเรียนร้องตาม ครูจะสนับสนุนให้นักเรียนร้องโต้ตอบกันแล้วครูกอยสังเกตเสียงโน้ตที่เด็กใช้ร้องโน้ตตอบ จากนั้นให้เด็กถ่ายทอดเสียงโน้ตเหล่านี้ลงบนกระดาษและเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างสรรค์บทเพลง การฝึกปฏิบัติในเรื่องการพูด การท่อง และการตบมือตามจังหวะของคำพูดจะเป็นเครื่องเตรียมตัวเด็กให้พร้อมที่จะผสมความรู้เรื่องจังหวะในคำพูดเข้ากับทำนองเพลงบนกระดาษ

3.4.3 การเคลื่อนไหว (Movement)

การเคลื่อนไหวตามแบบของคาร์ล ออร์ฟ เริ่มจาก การเคลื่อนไหวเบื้องต้น (Elemental movement) เป็นการเคลื่อนไหวที่ถูกปรุงแต่งขึ้นจากการเคลื่อนไหวที่เป็นธรรมชาติของเด็ก เด็กจะรู้สึกสนุกสนานกับการเคลื่อนไหวเหมือนกับว่าเขา กำลังแต่งเพลงของเขาเองด้วยวิธีที่เขาถนัด การวิ่ง กระโดด ไถล หมุนตัว จะอยู่ในแผนการสอนดนตรีของคาร์ล ออร์ฟ กระบวนการสอนคงไว้ซึ่งอิสรภาพและความสนุกสนาน การเคลื่อนไหวด้วยการคิดแต่งทำทางออกมาทันทีทันใด (Improvisation) จะทำให้เด็กรู้จักตัวเองดีขึ้น และช่วยให้เด็กได้แสดงความรู้สึกของตน

การเคลื่อนไหวตามแนวคาร์ล ออร์ฟ มีรากฐานมาจากแบบแผนการใช้ร่างกายฝึกจังหวะ โดยใช้การเคลื่อนไหวเป็นเครื่องแสดงออกถึงความรู้สึกทางดนตรีที่เขาได้ยิน เขาใช้เชือก ลูกบอล หรือวัตถุอื่นๆ ประกอบการเคลื่อนไหว จังหวะต่างๆ ความเร็ว-ช้า และความหนัก-เบา เด็กเรียนรู้ผ่านการเคลื่อนไหว เด็กมีโอกาที่จะ improvise ด้วยการเคลื่อนไหวที่ซับซ้อนเพื่อตอบสนองต่อดนตรีได้

3.3.4 การใช้ร่างกายทำจังหวะ (The Use of Body in Percussion)

จากประสบการณ์ดนตรีที่เริ่มต้นด้วยจังหวะของการพูด ชื่อคน สัตว์ สิ่งของตลอดจนเรื่องราวต่างๆ หรือโคลงกลอนสำหรับเด็กๆ เพื่อให้ได้ความรู้สึกต่างๆ แล้ว จึงเริ่มการเคลื่อนไหวร่างกายซึ่งลักษณะการเคลื่อนไหวร่างกายที่ง่ายที่สุด ได้แก่ การตบมือ โดยจะให้ตบมือพร้อมกับพูดไปด้วย เสียงจากการตบมือมีลักษณะทั้งเสียงกลวงและเสียงแบน ซึ่งเกิดจากการวางรูปแบบมือและท่าทางการตบมือที่แตกต่างกัน เด็กจะต้องคอยสังเกตระดับเสียงหนัก-เบา (Dynamic Graditions) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งผ่านหรือการค่อยๆ เปลี่ยนจากเบาไปหาดัง หรือดังไปหาเบา (Crescendo and Decrescendo)

นอกจากการตบมือแล้ว ยังมีการตีดนิ้ว ตบตัก และย่าเท้า ซึ่งเมื่อมาทำรวมกัน หรืออาจรวมกับการร้องและการพูดไปด้วย จะทำให้เด็กต้องใช้ความสามารถในการบังคับประสาทต่างๆ ซึ่งจำเป็นต้องใช้สมาธิในการจำ และปฏิบัติตามได้ถูกต้อง การให้เด็กได้ปฏิบัติกิจกรรมเหล่านี้บ่อยๆ จะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกในด้านจังหวะ ซึ่งทำให้การรับรู้ทางด้านดนตรีเป็นไปแบบมีคุณค่าทางคุณภาพ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญที่นำไปสู่ความซาบซึ้งในดนตรี

3.4.5 การคิดแต่งทำนองหรือทำทางแบบทันทีทันใด (Improvisation)

จุดประสงค์เบื้องต้นของการศึกษาดนตรีตามทัศนะของคาร์ล ออร์ฟคือ การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก โดยเด็กจะสามารถแต่งเพลงของเขาเองควบคู่ไปกับการทำกิจกรรม

ความคิดสร้างสรรค์จะอยู่ในรูปแบบของการ Improvisation โดยใช้กิจกรรมการเคลื่อนไหว คำพูด การใช้ร่างกายทำจังหวะ การร้องเพลง การบรรเลงเครื่องดนตรีทั้งที่ทำทำนองได้และไม่ได้ เด็กจะสร้างบทเพลงขึ้นมาโดยมีแบบแผนของจังหวะและทำนอง (Rhythmic and Melodic Patterns) แบบแผนของดนตรีประกอบ (Accompaniment Patterns) บทขึ้นต้น และบทจบ เครื่องดนตรีของ คาร์ล ออร์ฟช่วยให้การ Improvisation เป็นไปด้วยดี บทเพลงที่คาร์ล ออร์ฟแต่งขึ้นก็เพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง เมื่อเด็กใช้เพลงเหล่านี้เป็นแบบ เขาจะเลือกแนวทำนองหรือจังหวะ (Melodic or Rhythmic motives) จากเพลงอื่นที่เขาคุ้นเคย และใช้มันในการสร้างดนตรีประกอบ บทขึ้นต้น บทจบ หรือใช้มันในการแปรทำนอง (Variation) เพื่อเป็นการสนับสนุนการสร้างสรรค์ของเด็กแต่ละคน

การสร้างสรรค์ แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน (ณรุทธ์ สุทธจิตต์. 2544: 111) คือ

1. การสร้างสรรค์แบบเสรี ได้แก่ การให้ผู้เรียนคิดทำทาง หรือการทำจังหวะขึ้นมา ซึ่งเป็นงานเล็กๆ และเน้นให้ผู้เรียนคิดเป็นสำคัญ
2. การสร้างสรรค์แบบทันที ได้แก่ การให้ผู้เรียนคิดหรือดัดแปลงสิ่งที่เพิ่งเรียนรู้ไปในทันที เพื่อให้ผู้เรียนช่วยกันคิดในขณะเรียนในชั้นเรียน ซึ่งเป็นกิจกรรมหรืองานเล็กๆ เช่นกัน
3. การสร้างสรรค์แบบใช้เวลา ได้แก่ การใช้เวลาแก่ผู้เรียน ซึ่งอาจเป็นกลุ่มหรือรายบุคคลไปคิดสร้างสรรค์สิ่งหนึ่งสิ่งใด และนำมาเสนอในชั้นเรียนในเวลาต่อมา ผู้เรียนจะมีเวลาคิดใคร่ครวญมากขึ้น งานที่ทำให้จึงมีลักษณะซับซ้อนขึ้น
4. การสร้างสรรค์แบบสมบูรณ์ ได้แก่ การสร้างสรรค์ในลักษณะที่สาม แต่คำนึงถึงคุณภาพ เนื่องจากผู้เรียนมีประสบการณ์ในการเรียนมาถึงระดับที่สามารถประเมินค่าได้แล้วช่วยให้ผู้เรียนรับรู้ถึงส่วนละเอียดอ่อนทางดนตรีเมื่อนำมาเสนอในชั้นเรียน ทั้งผู้เรียนอื่นๆ และผู้สอนช่วยติชม ทำให้ทุกคนเกิดการเรียนรู้ลึกซึ้งขึ้นเป็นสำคัญ

3.5 เครื่องดนตรีที่ใช้ (Instrument)

เครื่องดนตรีซึ่งคาร์ล ออร์ฟสร้างขึ้นเป็นพิเศษเป็นจุดเด่นจุดหนึ่งในการเรียนการสอนแบบคาร์ล ออร์ฟ และทำให้การเรียนการสอนแบบนี้แตกต่างจากระบบอื่น การเน้นหนักถึงจังหวะว่าเป็นส่วนประกอบทางดนตรีที่มีอำนาจที่สุดไปสู่การสร้างเครื่องดนตรี

เครื่องดนตรีของคาร์ล ออร์ฟได้แก่ ระนาดไม้ หรือ Xylophone ระนาดเหล็กขนาดเล็ก หรือ Glockenspiel และระนาดโลหะที่เรียกว่า Metallophone ทุกเครื่องเล่นได้โดยใช้ไม้ตี ทุกเครื่องจะมีลักษณะเป็นกล่องไม้ ให้เสียงกังวาน และลูกระนาดจะถอดออกได้เพื่อประโยชน์ในการสร้างสเกลต่างๆ วิธีของคาร์ล ออร์ฟไม่ใช่เปียโนเป็นเครื่องประกอบการร้องเพลง แต่ถ้าใช้เพียงเล็กน้อยจะช่วยให้เสียงของการบรรเลงมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การใช้เปียโนหรือออร์แกนอย่างเต็มที่หรือใช้เครื่องดนตรีอื่นที่มีเสียงผิดแปลกออกไปเข้ามาผสมจะทำลายลักษณะเสียงแนวคาร์ล ออร์ฟ จุดเด่นของเครื่องดนตรีของคาร์ล ออร์ฟอยู่ที่น้ำเสียงซึ่งเหมาะสำหรับประกอบการร้องและสำหรับ

การบรรเลงหมู่ รูปแบบของเครื่องดนตรีจะเหมาะกับพัฒนาการเด็ก เด็กจะใช้เพียงกลัมนี่เป็นหลักๆ ที่เป็นกลัมนี่ขนาดใหญ่ เช่น แขนขา แต่ผู้เล่นต้องเรียนรู้เทคนิคการเล่นด้วยวิธีของคาร์ล ออร์ฟ ซึ่งถือว่าเด็กจะต้องหัดเล่นเครื่องดนตรีให้ถูกหลักเป็นสำคัญ

การบรรเลงเครื่องดนตรีของคาร์ล ออร์ฟจากความจำ เป็นสิ่งที่เหมาะสมกับเด็กเล็ก มากกว่าการเรียนรู้เปียโนหรือเครื่องดนตรีอื่นๆ ที่นอกจากจะต้องอาศัยการบรรเลงพร้อมกับการอ่านโน้ตแล้ว ยังต้องอาศัยความคุ้นเคยกับธรรมชาติของเครื่องดนตรีและความคุ้นเคยกับวิธีการอันซับซ้อนอีกด้วย แผนการสอนของคาร์ล ออร์ฟที่让孩子เริ่มต้นบรรเลงดนตรีจากความจำ ทำให้เด็กหลุดพ้นจากภาระที่ปวดในการที่จะต้องบรรเลง อ่านโน้ต และระวังในการบรรเลงพร้อมกับคนอื่น เด็กจะอ่านเครื่องหมายทางดนตรี (ตัวโน้ต) ตั้งแต่ขั้นแรกๆ ของการเรียนรู้ แต่ครูจะแนะนำโน้ตเมื่อจำเป็น เพื่อใช้เป็นสื่อในการสะสมเพลงและการสื่อสารความรู้ทางดนตรี ในแบบแผนการเรียนดนตรีแบบเก่า (Traditional) การจำเพลงเป็นสิ่งสุดท้ายที่จะทำ แต่ในการสอนแบบคาร์ล ออร์ฟ การร้องและการบรรเลงดนตรีไม่ได้ขึ้นอยู่กับสกอร์เพลง การจำเป็นทักษะเบื้องต้น เด็กใช้การล้อ (Imitation) การด้น (Improvisation) และการสร้างสรรค์แบบอื่นๆ นอกเหนือไปจากการอ่านโน้ต และเมื่อเด็กได้สะสมความรู้ทางดนตรีและทักษะในการบรรเลงมากพอแล้ว เขาจึงได้รับโอกาสให้เรียนเปียโนและเครื่องดนตรีในวงออร์เคสตราหรือโยธวาทิต

เครื่องดนตรีที่ใช้กับดนตรีแนวคาร์ล ออร์ฟ สามารถแบ่งเป็นประเภทต่างๆ ได้ดังนี้ (ธวัชชัย นาควงษ์. 2542 : 35-77)

3.5.1 เครื่องประกอบจังหวะที่ทำด้วยโลหะ (Metal percussion)

3.5.1.1 กิ่ง (Triangle) เป็นแท่งโลหะขดเป็นรูปสามเหลี่ยม แขนงด้วยเชือก เวลาเล่นอาจแขวนเชือกนี้กับที่แขวน (Stand) หรือถือเชือกไว้ด้วยมือซ้ายปล่อยให้สามเหลี่ยมแขวนลอยเป็นอิสระ ผู้เล่นเคาะกิ่งด้วยแท่งโลหะเล็กๆ การเคาะควรนุ่มนวล เร็ว และสะบัดมือเล็กน้อย (Spring)

กิ่งมีหลายขนาด เสียงของกิ่งก้องกังวาลใส เบา นุ่มนวล และผสมผสานเข้ากันได้ดีกับเครื่องประกอบจังหวะอื่น ๆ ที่ทำด้วยโลหะ

3.5.1.2 ฉาบ (Cymbals) ทำด้วยโลหะมีลักษณะเหมือนจานคู่หนึ่ง มีสายหนังทำเป็นที่ถือร้อยอยู่ตรงกลาง การเล่นฉาบอาจใช้ทั้งคู่ หรือใช้ข้างเดียวก็ได้ ผู้เล่นอาจปล่อยให้เสียงฉาบกังวาน หรือหยุดเสียงได้ด้วยกดฉาบทั้งสองเข้ากับสีข้างของผู้เล่น

ฉาบมีหลายขนาด ขนาดเล็กที่สุดเรียกเป็น จิ้งนิ้วมือ (Finger Cymbals) ซึ่งมีเสียงค่อนข้างดังของไทยมากกว่า

3.5.1.3 กระพรวน (Sleigh Bells) เครื่องดนตรีชนิดนี้ประกอบด้วยแผ่นหนังที่เป็นรูปก่าไลซึ่งอาจมีที่จับทำด้วยไม้ และบนก่าไลหนังนั้น มีลูกกระพรวนมัดติดอยู่รอบๆ เครื่องดนตรีชนิดนี้อาจใช้สวมข้อมือ หรือใช้ถือไว้ด้วยมือซ้ายแล้วใช้กำปั้นมือขวาทุบบนก่ามือซ้ายเป็นจังหวะ เสียงของกระพรวนดังกรังกรัง สร้างความรู้สึกเร้าแรงแจ่มใสเหมือนขณะนั่งอยู่บนหลังม้าที่กำลังวิ่งเหยาะๆ

3.5.1.4 ลูกเขย่า ลูกชัต (Rattle, Maracas) ลูกเขย่าประกอบด้วยกระป๋องโลหะหรือไม้ที่ถูกบรรจุภายในไว้ด้วยวัสดุที่เป็นเม็ดเล็กๆ เช่น เมล็ดข้าว ลูกปัด โลหะลูกกลมๆ เป็นต้น ผู้เล่นจะถือลูกเขย่าไว้ด้วยมือซ้าย แล้วใช้กำปั้นขวาทุบบนกำปั้นซ้าย เป็นจังหวะเหมือนการเล่นลูกกระพรวน เด็กอาจประดิษฐ์ลูกเขย่าของตนเอง ทำให้เกิดเสียงเขย่าที่น่าสนใจขึ้นหลายๆ แบบ

ลูกชัต เป็นลูกไม้กลมกลวงสองลูกที่ภายในบรรจุด้วยเมล็ดข้าวหรือเมล็ดถั่ว เวลาเล่นจะใช้เขย่า โดยเขย่าพร้อมกันทั้งสองลูก หรือเขย่าสลับทีละลูกก็ได้

3.5.2 เครื่องประกอบจังหวะที่ทำด้วยไม้ (Wood Percussion)

3.5.2.1 ไม้ต็อก (Wood Block) ทำด้วยไม้เนื้อแข็งตัดเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีช่องเจาะเป็นแนวยาวหนึ่งหรือสองช่องเพื่อให้เสียงกังวาน ไม้ต็อกมีหลายขนาด เวลาเล่นวางไม้ต็อกลงบนฝ่ามือซ้าย แล้วใช้ไม้เคาะ ปลายไม้ที่เคาะอาจเป็นไม้เฉยๆ หรือหุ้มด้วยยางหรือสั๊กหลอด ขึ้นอยู่กับคุณภาพเสียงที่ต้องการ

3.5.2.2 ไม้หลอด (Wood Tube) ทำด้วยไม้กลึงเป็นรูปทรงกระบอกสองข้าง มีรอยผ่ากลางและให้เสียงต่างกันสองเสียง วิธีเล่นใช้มือถือด้ามที่อยู่ตรงกลาง แล้วใช้ไม้ในมือขวาเคาะตามเสียงที่ต้องการ

3.5.2.3 ไม้เคาะ (Claves) ประกอบด้วยไม้เนื้อแข็งท่อนเล็กๆ สองท่อน ซึ่งผู้เล่นจับเคาะด้วยกันตามแนวดิ่ง เวลาเล่นผู้เล่นวางไม้ท่อนหนึ่งลงบนฝ่ามือซ้ายซึ่งทำเป็นอุ้งหลวมๆ ทำหน้าที่คล้ายกลองที่ช่วยทำให้เสียงก้อง ผู้เล่นใช้ไม้อีกท่อนหนึ่งที่อยู่ในมือขวาเคาะตามแนวดิ่งลงบนท่อนในมือซ้าย

3.5.2.4 กรับสเปน (Castanets) กรับสเปนทำด้วยไม้เนื้อแข็งที่ภายในขุดออกเป็นหลุมเหมือนฝาสองฝา แล้วผูกติดไว้ด้วยกันด้วยสายเชือก ผู้เล่นจะใช้กรับสเปนสองคู่ถือไว้ในมือขวาและซ้ายมือละคู่ ปัจจุบันพัฒนาให้มีด้ามถือเพื่อให้เด็กเล่นได้ง่ายขึ้น

3.5.3 เครื่องประกอบจังหวะที่ทำด้วยหนังขึงตึง

3.5.3.1 กลองร่ามะนาขนาดเล็ก (Hand Drum) กลองชนิดนี้ทำด้วยหนังขึงอยู่บนขอบวงกลมไม้แข็ง ซึ่งสามารถทำให้ตึงหรือหย่อนได้ด้วยวิธีขันหางปลา (Screw) ที่อยู่กับขอบโลหะ ซึ่งครอบไม้ไว้อีกทีหนึ่ง ร่ามะนามีหลายขนาด เสียงที่ได้อาจแตกต่างกันขึ้นอยู่กับบริเวณที่มือกระทบกับหน้ากลอง

3.5.3.2 แทมโบรีน (Tambourine) เป็นกลองร่ามะนาที่มีฉิ่งเล็กๆ แขนงอยู่รอบๆ ขอบไม้ วิธีเล่นคล้ายกับการเล่นกลองร่ามะนา

3.5.3.3 กลองเล็กหรือกลองแตก (Side Drum or Snare Drum) เป็นกลองที่ขึงด้วยหนังทั้งสองข้างบนขอบไม้วงกลม หนังที่ขึงด้านล่างมีสายขดลวดรองอยู่ ทำให้เกิดเสียงดังพราขึ้น วิธีเล่นใช้ไม้สองอันตีที่หน้ากลองด้านบน

3.5.3.4 กลองใหญ่ (Bass Drum) เป็นกลองทรงกระบอกขนาดใหญ่ที่มีหนังขึงตึงทั้งสองด้าน มีขอบเหล็กรัดหนังซึ่งสามารถปรับให้ตึงหรือหย่อนได้ เวลาเล่นใช้วางกับพื้นโดยมียางรอง ใช้ไม้ตีขนาดใหญ่ ปลายหุ้มด้วยสั๊กหลาด เสียงดังหนักๆ และก้องกังวาน

3.5.3.5 กลองทิมปานี (Timpani) เป็นกลองที่ตั้งเสียงได้ (Tuneable) เป็นเครื่องดนตรีที่เป็นสะพานเชื่อมระหว่างเครื่องดนตรีที่ทำหน้าที่ประกอบจังหวะอย่างเดียวกับเครื่องตีที่ทำทำนองได้ ทิมปานีประกอบด้วยโครงรูปกระโถนครึ่งวงกลมทำด้วยทองเหลือง ขึงด้วยหนังข้าง บนมีขาปรับระดับสูงต่ำได้ ใช้ตั้งแต่สองลูกขึ้นไป ไม้ตีมีทั้งแบบหัวปุกนุ่มให้เสียงเบานุ่มนวล หรือแบบหัวสั๊กหลาดให้เสียงกระด้างมากขึ้น

เครื่องตีที่ทำทำนอง (Melodic Percussion Instrument)

เครื่องดนตรีที่ทำทำนองหมายถึง เครื่องดนตรีจำพวกระนาด ซึ่งเป็นแถวของแท่งไม้หรือโลหะวางเรียงกันอยู่บนกลองและเล่นด้วยการใช้ไม้ตีซึ่งจะให้เสียงทำนองออกมา ระนาดของคาร์ล คาร์ล ออร์ฟมีลักษณะที่พิเศษกว่าระนาดทั่วไปคือ สามารถถอดลูกระนาดที่ไม่ใช่ออกได้ ทำให้เสียงไม่เพี้ยนเมื่อเด็กตีผิด

3.5.4 ระนาด

3.5.4.1. ระนาดไม้ หรือไซโลโฟน (Xylophone) เป็นเครื่องที่ลูกระนาดทำด้วยไม้เนื้อแข็ง ผู้เล่นตีตรงกลางลูกระนาดด้วยไม้ตีหัวสั๊กหลาด ระนาดไม้เนื้อนี้เป็นตัวหลักของวงดนตรีของคาร์ล ออร์ฟ เหมาะสำหรับตีทำนองเพลงเร็ว ร่าเริง สนุกสนาน ระนาดไม้มี 3 ขนาด คือ โซปราโน อัลโต และเบส

3.5.4.2 ระนาดจิ้ง (Glockenspiel) ระนาดจิ้ง เป็นระนาดโลหะขนาดเล็ก เสียงแหลม ใช้ไม้ตีที่เป็นหัวไม้ ลูกระนาดทำด้วยโลหะนิเกิล ให้เสียงที่แจ่มใส มีชีวิตชีวา แสดงอารมณ์ของความเป็นเด็กเล็ก ระนาดจิ้งมีสองขนาดคือ โซปราโน และอัลโต

3.5.4.3 ระนาดโลหะ (Metallophone) ทำด้วยโลหะผสม (Alloy) ที่มีความเบากว่าโลหะที่ทำระนาดจิ้ง ใช้ไม้ตีหัวสั๊กหลาดเล่น ให้เสียงที่นุ่มนวลกว่าระนาดจิ้ง เสียงค่อนข้างกระฉายและฟังดูลึกกลับ ระนาดโลหะมี 3 ขนาด คือ โซปราโน อัลโต และเบส ระนาดโลหะมีประโยชน์มากในการใช้เลียนเสียงระฆัง และสร้างบรรยากาศของนิทานเกี่ยวกับเทพธิดา

3.5.5. เครื่องดนตรีอื่น

เครื่องดนตรีอื่นที่สามารถเข้ากันได้อย่างกลมกลืนกับระนาดของคาร์ล ออร์ฟ ได้แก่ ขลุ่ยรีคอร์เดอร์ ซึ่งมี 4 แบบคือ โซปราโน อัลโต เทอเนอร์และเบส

จากเอกสารและงานวิจัยที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดนี้ สรุปได้ว่า การจัดประสบการณ์กิจกรรมดนตรีแนวคาร์ล ออร์ฟที่ผสมกิจกรรมต่างๆ เข้าด้วยกันอย่างผสมกลมกลืน ได้แก่ คำพูด การร้องเพลง ลีลาและการเคลื่อนไหว การใช้ร่างกายทำจังหวะตลอดจนการคิดแต่งทำนองหรือทำทางแบบทันทีทันใดนั้น การเลือกใช้เครื่องดนตรีที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก จะทำให้เด็กเกิดพัฒนาการ

ในด้านต่าง ๆ ประสบการณ์ที่จัดให้กับเด็กที่มีลักษณะที่เป็นกิจกรรมกลุ่ม เด็กเกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทั้งในด้านของความคิดสร้างสรรค์ การเห็นแบบอย่าง รู้จักการรอคอย รวมถึงการสร้างสรรค์ดนตรีร่วมกันโดยยอมรับกฎเกณฑ์ของกลุ่ม ก่อเกิดเป็นบุคลิก ลักษณะที่ดี เช่น มีความรับผิดชอบ รู้จักเวลา มีความอดทน อดกลั้น เชื้อมั่นในตนเอง ตลอดจนมีความเป็นผู้นำ ผู้ตาม ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้จะช่วยหล่อหลอมให้เด็กสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กปฐมวัยชายหญิง อายุระหว่าง 5 – 6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545 ของโรงเรียนอนุบาลเทพารักษ์ จังหวัดสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จำนวน 3 ห้องเรียน มีจำนวนเด็กปฐมวัยห้องเรียนละ 20 คน

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กปฐมวัยชายหญิง อายุระหว่าง 5 – 6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545 ของโรงเรียนอนุบาลเทพารักษ์ จังหวัดสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จำนวน 1 ห้องเรียน มีจำนวนเด็กปฐมวัย 20 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดประสบการณ์กิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ

1.1 ศึกษาแนวคิดและหลักการจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ

1.2 ศึกษาแผนการสอนดนตรีและนาฏศิลป์ขั้นพื้นฐาน ของอาจารย์หม่อมดุษฎี บริพัตร ณ อยุธยา

1.3 จัดทำแผนประสบการณ์กิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ โดยให้ครอบคลุมในเรื่องของ

1.3.1 คำพูด (Speech) หมายถึง วิธีหรือประโยคที่ใช้ในการพูดติดต่อ สื่อสารในชีวิตประจำวัน เช่น “ฉันไปโรงเรียน”, “ดวงจันทร์หายไปไหน” เป็นต้น

1.3.2 การร้องเพลง (Singing) หมายถึง การเปล่งเสียงร้องออกมาในลักษณะที่มีเสียงสูงต่ำประกอบด้วยจังหวะ ทำนอง และเนื้อร้อง

1.3.3 ลีลาและการเคลื่อนไหว (Movement) หมายถึง การเคลื่อนไหวร่างกายตามธรรมชาติ เช่น การวิ่ง กระโดด หมุนตัว ไถล เป็นต้น

1.3.4 การใช้ร่างกายทำจังหวะ (The Use of Body in Percussion) หมายถึง การใช้วัยวะหรือส่วนต่างๆ ของร่างกายเคลื่อนไหวทำจังหวะง่ายๆ เช่น การตีดนนิ้ว การตบมือ การย่าเท้า เป็นต้น

1.3.5 การคิดแต่งทำนองหรือทำทางแบบทันทีทันใด (Improvisation) หมายถึง การ คิดหรือดัดแปลงทำนองเพลง คำพูดหรือลีลาทำทาง ท่วงทำนองเคลื่อนไหวด้วยตนเองอย่างอิสระในทันทีทันใด

1.4 นำแผนการจัดประสบการณ์กิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง จำนวน 3 ท่าน คือ อาจารย์หม่อมดุษฎี บริพัตร ณ อยุธยา อาจารย์วิทยา ไล่ทอง อาจารย์กรรทอง บุญประกอบ

1.5 ปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดประสบการณ์กิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ โดยปรับรูปแบบ เนื้อหาการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับจุดประสงค์มากยิ่งขึ้น

1.6 นำแผนการจัดประสบการณ์กิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ ไปทดลองใช้กับเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน เพื่อหาข้อบกพร่องแล้วนำมาปรับปรุงในด้านของภาษา ขั้นตอน ตลอดจนปรับกิจกรรมให้เหมาะสมกับเวลาที่กำหนด ทั้งนี้เพื่อให้แผนการสอนมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

2.1 ศึกษา นิยาม ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัยในตนเองเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

2.2 สร้างแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย แบบสังเกต มีลักษณะเป็นข้อความที่บ่งบอกถึงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย จำนวน 17 ข้อ โดยแยกเป็นรายด้านดังต่อไปนี้

พฤติกรรมด้านความรับผิดชอบ	4	ข้อ
พฤติกรรมด้านการรู้จักเวลา	3	ข้อ
พฤติกรรมด้านความอดทนอดกลั้น	3	ข้อ
พฤติกรรมด้านความเชื่อมั่นในตนเอง	3	ข้อ

พฤติกรรมด้านความเป็นผู้นำ ผู้ตาม

4 ข้อ

2.3 นำแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้อง ความชัดเจน ความครอบคลุมเนื้อหา พฤติกรรม และความเที่ยงตรง ซึ่งผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านคือ รองศาสตราจารย์ พูนสุข บุญยสวัสดิ์ อาจารย์ธิดา พิทักษ์สินสุข และอาจารย์ธนพร เอี่ยมสมุทร

2.4 ปรับปรุงแก้ไขแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง โดยใช้ภาษาให้กระชับและชัดเจนยิ่งขึ้น แล้วนำไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองกับจุดประสงค์ IOC (Index of item Objective Congruence) มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 จึงอยู่ในระดับที่เชื่อถือได้ (บุญเชิด ภิญโญนนตพวงษ์. 2526 : 89) และแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองได้ค่า IOC เท่ากับ 0.67 - 1 ในทุกข้อของพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง ซึ่งอยู่ในระดับที่เชื่อถือได้

2.5 นำแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้กับเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของการสังเกต โดยวิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (RAI : Rater Agreement Indexes) (Burry – Stock. 1996 : 256) ของผู้สังเกตจำนวน 2 คนคือผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของการสังเกต เท่ากับ 0.86 ซึ่งเป็นค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้สังเกตอยู่ในระดับที่เชื่อถือได้ ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้จึงใช้ผู้สังเกตเพียง 1 คน คือผู้วิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1 แบบแผนการทดลอง การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองโดยอาศัยแบบการทดลองกลุ่มเดียว มีการวัดผลก่อนและในระหว่างการทดลอง โดยใช้แบบแผนการทดลองที่ประยุกต์มาจากการดำเนินการวิจัยแบบ One Group Pretest - Posttest Design (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2538 : 249) กับแบบ One Group Time – Series (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2538 : 254) เข้าด้วยกัน คือ ทำการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของกลุ่มตัวอย่างก่อนการทดลอง จากนั้นจัดกิจกรรมประสบการณ์ดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ และทำการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองในระหว่างการทดลองทุก 2 สัปดาห์ ได้แก่ สัปดาห์ที่ 2, 4, 6 และ 8 ซึ่งแบบแผนการทดลองดังกล่าวมีดังนี้

ตาราง 1 แบบแผนการทดลอง

ก่อนการทดลอง	ในช่วงเวลาการทดลอง
T ₀	X ₁ X ₂ T ₁ X ₃ X ₄ T ₂ X ₅ X ₆ T ₃ X ₇ X ₈ T ₄

2. วิธีดำเนินการทดลอง

การทดลองครั้งนี้ ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545 เป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 40 นาที รวมทั้งสิ้น 24 ครั้ง โดยมีแผนการทดลองดังนี้

2.1 ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยศึกษาเพื่อทำความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการวิจัย

2.2 ก่อนการทดลอง ผู้วิจัยทำการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองในคาบกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ระหว่างเวลา 9.10 – 9.40 น. คาบกิจกรรมเสรี ระหว่างเวลา 10.00 – 11.00 น. คาบกิจกรรมกลางแจ้ง ระหว่างเวลา 11.00 – 11.30 น. โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาคะแนนพื้นฐานของเด็กปฐมวัยแต่ละคนในแต่ละด้าน โดยทำการสังเกตในวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ.2545

2.3 ดำเนินการทดลองโดยผู้วิจัยจัดประสบการณ์กิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ ในช่วงเวลา 9.00 – 9.40 น. เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน คือในวันอังคาร พุธ และพฤหัสบดี วันละ 40 นาที รวมทั้งสิ้น 24 ครั้ง ระหว่างวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ.2545 ถึงวันที่ 30 มกราคม พ.ศ.2546

2.4 ในช่วงเวลาการทดลอง ผู้วิจัยทำการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของกลุ่มตัวอย่าง ทุกวันศุกร์ สัปดาห์ที่ 2 , 4 , 6 , 8 โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ คะแนนเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) มัธยฐาน (Median)

2.5 ทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองก่อนและหลังการจัดประสบการณ์กิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ โดยใช้การทดสอบของ The Wilcoxon Matched Pairs Signed – Ranks Test

ตาราง 2 กำหนดระยะเวลาดำเนินการทดลอง

วิธีดำเนินการ	คาบกิจกรรม	เวลา
ก่อนการทดลอง สังเกตพฤติกรรมความมีวินัย ในตนเอง ในวันศุกร์ ก่อน สัปดาห์ที่จะทำการทดลอง	1. คาบกิจกรรมเสริมประสบการณ์ 2. คาบกิจกรรมเสรี 3. คาบกิจกรรมกลางแจ้ง	09.10 – 09.40 น. 10.00 – 11.00 น. 11.00 – 11.30 น.
ดำเนินการทดลอง จัดประสบการณ์กิจกรรม ดนตรีตามแนวคาร์ลลอร์ฟ เป็นเวลา 8 สัปดาห์ ๆ ละ 3 วัน รวม 24 ครั้ง	1. คาบกิจกรรมการเคลื่อนไหวและ จังหวะ 2. คาบกิจกรรมเสริมประสบการณ์	09.00 – 09.10 น. 09.10 – 09.40 น.
การสังเกตพฤติกรรม สังเกตพฤติกรรมความมีวินัย ในตนเอง โดยใช้แบบสังเกต พฤติกรรมความมีวินัยใน ตนเอง	1. คาบกิจกรรมเสริมประสบการณ์ 2. คาบกิจกรรมเสรี 3. คาบกิจกรรมกลางแจ้ง	09.10 – 09.40 น. 10.00 – 11.00 น. 11.00 – 11.30 น.

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง ซึ่งมีหลักการดำเนินการดังนี้

1. การเก็บข้อมูลจากการบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยผู้วิจัยเป็นผู้สังเกต
2. เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองจากกิจกรรมปกติ ก่อนทำการทดลอง
3. ทำการบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง หลังการทดลองด้วยการจัดประสบการณ์กิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ ทุก ๆ 2 สัปดาห์ เป็นเวลา 8 สัปดาห์ โดยผู้วิจัยเป็นผู้สังเกตและบันทึกพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง
4. นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ทางสถิติ เปรียบเทียบข้อมูลก่อนและระหว่างการทดลอง ช่วงระยะเวลา 8 สัปดาห์
5. สถิติ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 สถิติขั้นพื้นฐาน

5.1.1 การหาค่าเฉลี่ยของคะแนน (นิภา ศรีไพโรจน์. 2527 : 149)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ	$\bar{X}$	แทน	คะแนนเฉลี่ย
		แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนเด็กปฐมวัย

5.1.2 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (นิภา ศรีไพโรจน์. 2527 : 164) ใช้สูตร

$$S.D. = \sqrt{\frac{\sum X^2}{N} - \frac{(\sum X)^2}{N^2}}$$

เมื่อ	S.D.	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	²	แทน	ผลรวมของกำลังสองของคะแนนแต่ละตัว
	() ²	แทน	กำลังสองของผลรวมคะแนนแต่ละตัว
	N	แทน	จำนวนเด็กปฐมวัยทั้งหมด

5.1.3 มัธยฐาน (Median) (นิภา ศรีไพโรจน์. 2527 : 153)

$$\text{Mdn.} = \frac{X_{\frac{N+1}{2}}}{2}$$

เมื่อ	Mdn.	แทน	มัธยฐาน
	N	แทน	จำนวนคะแนน
	X	แทน	คะแนนตัวที่ $\frac{N+1}{2}$

5.2 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ

5.2.1 การหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหาของแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง โดยใช้สูตร IOC (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. 2526 : 89)

$$\text{IOC} = \frac{R}{N}$$

เมื่อ	IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้องระหว่างกิจกรรมกับลักษณะพฤติกรรม
	R	แทน	ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
	N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

5.2.2 การหาค่าความเชื่อมั่นของการสังเกต โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องของผู้สังเกต จากสูตร RAI (Burry – Stock. 1996 : 256)

$$\text{RAI} = 1 - \frac{\sum_{k=1}^K \sum_{n=1}^N |R_{1kn} - R_{2kn}|}{KN}$$

เมื่อ	RAI	แทน	ค่าความเชื่อมั่นของการสังเกต
	R1kn	แทน	ผลการสังเกตของผู้สังเกตคนที่ 1
	R2kn	แทน	ผลการสังเกตของผู้สังเกตคนที่ 2
	N	แทน	จำนวนเด็กปฐมวัยในกลุ่มตัวอย่าง
	K	แทน	จำนวนพฤติกรรมย่อย
	I	แทน	จำนวนช่วงคะแนน (1, 2)

5.3 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

การทดสอบนัยสำคัญโดยใช้การทดสอบของ Wilcoxon Matched Pairs Signed – Ranks Test (นิภา ศรีไพโรจน์. 2533 : 91 – 97) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยกลุ่มตัวอย่างก่อนการทดลองและในช่วงเวลาทดลอง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทดลองและการแปลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

N	แทน	จำนวนเด็กปฐมวัยในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	คะแนนเฉลี่ย (Mean)
Mdn.	แทน	มัธยฐาน (Median)
S.D.	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
T	แทน	ค่าสถิติทดสอบใน The Wilcoxon Matched Pairs Signed – Ranks Test
*	แทน	นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย มีเกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 1.50 - 2.00 หมายถึง ความมีวินัยในตนเองอยู่ในระดับสูง

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง ความมีวินัยในตนเองอยู่ในระดับ

ปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 0 - 0.99 หมายถึง ความมีวินัยในตนเองอยู่ในระดับต่ำ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยได้นำเสนอในรูปของ

1. ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยในด้านต่าง ๆ
2. เส้นภาพแสดงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยของเด็กปฐมวัยแยกตามรายด้าน

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยก่อนการจัดกิจกรรมและในช่วงเวลาจัดกิจกรรมระหว่างสัปดาห์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

1. ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

การวิเคราะห์ในครั้งนี้ ได้นำคะแนนพฤติกรรมที่แสดงความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้จากการสังเกตก่อนการจัดกิจกรรม 1 ครั้ง และในช่วงเวลาจัดกิจกรรม 4 ครั้ง ภายใน 8 สัปดาห์ (สัปดาห์ที่ 2, 4, 6, และ 8) มาหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย มัธยฐาน และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลปรากฏดังตาราง 3

ตาราง 3 คะแนนเฉลี่ย มัธยฐาน และความเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองก่อนการจัดกิจกรรมและในช่วงเวลาจัดกิจกรรมโดยใช้การจัดประสบการณ์กิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ

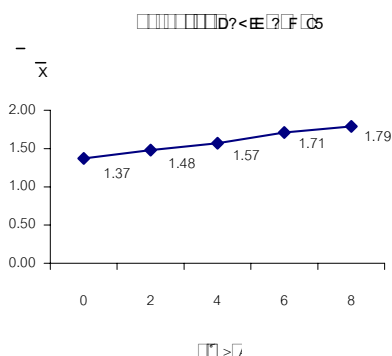
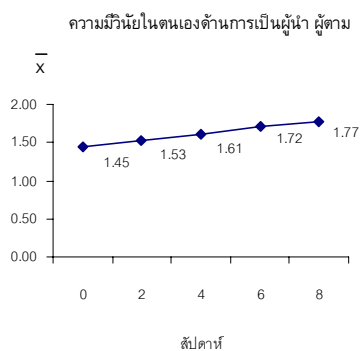
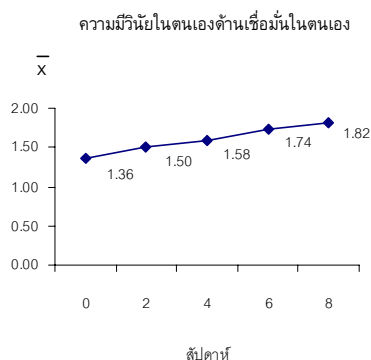
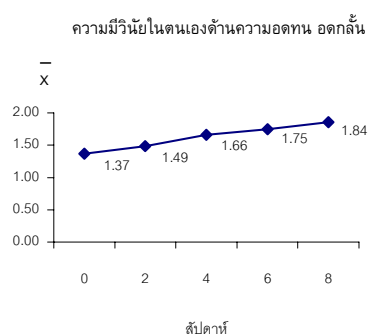
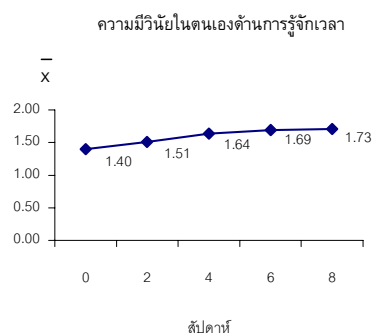
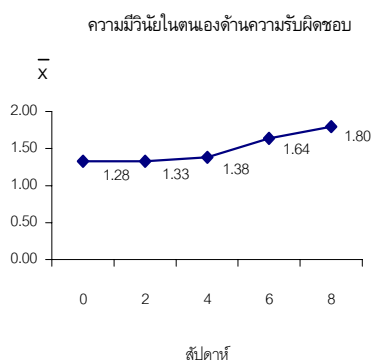
พฤติกรรม ความมีวินัยในตนเอง	จำนวน	ค่าสถิติ พื้นฐาน	ก่อนจัด กิจกรรม Baseline	สัปดาห์ที่			
				2	4	6	8
1.ด้านความรับผิดชอบ	20	$\bar{X}$	1.28	1.33	1.38	1.64	1.80
		Mdn.	1.25	1.31	1.36	1.61	1.81
		S.D.	0.22	0.19	0.13	0.15	0.11
2.ด้านการรู้จักเวลา	20	$\bar{X}$	1.40	1.51	1.64	1.69	1.73
		Mdn.	1.30	1.44	1.64	1.69	1.73
		S.D.	0.33	0.18	0.17	0.11	0.09
3.ด้านความอดทน อดกลั้น	20	$\bar{X}$	1.37	1.49	1.66	1.75	1.84
		Mdn.	1.23	1.45	1.67	1.77	1.85
		S.D.	0.33	0.22	0.17	0.15	0.10
4.ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง	20	$\bar{X}$	1.36	1.50	1.58	1.74	1.82
		Mdn.	1.28	1.45	1.61	1.74	1.83
		S.D.	0.30	0.17	0.14	0.10	0.10
5.ด้านความเป็นผู้นำ ผู้ตาม	20	$\bar{X}$	1.45	1.53	1.61	1.72	1.77
		Mdn.	1.36	1.56	1.64	1.71	1.78
		S.D.	0.25	0.20	0.19	0.13	0.11
รวม	20	$\bar{X}$	1.37	1.48	1.57	1.71	1.79
		Mdn.	1.35	1.47	1.58	1.71	1.79
		S.D.	0.22	0.15	0.10	0.09	0.06

จากตาราง 3 พบว่า ก่อนการจัดประสบการณ์กิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ เด็กปฐมวัยมีคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบ ด้านการรู้จักเวลา ด้านความอดทน อดกลั้น ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง และด้านความเป็นผู้นำ ผู้ตาม และความมีวินัยโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 1.28 - 1.45$)

หลังการจัดประสบการณ์กิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ ให้กับเด็กปฐมวัยในแต่ละสัปดาห์ คะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยด้านความรับผิดชอบ ด้านการรู้จักเวลา ด้านความอดทน อดกลั้น ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง และด้านความเป็นผู้นำ ผู้ตาม อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 1.73 - 1.84$)

แสดงว่า หลังการจัดประสบการณ์กิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ พฤติกรรมความมีวินัยในตนเองมีแนวโน้มสูงขึ้น

2. การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยแยกตามรายด้านโดยนำคะแนนเฉลี่ยของเด็กปฐมวัยก่อนการจัดกิจกรรมและระหว่างการจัดกิจกรรมมาแสดงเป็นเส้นภาพดังนี้

ภาพประกอบ 2 แสดงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยก่อนการจัดกิจกรรมและในช่วงเวลาจัดกิจกรรมระหว่างสัปดาห์

การวิเคราะห์ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเปรียบเทียบพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยก่อนการจัดกิจกรรมและในช่วงเวลาจัดกิจกรรมระหว่างสัปดาห์ โดยใช้การทดสอบทางสถิติของ The Wilcoxon Matched Pairs Signed-Ranks Test (นิภา ศรีไพโรจน์. 2533 : 91 – 97) การวิเคราะห์นำเสนอตั้งปรากฏในตาราง 4

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาพฤติกรรมการมีความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ กิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาพฤติกรรมการมีความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้จะเป็นแนวทางสำหรับครูและผู้ที่เกี่ยวข้องได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการจัดประสบการณ์กิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ เพื่อพัฒนาความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

สมมติฐานของการวิจัย

เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ มีวินัยในตนเองสูงขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กปฐมวัยชายหญิง อายุระหว่าง 5 – 6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545 ของโรงเรียนอนุบาลเทพารักษ์ จังหวัดสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จำนวน 3 ห้องเรียน จำนวนเด็กปฐมวัยห้องเรียนละ 20 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กปฐมวัยชายหญิง อายุระหว่าง 5 – 6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545 ของโรงเรียนอนุบาลเทพารักษ์ จังหวัดสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จำนวน 1 ห้องเรียน มีจำนวนเด็กปฐมวัย 20 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545 โดยทำการทดลองเป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ ๆ ละ 3 ครั้ง ครั้งละ 40 นาที รวม 24 ครั้ง

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ คือ การจัดประสบการณ์กิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ
2. ตัวแปรตาม คือ ความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

1. แผนการจัดประสบการณ์กิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ
2. แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

วิธีการดำเนินการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ก่อนการทดลอง ผู้วิจัยทำการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยในช่วงเวลาจัดกิจกรรมปกติ ในคาบกิจกรรมเสริมประสบการณ์ คาบกิจกรรมเสรีและคาบกิจกรรมกลางแจ้ง โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาคะแนนพื้นฐาน (Base line) ของพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองนักเรียนแต่ละคนในแต่ละด้าน
2. ดำเนินการทดลองโดยผู้วิจัยจัดประสบการณ์กิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ ในคาบกิจกรรม การเคลื่อนไหวและจังหวะกับคาบกิจกรรมเสริมประสบการณ์ เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน คือในวันอังคาร พุธ และพฤหัสบดี วันละ 40 นาที รวมทั้งสิ้น 24 ครั้ง
3. ในช่วงเวลาการทดลอง ผู้วิจัยทำการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของกลุ่มที่ศึกษาทุกวันศุกร์ สัปดาห์ที่ 2 , 4 , 6 , 8 โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาคะแนนของพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองในแต่ละด้านของเด็กปฐมวัย เพื่อนำไปแปลความหมายต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

1. หาค่าสถิติพื้นฐานของพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองแต่ละด้านของเด็กปฐมวัยในแต่ละช่วงสัปดาห์ (สัปดาห์ที่ 2, 4, 6 และ 8) จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาคะแนนเฉลี่ย (Mean) มัธยฐาน (Median) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
2. นำข้อมูลที่ได้มาแสดงเป็นเส้นภาพ เพื่อดูการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองในแต่ละด้านของเด็กปฐมวัย
3. วิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยก่อนการจัดกิจกรรมและในระหว่างสัปดาห์ โดยใช้สถิติการทดสอบของ The Wilcoxon Matched Pairs Signed – Ranks Test

สรุปผลการวิจัย

เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ มีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบ ด้านการรู้จักเวลา ด้านการความอดทน อดกลั้น ด้านความเชื่อมั่นในตนเองและด้านความเป็นผู้นำ ผู้ตามสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองทุกด้านมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่สูงขึ้นตลอดช่วงเวลาจัดกิจกรรม

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ ผลการวิจัยพบว่า

1. หลังจากได้รับประสบการณ์กิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ เด็กปฐมวัยมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ .05 เมื่อเปรียบเทียบกับก่อนการจัดกิจกรรม ทั้งโดยรวมและรายด้าน แสดงให้เห็นว่า การจัดประสบการณ์กิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ สามารถนำมาพัฒนาความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยได้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ กิจกรรมดนตรีแนวคาร์ล ออร์ฟ เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย ขณะที่เด็กเข้าร่วมกิจกรรมดนตรี เด็กจะมีความสุข เกิดสมาธิ กิจกรรมดนตรีช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดทางอารมณ์ การใช้เสียงดนตรีที่เหมาะสม สามารถช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ ดนตรีจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างอารมณ์และนำไปสู่ความสนใจที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (ผลทวน ศรีณรงค์. 2528 : 14) สอดคล้องกับเยาวยา เดชะคุปต์ (2540 : 70) ที่กล่าวว่า ดนตรีจะเป็นสื่อในการสื่อสารของเด็กปฐมวัยเพื่อให้ผู้คนและเด็กอื่นๆ เข้าใจเขา ประสบการณ์ดนตรีควรให้เด็กสนุกสนาน เพลิดเพลินและเกิดสุนทรียภาพ ลดอารมณ์

กลัวและอารมณ์เครียด ดังที่ พัททษ์ คชวงษ์ (2541 : 25) ได้อธิบายไว้ว่า ปัจจุบันผู้เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยนำดนตรีมาใช้กับเด็กปฐมวัย โดยมีได้หวังเพื่อความบันเทิง สนุกสนานแต่เพียงอย่างเดียว แต่ได้นำมาประยุกต์ใช้ในชั้นเรียนเป็นกิจกรรมการสอนที่ช่วยให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงเพื่อพัฒนาหรือปรับพฤติกรรมของเด็กอีกด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทธรา พุ่มพชาติ (2533 : 84) ที่ว่า การที่เด็กได้ฟังเสียงดนตรีที่ให้ความรู้สึกที่สนุกสนาน เพลิดเพลิน เด็กจะเกิดความรู้สึกอบอุ่น มีความไว้วางใจในสิ่งแวดล้อม สามารถที่จะปรับตัวในลักษณะที่เหมาะสมเมื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่น ประกอบกับกิจกรรมดนตรีแนวคาร์ล ออร์ฟ มีลักษณะเป็นกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงด้วยตนเอง เด็กได้ลงมือปฏิบัติ มีการช่วยเหลือ แบ่งปัน การทำตามกฎกติกา มีความเข้าใจตนเองและผู้อื่นมากขึ้น การเรียนรู้โดยวิธีการกลุ่ม ช่วยฝึกทักษะที่จำเป็นหลายๆ ด้าน และด้านที่สำคัญก็คือ ทักษะทางสังคม (Social Skill) เป็นทักษะที่ให้อยู่ร่วมกันและทำงานกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น เช่น ทักษะการเป็นผู้ให้ ผู้รับ การปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม การควบคุมตนเอง การยอมรับความสามารถของตนเองและผู้อื่น (รัชดาภรณ์ อินทะนิน. 2544 : 56) สอดคล้องกับผลการวิจัยของทองคำ บุญประเสริฐ (2535 : 135 – 136) ที่ว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการสอนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ จะมีความสามารถทางสังคม เช่น การเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ มีมโนภาพแห่งตน มีทัศนคติที่ดีต่อเพื่อน จากการสังเกตในระหว่างทดลองพบว่า เด็กมีความรู้สึกพึงพอใจ ยิ้มแย้มแจ่มใส มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนมากขึ้น มีพฤติกรรมทางสังคมมากขึ้น เช่น การรู้จักช่วยเหลือ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความสามัคคีร่วมมือในการทำกิจกรรมเป็นอย่างดี

สรุปได้ว่า การจัดประสบการณ์กิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ ช่วยจุดใจ และส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัยทั้งทางด้านของอารมณ์ จิตใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาการด้านสังคมซึ่งถือเป็นพื้นฐานของคามมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

2. จากผลการวิจัยสามารถพิจารณาพฤติกรรมคามมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยแยกเป็นรายด้านดังนี้

2.1 พฤติกรรมคามมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบ พบว่า ในช่วงแรกของการจัดกิจกรรม พฤติกรรมคามมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบยังไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก เนื่องจากเด็กในวัยนี้ยังติดอยู่กับตนเองเป็นส่วนใหญ่ ต่อมาเมื่อได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ เด็กปฐมวัยเริ่มมีความรับผิดชอบสูงขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากกิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ เป็นกิจกรรมที่ต้องใช้สื่อ อุปกรณ์ที่หลากหลาย อาทิ นิทาน ผ้า ตะเกียบ เชือก ก้อนหิน ห่วง ไม้บล็อก ริบบิ้น ฯลฯ รวมถึงเครื่องเขย่า เครื่องเคาะ และเครื่องดนตรีที่หลากหลายประกอบกัน ให้มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องตามความเหมาะสมของเนื้อหาในกิจกรรม ขั้นตอนในการนำอุปกรณ์เหล่านี้มาใช้กับเด็ก การฝึกเก็บอุปกรณ์เข้าที่อย่างมีระเบียบ การส่งต่ออุปกรณ์ ล้วนเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการการเรียนการสอนที่ได้พยายามแทรกเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของเกม ดนตรี บทบาทสมมติที่เด็กได้เล่น เด็กจะรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลิน ไม่

เมื่อไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นการถูกบังคับ แต่เป็นสิ่งที่เด็กกระทำด้วยตนเองตามความพอใจ การฝึกฝน การทำอย่างสม่ำเสมอเป็นประจำในทุกๆ กิจกรรมที่เด็กเล่นจะช่วยให้เด็กเกิดความรู้สึกคุ้นเคย ดังคำกล่าวของพระธรรมปิฎก (2537 : 60) ที่ว่า พื้นฐานวินัยเกิดจากการสร้างความเคยชินที่ดี ซึ่งเกิดจากการไม่บังคับ แต่ให้เด็กปฏิบัติโดยใช้เหตุผล ประกอบกับความหลากหลายของ กิจกรรมที่ได้นำเอาบทรณรงค์ที่เด็กคุ้นเคย นิทานที่มีเนื้อหาสอดแทรกคุณธรรม เกมที่ สนุกสนานท้าทายความสามารถ เด็กแบ่งกลุ่มกันเล่น ช่วยกันร้อง ช่วยกันคิดทำทางประกอบ การแสดงบทบาทสมมติ แบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบ สิ่งเหล่านี้เองทำให้เด็กสามารถซึมซับความ รับผิดชอบไปโดยไม่รู้ตัว มันทิงเจอร์ กล่าวว่า เด็กอายุ 5 – 6 ปี มีความสนใจที่จะเล่นรวมกลุ่ม กับเพื่อนและมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน สามารถทำกิจกรรมร่วมกับสมาชิกในกลุ่มให้บรรลุผลสำเร็จได้ (Munsinger. 1975 : 19)

2.2 พฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านการรู้จักเวลา พบว่า ในช่วงเวลาจัด กิจกรรมโดยใช้การจัดประสบการณ์กิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรม ด้านการรู้จักเวลาสูงขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องจากการจัดประสบการณ์กิจกรรมดนตรีแนวคาร์ล ออร์ฟ จะเน้นให้เด็กได้ทำกิจกรรมด้วยตนเองตลอดเวลา ซึ่งกิจกรรมที่จัดขึ้นมีหลายรูปแบบ เช่น การ ร้องเพลง การเล่นเครื่องดนตรี บทบาทสมมติ นิทาน เกมการแข่งขัน ฯลฯ ซึ่งขณะที่ทำกิจกรรม เด็กได้เคลื่อนไหวตลอดเวลา มีความกระตือรือร้นและตั้งใจทำกิจกรรมเนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ สนุกสนานและท้าทาย เด็กร่วมมือทำกิจกรรมจนสำเร็จ แม้ในระยะแรกอาจมีปัญหาในเรื่องของ การไม่เข้าใจกติกา และการเป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดี แต่ก็สามารถปรับตัวได้เมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่ง ประเทิน มหาพันธ์ (2515 : 4) กล่าวว่า การสร้างความมีวินัยให้แก่ผู้เรียนนั้น ขึ้นอยู่กับการวาง แผนการเรียนการสอนที่รัดกุม จัดกิจกรรมที่มีคุณค่าและความหมายแก่เด็ก โดยเน้นให้เด็กได้ ทำกิจกรรมตลอดเวลา การทำกิจกรรมกลุ่มย่อยร่วมกันนั้น จะทำให้เด็กเรียนรู้ถึงความคิด ความรู้สึก ปฏิบัติและพฤติกรรมซึ่งกันและกัน

2.3 พฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านความอดทน อดกลั้น พบว่า ในช่วงเวลา จัดกิจกรรมโดยใช้การจัดประสบการณ์กิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ เด็กปฐมวัยมีความ อดทน อดกลั้น สูงขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องจากการจัดประสบการณ์กิจกรรมดนตรีแนวคาร์ล ออร์ฟ มี ลักษณะเป็นกิจกรรมกลุ่ม ที่เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้และฝึกความอดทน อดกลั้นจากความขัดแย้ง ความไม่เข้าใจกัน โดยในระยะแรกของกิจกรรม พบว่าเด็กยังมีพฤติกรรมการยึดตนเองใน ลักษณะต่างๆ เช่น ว่ากล่าว พุดก่อนคนอื่น แย่งอุปกรณ์ ฯลฯ แต่หลังจากดำเนินกิจกรรมไปได้ สักระยะหนึ่ง พฤติกรรมการยึดตนเองในลักษณะดังกล่าวลดน้อยลง เปลี่ยนเป็นพฤติกรรมความ ร่วมมือ ความเอื้อเฟื้อ เสียสละ อดทนรอคอยเพิ่มขึ้นประกอบกับกิจกรรมดนตรีแนวคาร์ล ออร์ฟ มีการวางแผนการจัดกิจกรรมหลากหลายรูปแบบ สามารถตอบสนององวิธีการเรียนรู้ของเด็กที่ แตกต่างกันได้เป็นอย่างดี กิจกรรมสนุกสนาน ท้าทาย ช่วยสร้างความกระตือรือร้นอยากติดตาม การใช้สื่อ อุปกรณ์หลากหลายชนิดที่สอดคล้องกับลักษณะกิจกรรมเพิ่มความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

สอดคล้องกับรักตวรรณ ศิริภาพร (2534 : 56) ที่กล่าวว่า กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งทางวัตถุและบุคคล จะทำให้เด็กเรียนรู้ถึงวิธีการปฏิบัติตนในสังคม ทำให้มีความสามารถในการเข้าใจผู้อื่น ปรับตัวเข้ากับผู้อื่น อันจะเป็นแนวทางในการฝึกเด็กให้มีความอดทน อดกลั้นเพิ่มขึ้น

2.4 พฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านความเชื่อมั่นในตนเอง พบว่า ในช่วงเวลาจัดกิจกรรมโดยใช้การจัดประสบการณ์กิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ เด็กปฐมวัยมีความเชื่อมั่นในตนเองสูงขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องจากกิจกรรมดนตรีของคาร์ล ออร์ฟ เป็นกิจกรรมดนตรีที่อยู่บนพื้นฐานความเข้าใจและสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ในช่วงปฐมวัยพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กจะเกิดเป็นทิศทางเฉพาะ(Developmental Direction) โดยจะเริ่มจากแกนกลางของลำตัวแล้วขยายไปสู่ส่วนย่อย จากกิริยาท่าทางทั่วไปไปสู่กิริยาท่าทางที่เฉพาะเจาะจง กิจกรรมดนตรีของคาร์ล ออร์ฟ เปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติ โดยเน้นการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ (Gross Motor) ก่อนที่จะใช้กล้ามเนื้อเล็ก (Fine Motor) การเคลื่อนไหวของร่างกายที่นำไปสู่จังหวะ จากจังหวะในร่างกายไปสู่จังหวะของเครื่องดนตรี จากเครื่องเคาะที่ไม่มียุติเสียงไปสู่เครื่องดนตรีที่มีระดับเสียงมากขึ้นและในที่สุดก็นำไปสู่ระนาดของออร์ฟ และขลุ่ยรีคอร์เดอร์ซึ่งจะต้องใช้การควบคุมกล้ามเนื้อที่ละเอียดอ่อนมากขึ้น (Carley. 1993 : 46)

จากกิจกรรมดนตรีของคาร์ล ออร์ฟที่เน้นกระบวนการเรียนการสอนที่เป็นขั้นเป็นตอนอย่างต่อเนื่องลำดับจากสิ่งที่ย่างเหมาะกับการพัฒนาความสามารถของเด็กสู่สิ่งที่ซับซ้อนมากขึ้น จากสิ่งที่ใกล้ตัวสู่สิ่งที่ไกลตัว และการเปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติ ได้เล่น ร้อง หรือ ฟัง เด็กจะมีสมาธิเข้าถึงดนตรีเร็วขึ้น ได้แสดงอารมณ์ ความรู้สึกโดยมีกิจกรรมดนตรีเป็นสื่อกลาง สิ่งเหล่านี้เองที่ทำให้เด็กค่อยๆ ซึมซับความเข้าใจเนื้อหาของกิจกรรม เมื่อถึงคราวที่จะแสดงเอง ก็เล่นด้วยความเต็มใจ มีความรู้สึกว่าตนเองสามารถทำได้ และประสบความสำเร็จ เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ เห็นคุณค่าในตนเอง ส่งผลให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง

2.5 พฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านความเป็นผู้นำ ผู้ตาม พบว่า ในช่วงเวลาจัดกิจกรรมโดยใช้การจัดประสบการณ์กิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ เด็กปฐมวัยมีความเป็นผู้นำ ผู้ตาม สูงขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องจากกิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งถือเป็นจุดประสงค์หลักของกิจกรรม การให้อิสระแก่เด็กที่จะคิดแต่งคำพูด เนื้อร้อง ทำนองเพลง คิดออกแบบท่าทางการเคลื่อนไหว ตลอดจนการเลือกเล่นเครื่องดนตรีที่ตนเองพอใจ โดยมีการกำหนดกรอบไว้อย่างกว้างๆ เพื่อให้เด็กได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ให้มากที่สุด ทั้งนี้เพราะในวัยนี้เด็กควรได้รับการส่งเสริมบุคลิกภาพส่วนบุคคลให้มากที่สุด การส่งเสริมบุคลิกภาพที่จะเป็นแนวทางให้บุคคลแสดงความรู้สึกนึกคิดและความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่ (เยาวพา เดชะคุปต์. 2536 : 40)

การเป็นแบบอย่างที่ดีของครู การชี้แนะของครูที่อยู่ภายใต้บรรยากาศที่อิสระและผ่อนคลาย ครูไม่ได้บังคับหรือออกคำสั่ง แต่ใช้วิธีชักชวนให้เด็กเห็นความสำคัญและประโยชน์ที่

เกิดจากการปฏิบัติซึ่งทำให้เด็กยอมรับและปฏิบัติตามครูด้วยดี พบว่าวิธีการดังกล่าวทำให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปอย่างราบรื่น เด็กสามารถปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และข้อตกลง ยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน ขณะเดียวกันก็กล้าที่จะแสดงความคิดเห็นของตนเอง กล้าแสดงออก เพราะธรรมชาติของเด็กวัยนี้จะชอบเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ที่มีความสามารถหรือบุคคลที่เด็กพอใจ (กึ่งแก้ว อรรถกร. 2513 : 8)

นอกจากนี้ในขณะที่เด็กทำกิจกรรมร่วมกันนั้น เด็กจะมีการแลกเปลี่ยนและรับรู้ความหลากหลายของความคิดและจินตนาการ จากการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน บางกิจกรรมมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ โดยจะหมุนเวียนผลัดกันมาเป็นผู้นำ ผู้ตาม ทำให้รับบทบาทหน้าที่ของตนเองและของเพื่อนในกลุ่มสอดคล้องกับคำกล่าวของอีริกสัน (Erikson) ที่ว่า เด็กอายุ 3-6 ปีสามารถพัฒนาความร่วมมือและการเป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดีได้ (Maier.1969 : 32-35) สอดคล้องกับงานวิจัยของทองคำ บุญประเสริฐดี (2535 : 135-136) ที่พบว่า เด็กปฐมวัยที่สอนโดยวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีความสามารถทางสังคม เช่น การเป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดี สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่สอนโดยวิธีปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อสังเกตที่ได้จากการวิจัย

1. ในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ให้ความสนุกสนาน มีสื่ออุปกรณ์ที่หลากหลาย เครื่องดนตรีบางชนิดนักเรียนยังไม่เคยสัมผัส ทำให้เกิดความอยากรู้อยากเห็น อยากรทดลอง
2. เนื่องจากกฎกติกาที่วางไว้มีลักษณะที่สอดแทรกอยู่ในเกม ทำให้เด็กไม่รู้สึกว่าคุณบังคับ จึงร่วมกิจกรรมด้วยความเต็มใจ
3. ในช่วงแรกๆ ของการทดลอง เด็กยังไม่คุ้นเคยกับวิธีการของกิจกรรมแต่ละชนิด จึงต้องใช้เวลาที่จะอธิบายเพื่อสร้างความเข้าใจบ้างตามสมควร แต่มาในระยะหลังนักเรียนจะเริ่มคุ้นเคย ทำให้เข้าใจเนื้อหากิจกรรมได้รวดเร็วขึ้น
4. รอยต่อระหว่างกิจกรรมย่อยๆ เป็นส่วนที่มีความสำคัญมาก ต้องเตรียมการอย่างดี เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมต่อไปเป็นไปอย่างราบรื่น ซึ่งต้องอาศัยการเตรียมการที่ดี การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าอย่างเหมาะสม
5. สื่อ อุปกรณ์เป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ควรมีการเตรียมการให้มีจำนวนที่เพียงพอและเหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหาของกิจกรรม

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ในการจัดประสบการณ์กิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ สิ่งที่ควรคำนึงคือการแนะนำกติกาและมีการปฏิบัติเป็นตัวอย่างให้ดูก่อน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน

2. การจัดบรรยากาศ การเตรียมสื่อ อุปกรณ์ รวมทั้งเครื่องดนตรีชนิดต่างๆ ที่ต้องใช้ ในกิจกรรม ควรได้รับการเตรียมไว้ เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้สึกที่ดี รู้สึกสนุกสนาน ได้พบกับสิ่งแปลกใหม่ที่น่าสนใจ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย

1. ควรมีการนำกิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ ไปทดลองใช้กับนักเรียนในระดับ อายุที่แตกต่างกันออกไปหรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยปรับกิจกรรมให้เหมาะสมกับอายุ ความสามารถและพัฒนาการของนักเรียนในกลุ่มอายุนั้น
2. ควรมีการศึกษาผลของการจัดประสบการณ์กิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ ที่มี ต่อตัวแปรอื่นๆ เช่น ความคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น
3. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองโดยรูปแบบกิจกรรม อื่นๆ เช่น กิจกรรมดนตรีแนวโคโคไต กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เป็นต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กาญจนา หาสิตะพันธ์. (2517). "วินัยในตนเอง," *ชุมทางวิชาการ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
คุรุสภา.
- กิ่งแก้ว อุตถากร. (2513). *วรรณกรรมจากบ้านโน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- กรมวิชาการ. (2537). *คู่มือและสื่อพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง*. โครงการวิจัยและพัฒนา
ระบบงานแนะแนวในและนอกสถานที่, ศูนย์แนะแนวการอาชีพ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
การศาสนา.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2542ก). *การเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน 3-5 ขวบ*. กรุงเทพฯ: โชติสุข
การพิมพ์.
- _____. (2542ข, เมษายน). "การฝึกวินัยเด็ก," *การศึกษาปฐมวัย*. 3(2) : 60-65.
- ขวัญใจ บุญฤทธิ์. (2535). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และความมีวินัย
ในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนแบบ CAI กับการสอนตาม
คู่มือครูของ สสวท.ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.*
- แจ่มจันทร์ เกียรติกุล. (2531). *การศึกษาความเชื่อมั่นในตนเอง และวินัยในตนเองของเด็ก
ปฐมวัยที่ได้รับ การอบรมเลี้ยงดูต่างกันและอยู่ในชั้นเรียนของครูที่มีพฤติกรรมทาง
วาจาและท่าทางแตกต่างกัน. ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.*
- จิตรา ชนะกุล. (2539). *ความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์
กิจกรรมวงกลมแบบกลุ่มย่อย. ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.*
- จันทนา ภาคบงกช. (2546). *สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีกับการอบรมเลี้ยงดู
พระโอรสและพระธิดา : ทรงพากเพียรและใฝ่เรียนใฝ่รู้*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ:
อมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- ช. ชนบท. (2530, มิถุนายน). "วินัยในตนเองสอนให้เกิดขึ้นได้อย่างไร," *สารพัฒนาหลักสูตร*.
(63) : 50.
- ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2544) *พฤติกรรมการสอนดนตรี*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2541). *จิตวิทยาการสอนดนตรี*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2523). *จิตวิทยาการปลูกฝังวินัยแห่งตน*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัย
พฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

- ดุษฎี บริพัตร ณ อยุธยา. (2522). แผนการสอนดนตรีนาฏศิลป์ขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.
- เตือนใจ ยอดนิล. (2530). ผลการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่มีต่อความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหนองอ้อ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. พิษณุโลก: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก. อัดสำเนา.
- ทองคำ บุญประเสริฐดี. (2535). การทดลองใช้วิธีการบวนการกลุ่มสัมพันธ์พัฒนาความสามารถทางสติปัญญาและความสามารถทางสังคมของเด็กระดับก่อนประถมศึกษา. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ทักษิณา สนวนานนท์. (2519,กรกฎาคม). “วิธีการสอนเด็กอนุบาลให้มีวินัย,” *วิทยสาร*. 27(26): 41–42.
- ทัศนีย์ อินทรบำรุง. (2539). วินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นทานก่อนกลับบ้าน. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ทิพย์สุดา นิลสินธพ. (2523). “กิจกรรมการศึกษาความพร้อมทางการเรียนทางสติปัญญาสำหรับเด็กก่อนวัย 3 – 6 ปี,” *เข้าใจเด็กก่อนวัยเรียน*. ชมรมไทย-อิสราเอล. กรุงเทพฯ: เอร่าวันการพิมพ์.
- ธวัชชัย นาควงษ์. (2542). การสอนดนตรีสำหรับเด็กตามแนวของคาร์ล ออร์ฟ. กรุงเทพฯ: ภาควิชาศิลปนิเทศ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- _____. (2543). *การสอนดนตรีสำหรับเด็ก*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นิภา ศรีโพธิ์โรจน์. (2527). *หลักการวิจัยเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ .
- _____. (2533). *สถิตินอนพาราเมตริก*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- นวลศิริ เปาโรหิตย์. (2540). *ศิลปะการสร้างวินัยชนะใจลูก*. กรุงเทพฯ: ต้นอ้อ แกรมมี.
- นิดดา หงษ์วิวัฒน์. (2543). *วินัย รากฐานการพัฒนาเด็ก*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แสงแดด.
- บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. (2526). *การทดสอบแบบอิงเกณฑ์: แนวคิดและวิธีการ*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ประเทิน มหาจันทร์. (2515). *คู่มืออบรมนักเรียน*. กรุงเทพฯ: สาริตพิบูลบำเพ็ญ.
- ประภาพรรณ เอี่ยมสุภามิต. (2532). “การเตรียมความพร้อมด้านลักษณะนิสัย,” *เอกสารการสอนชุดวิชาฝึกอบรมครูและผู้เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย หน่วยที่ 11-15*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- ผลทาน ศรีณรงค์. (2528). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมปีที่ 6 ในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*.
วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
ถ่ายเอกสาร.
- พนม ลิ้มอารีย์. (2522). *กลุ่มสัมพันธ์*. มหาสารคาม : ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยา
การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2537). “สรุปคำบันทึกการตอบแบบสำรวจเกี่ยวกับวินัยของ
คนในชาติ” ณ สถานพำนักสงฆ์สายใจธรรม อำเภอพนมสารคาม ฉะเชิงเทรา.
- พัชรา พุ่มพชาดิ. (2533). *อิทธิพลของเสียงดนตรีที่มีต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กปฐมวัย*.
ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- พัชรี วาศิว. (2534). “ดนตรีสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน,” *วารสารคหเศรษฐศาสตร์*. 31(2).
- พัชนี วรกวิน. (2528). *จิตวิทยาสังคม*. นนทบุรี : โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์ปากเกร็ด.
- พิชัย ปรัญญานุสรณ์. (ธันวาคม 2535). “สุขสำราญอารมณ์ 5,” *วารสารแม่และเด็ก*. 6(250)
68-70.
- พิทักษ์ คชวงษ์. (2541, มกราคม). “ดนตรี : ภูมิปัญญาพัฒนาเด็กปฐมวัย,” *การศึกษา
ปฐมวัย*.
- พุ่มบุญ. (2538, มกราคม). “สร้างวินัยให้ลูกรัก,” *ทองถิ่น*. 35(1) : 51-56.
- พลสุข กิจรัตน์. (แปล). (2542). *การสร้างวินัยในชั้นปฐมวัย*. กรุงเทพฯ : ศูนย์พัฒนาหนังสือกรม
วิชาการ.
- เยาวพา เตชะคุปต์. (2536). *การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ : ภาควิชา
หลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- _____. (2540). *ดนตรีและกิจกรรมเข้าจังหวะ*. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.
- รักตวรรณ ศิริภาพร. (2534). *ความสามารถในการรับรู้และเข้าใจทัศนะของผู้อื่นของเด็กปฐมวัย
ที่ได้เล่นกิจกรรมการเล่นเพื่อคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง*. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม.
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่าย
เอกสาร.
- รัชดาภรณ์ อินทะนิน. (2544). *การศึกษาแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทาง
สังคมของนักเรียนชั้นอนุบาล 2 ที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม*. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม.
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2538). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 5.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สุวิริยา สาสน.

- ลัดดาวรรณ ณ ระนอง. (2525). การทดลองใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความมีวินัยในตนเอง. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วรารณ รักริย์. (2533). การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : ดันอ้อ.
- วไลพร จันทรศิริ. (2530). อิทธิพลของกลุ่มสัมพันธ์ต่อการพัฒนาความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสารวิทยา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- วิทยา ไสทอง. (2545). สารสนเทศศึกษา. กรุงเทพฯ: ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สายพิณ ประสูวรรณ. (2538). การศึกษาความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ศิลปสร้างสรรค์ และการเล่นตามมุมโดยครูสร้างกฎเกณฑ์และเด็กสร้างกฎเกณฑ์. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุชา จันทรเฒ. (2511,กรกฎาคม-กันยายน). “เด็กกับการสร้างระเบียบวินัย,” วารสารแนะแนว. 2 : 49-53.
- สุภาพร จันทรศิริโยธิน. (2526) ผลการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่มีต่อการพัฒนาความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้น ม.2 โรงเรียนบางกะปิ กรุงเทพมหานคร. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุภัค ไหวหากิจ. (2543). เปรียบเทียบการรับรู้วินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานคติธรรมและการเล่นเกมแบบร่วมมือ. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2541) จิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์และคณะ. (2544). กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนดนตรี. กรุงเทพฯ :วัฒนาพานิช.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2535). แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7. (2535-2539) กรุงเทพฯ : ม.ป.พ. อัดสำเนา.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี. (2523). การจัดบริการศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน. กรุงเทพฯ : เอรวิ้นการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2537). การสร้างเสริมวินัย คู่มือแนะแนวทางปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- หรรษา นิลวิเชียร. (2535). ปฐมวัยศึกษา หลักและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- อุมาพร ตรังคสมบัติ. (2542). สร้างวินัยให้ลูกคุณ. กรุงเทพฯ : ศูนย์วิจัยและพัฒนาครอบครัว.

อำพร กาทอง. (2529). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษากับความมีวินัยในตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนโดยสอนแบบซินดิเคต สอนโดยใช้บทเรียนโปรแกรม และสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

Bayless, K. & Ramsay, M.E. (1978). *Music : A way of life*. St.louis : The C.V.Cosby.

Bruner, Jerome S. (1966). *Toward a Theory of Instruction*. Cambridge,Massachusetts: Harvard University Press.

Bryant, B. K. (1971,February). "Student – Teacher Relationship as Related to Internal – External Focus of Control,"*Dissertation Abstracts International*. 32(8) :4854 B.

Burry – stock. J. and others. (1996, April) "Rater Agreement indexes for Performance Assessment," *Educational and Psychological Measurement*. 56(2) : 256.

Carley, I. M. (1993). *Orff Re-Echoes*. 2 nd ed. NC : American Orff-Schulwerk Association.

Frazee, J. and Kreuter, K. (1987). *Discovering Orff*. New York : Schott Music Corporation.

Good, C.V. (1973). *Dictionary of Education*. 3 rd ed. New York : McGraw 3 – Hill Book Co Inc., Company.

Hoffman, M.L. (1970). "Moral Development," in *Carmichael's Manual of Child Psychology*. p.261-360. Edited Paul Mussen. New York : John Wiley and Sons.

Landreth, C. (1974). *Preschool for Young Children*. 3rd ed. New York : Macmilland.

_____. (1987). *Good School for Young Children*. 4th ed. New York : Macmilland.

Massoglia, E. (1977). *Early Childhood Education in the Home*. Delmor Publishers Copyright by Little Education Publishing, Inc.

Maire, Henry W. (1969). *Three Theories of Child Development*. Revied ed. New York : Harper and Row, Publishers.

Munsinger, H.(1975). *Fundamental of Child Development*. 2nd ed. New York : Holt. Rinehart and Winston.

Orff, C. (1966). "Orff-Schulwerk : past and future," *Perspectives in Music Education*. Washington,D.C. : MENC.

Piaget,J.& Inhelder,B. (1969). *The Psychology of Child*. New York : Weaver. Helen, Basic Books.

- Sheviakov, G. and Fritz, R. (1965). *Discipline for Today's Children and Youth*. Washington D.C. : Association for Supervision and Curriculum Development.
- Wiggins, S. and others. (1971). *The Psychology of Personality*. Massachusetts : Reading, Addison - Wesley.
- Warner, B. (1991). *Orff – Schulwerk Application for the Classroom*. NJ : A Pearson Education Company.
- Yaross, L. (1982). "Speech and song in early childhood music education," *Music for Children*. Orff-Schulwerk American Edition, Vol 1, Schott Music Corp., 69-70.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

คู่มือการจัดประสบการณ์กิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ

ตัวอย่างการจัดประสบการณ์กิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ

คู่มือการจัดประสบการณ์กิจกรรมดนตรีตามแนวนคาร์ล ออร์ฟ

การจัดประสบการณ์กิจกรรมดนตรีตามแนวนคาร์ล ออร์ฟ ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการจัดกิจกรรม โดยจัดกิจกรรมดนตรีตามแนวนคาร์ล ออร์ฟ ให้กับนักเรียนสัปดาห์ละ 3 วัน คือในวันอังคาร พุธ และพฤหัสบดี ระหว่างเวลา 9.00 – 9.40 น. เป็นเวลาทั้งสิ้น 8 สัปดาห์ รวม 24 กิจกรรม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยในด้านของ

- ความรับผิดชอบ
- การรู้จักเวลา
- ความอดทน อดกลั้น
- ความเชื่อมั่นในตนเอง
- ความเป็นผู้นำ ผู้ตาม

ลักษณะของกิจกรรมเป็นกิจกรรมดนตรีที่เด็กได้ลงมือปฏิบัติ โดยผสมผสานกิจกรรมต่างๆ เข้าด้วยกันอย่างผสมกลมกลืน ได้แก่

- คำพูด (Speech)
- การร้องเพลง (Singing)
- ลีลาและการเคลื่อนไหว (Movement)
- การใช้ร่างกายทำจังหวะ (The Use of Body in Percussion)
- การคิดแต่งทำนองหรือทำทางแบบทันทีทันใด (Improvisation)

กิจกรรมดนตรีตามแนวนคาร์ล ออร์ฟ ที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้นนี้ ประกอบด้วยกิจกรรมรวมทั้งสิ้น 24 กิจกรรม ดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมแนะนำตนเอง
2. กิจกรรมหอยโข่ง
3. กิจกรรมบ้านของฉัน
4. กิจกรรมเสียงและจังหวะจากร่างกาย
5. กิจกรรมปาดงพงไฟ (1)
6. กิจกรรมปาดงพงไฟ (2)
7. กิจกรรมเม่นหลบฝน
8. กิจกรรมเสียงสัตว์ (1)
9. กิจกรรมเสียงสัตว์ (2)
10. กิจกรรมนกน้อย
11. กิจกรรมเมฆน้อย
12. กิจกรรมเจ้านกกาเหว่า
13. กิจกรรมตะลือกตอกตัก
14. กิจกรรมตะเกียบแปลงร่าง

15. กิจกรรม Seven Jumps
16. กิจกรรมคูกู (1)
17. กิจกรรมคูกู (2)
18. กิจกรรมเสียงนี้อยู่ไหน
19. กิจกรรมอารมณ์และความรู้สึก
20. กิจกรรมกระจกเงา
21. กิจกรรม High Way Number One
22. กิจกรรมรถไฟ รถเจ๊ก
23. กิจกรรมคุณฟองนักแรงแรงฟัน (1)
24. กิจกรรมคุณฟองนักแรงแรงฟัน (2)

เพื่อให้การจัดกิจกรรมดังกล่าว บรรลุตามวัตถุประสงค์ ผู้ดำเนินการควรมีพื้นฐานความเข้าใจในเรื่องพัฒนาการเด็ก จิตวิทยาพัฒนาการ ควรเป็นผู้ที่มีความละเอียด รอบคอบ ช่างสังเกต ให้เกียรติเด็ก ใจกว้างที่จะให้โอกาสเด็กได้แสดงความคิดเห็น แสดงความสามารถ ตลอดจนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของเด็ก เชื่อว่าดนตรีสามารถพัฒนาเด็ก ๆ ได้ และที่สำคัญคือการคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

นอกจากนั้น ในการจัดประสบการณ์กิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ แต่ละครั้ง ผู้ดำเนินการควรมีการเตรียมความพร้อมทั้งในด้านของสถานที่ บรรยากาศ ตลอดจนสื่อ อุปกรณ์ที่หลากหลาย เครื่องดนตรีชนิดต่างๆ ที่สอดคล้องกับเนื้อหาของกิจกรรม ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปอย่างราบรื่น และบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ตัวอย่างการจัดกิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ

กิจกรรมแนะนำตนเอง

เนื้อหา	การใช้ส่วนของร่างกายทำจังหวะ : การตบมือ ตบตัก
จุดประสงค์	1. นักเรียนตบมือตบตัก ตามผู้นำได้ถูกต้อง 2. นักเรียนตบมือ ตบตัก ตามจังหวะของคำคล้องจองได้แม่นยำ 3. นักเรียนพูดแนะนำชื่อตนเองได้ชัดเจน 4. นักเรียนเป็นผู้นำ ผู้ตาม ตบมือ ตบตัก
สื่อ อุปกรณ์	1. เพลง “สวัสดี” สวัสดี สวัสดี ยินดีที่พบกัน เธอและฉัน พบกัน สวัสดี 2. เพลง มาจับมือกัน จับมือ จับมือกันไว้ พวกเราพร้อมใจ จับมือเป็นวงกลม (ซ้ำ) วงเล็ก วงใหญ่ ก้าวเท้าเข้าไป แล้วก็ปล่อยมือลง 3. คำคล้องจอง “ชมพูน้อย” ชมพูน้อยจากเพชรบุรี บอกฉันที่เธอชื่ออะไร
การดำเนินการ	1. ผู้วิจัยร้องเพลง “มาจับมือกัน” ชักชวนให้นักเรียนจับมือกันเป็นวงกลม พร้อมทำท่าทางตามเนื้อหาของเพลง 2. ผู้วิจัยและนักเรียนทักทายกันด้วยการร้องเพลงสวัสดี พร้อมทำท่าประกอบ 3. เมื่อนักเรียนยืนเป็นวงกลมเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัย ตบมือ ตบตักเป็นจังหวะหลายๆ แบบ ต่อเนื่องกันไป นักเรียนตบจังหวะตาม 4. ผู้วิจัยตบมือ ตบตักเป็นชุด นักเรียนตบจังหวะตามที่ละชุด 5. ให้นักเรียนนั่งลงกับพื้นในท่านั่งขัดสมาธิ และยังคงอยู่ในลักษณะวงกลม ผู้วิจัยพูดคำ คล้องจอง “ชมพูน้อย” ที่ละวรรค ให้นักเรียนพูดตามพร้อมกัน 6. ผู้วิจัยพูดคำคล้องจอง “ชมพูน้อย” ทั้งหมด ให้นักเรียนพูดตามหลายๆ เที้ยว 7. ระหว่างที่นักเรียนพูดคำคล้องจอง ผู้วิจัยกำมือ ทบเบาๆ บนขาทั้งสอง เป็นจังหวะตามคำคล้องจอง นักเรียนทุกคนทำตาม 8. ผู้วิจัยตกลงกับนักเรียนว่า เมื่อพูดคำคล้องจองจบ 1 เที้ยว ให้นักเรียนพูดชื่อของตนเองเรียงไปที่ละคน โดยผู้วิจัยเริ่มทำให้อีกก่อน เมื่อครบ 5 คน ให้ค้นด้วยการพูดคำคล้องจอง พร้อมทำตามทำตามจังหวะ 1 เที้ยวสลับกันไป จนครบจำนวนนักเรียนทั้งหมด

9. ผู้วิจัยชักชวนนักเรียนร้องเพลง “มาจับมือกัน” อีกครั้ง พร้อมทำท่าทางตามเนื้อเพลง
10. ผู้วิจัยนำตบมือตบตักเป็นชุดให้นักเรียนทำตาม
11. ผู้วิจัยให้นักเรียนผลัดกันนำตบมือตบตักเป็นชุดให้เพื่อนๆทำตาม

การประเมินผล 1. สังเกตความแม่นยำในการตบจังหวะ
 2. สังเกตการกล้าพูดกล้าแสดงออก การเป็นผู้นำ ผู้ตามจากการการแนะนำชื่อ
 การร้องเพลง, การพูดคำคล้องจอง, ตบมือ ตบตัก

กิจกรรมหอยโข่ง

เนื้อหา	1. จังหวะช้า – เร็ว 2. เสียง ซอล มี
จุดประสงค์	1. นักเรียนเดินตามจังหวะช้า – เร็ว ตามเสียงที่ได้ยินได้ถูกต้อง 2. นักเรียนร้องเพลงหอยโข่ง ได้ถูกต้องทั้งทำนองและจังหวะ 3. นักเรียนร้องเสียง ซอล มี ได้ชัดเจน
สื่อ อุปกรณ์	1. เพลง “หอยโข่ง” หอยโข่ง หอยโข่ง ตัวมันขดเป็นวงกลม 2. เพลง “มาจับมือกัน” จับมือ จับมือกันไว้ พวกเรารวมใจ จับมือเป็นวงกลม (ช้า) วงเล็ก วงใหญ่ ก้าวเท้าเข้าไป แล้วก็ปล่อยมือลง 3. Hand drum
การดำเนินการ	1. ผู้วิจัยใช้ Hand drum ตีเป็นจังหวะช้า – เร็ว ให้นักเรียนเดินตามจังหวะกระจายไปให้เต็มพื้นที่ห้อง โดยมีกติกาว่า จะต้องเดินไม่ชนกัน และเมื่อผู้วิจัยตีกลอง 2 ครั้งต่อกัน ให้นักเรียนยืนนิ่งกับที่ ทำเช่นนั้นสลับกัน โดยผู้วิจัยเพิ่มรายละเอียดรูปแบบการเดิน เช่น เดินแบบแมวย่อง เดินเขย่งปลายเท้า ฯลฯ จนนักเรียนทำได้คล่องและถูกต้อง 2. ผู้วิจัยนำร้องเพลง “มาจับมือกัน” ชักชวนให้นักเรียนจับมือกันเป็นวงกลมพร้อมทำท่าทางตามเนื้อหาของเพลง 3. ผู้วิจัยร้องเพลง “หอยโข่ง” ให้นักเรียนฟัง 1 เที้ยว 4. ผู้วิจัยให้นักเรียนท่องคำร้องตาม 5. นักเรียนร้องเพลง “หอยโข่ง”ตามผู้วิจัยทีละวรรค 6. นักเรียนร้องเพลงทั้งเพลง 7. นักเรียนเล่นเกม “หอยโข่ง” โดยผู้วิจัยและนักเรียนทุกคนจับมือเป็นวงกลมหันหน้าตามเข็มนาฬิกา จากนั้น ผู้วิจัยจึงปล่อยมือจากนักเรียนที่อยู่ข้างหน้าเพื่อให้วงกลมขาดตอน และผู้วิจัยจะเป็นผู้นำขบวน ส่วนนักเรียนที่ถูกปล่อยมือจะเป็นหางขบวน จากนั้นทุกคนร้องเพลงซ้ำๆ พร้อมกับเดินตามจังหวะตามผู้วิจัยไป ผู้วิจัยจะเดินขมวดให้แคบเข้าทุกที แล้ววกกลับคลายวงออก ผู้วิจัยจับมือกับนักเรียนคนที่อยู่สุดท้าย ได้วงกลมเหมือนเดิม
การประเมินผล	1. สังเกตการร้องเพลงที่ถูกต้องทำนองและจังหวะ 2. สังเกตความแม่นยำในการรักษาการก้าวเดินให้ตรงตามจังหวะ

กิจกรรมบ้านของฉัน

เนื้อหา	การเคลื่อนไหวและเปลี่ยนอิริยาบถในลักษณะต่างๆ การเคลื่อนไหวร่างกายอย่างอิสระตามจังหวะเพลง
จุดประสงค์	1. นักเรียนเคลื่อนไหวร่างกายและเปลี่ยนอิริยาบถในลักษณะต่างๆที่กำหนดตามสัญญาณที่ได้ยินได้ถูกต้อง 2. นักเรียนเคลื่อนไหวร่างกายอิสระตามจังหวะเพลง
อุปกรณ์	1. Hand drum 2. ไม้บล็อกที่มีสีและรูปทรงแตกต่างกัน จำนวน 20- 25 อัน 3. เทปเพลงบรรเลง
การดำเนินการ	1. ผู้วิจัยตีกลองหลายๆ แบบ เป็นสัญญาณให้นักเรียนเคลื่อนไหวและเปลี่ยนอิริยาบถ โดยผู้วิจัยกำหนดข้อตกลงกับนักเรียน ตีกลอง 1 ครั้ง หมายถึง การนั่งลง ตีกลอง 2 ครั้ง หมายถึง การยืนขึ้น ตีกลองต่อเนื่องกัน หมายถึง การเดินท่าหุ่นยนต์ ตีกลองรัว หมายถึง การกระโดดอยู่กับที่ ชูดวนหน้ากลอง หมายถึง การหมุนตัว ร้องเพลง “Areyou sleeping?” หมายถึง การนอนราบกับพื้น 2. ผู้วิจัยเคาะกลองให้สัญญาณให้นักเรียนเคลื่อนไหวและเปลี่ยนอิริยาบถตามเสียงที่ได้ยิน สลับไปมา จนทำได้คล่องแคล่ว ให้สัญญาณจบลงที่การร้องเพลง เพื่อให้นักเรียนอยู่ในท่านอนราบ 3. ผู้วิจัยนำบล็อกที่เตรียมไว้วางกระจายบนพื้นทั่วห้อง จากนั้นเคาะกลอง 2 ครั้ง เป็นสัญญาณให้นักเรียนลุกขึ้นยืน 4. เปิดเพลงบรรเลงให้นักเรียนเคลื่อนที่ไปรอบๆ โดยมีกติกาว่าจะต้องเคลื่อนที่โดยไม่โดนเพื่อนและไม้บล็อกที่วางอยู่กับพื้น เมื่อเพลงหยุด ให้นักเรียนแต่ละคนเลือกยืนที่ไม้ บล็อกอันใดอันหนึ่ง สมมติให้เป็นบ้านของตนเอง จากนั้นเปิดเพลงบรรเลงต่ออีกครั้ง นักเรียนเคลื่อนไหวอิสระ เมื่อเพลงหยุดให้นักเรียนกลับมายืนที่บ้านของตนเอง ทำเช่นนี้อีก 2 – 3 ครั้ง จนสามารถกลับมาที่บ้านของตนเองได้รวดเร็วขึ้น จึงให้เปลี่ยนหาบ้านหลังใหม่
การประเมินผล	1. สังเกตการเคลื่อนไหวและเปลี่ยนอิริยาบถตามที่กำหนดได้ 2. สังเกตการเคลื่อนไหวอย่างอิสระตามจังหวะเพลง

ภาคผนวก ข.

คู่มือการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

คู่มือการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

คำชี้แจง

1. แบบสังเกตนี้เป็นแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย ใช้สังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 อายุ 5 – 6 ปี

2. พฤติกรรมที่สังเกตและบันทึกลงในแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองมี 5 ด้าน ได้แก่

2.1 ด้านความรับผิดชอบ 4 ข้อ

- ตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมาย
- เก็บของเข้าที่เรียบร้อย
- ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อตกลง
- รักษาของส่วนรวม

2.2 ด้านการรู้จักเวลา 3 ข้อ

- ทำงานเสร็จทันเวลา
- เริ่ม เลิกโดยฟังสัญญาณ
- ปฏิบัติตนเหมาะสมกับช่วงเวลา

2.3 ด้านความอดทน อดกลั้น 3 ข้อ

- รู้จักการรอคอย ไม่แฉ่งคิว
- พากเพียรทำสิ่งที่ยากจนสำเร็จ
- ควบคุมอารมณ์ตนเองได้

2.4 ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง 3 ข้อ

- กล้าพูดแสดงความคิดเห็น
- กล้าแสดงออกทางท่าทาง
- กล้าตัดสินใจและแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง

2.5 ด้านความเป็นผู้นำ ผู้ตาม 4 ข้อ

- มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- ให้คำแนะนำและช่วยเหลือเพื่อนได้
- ยอมรับคำแนะนำ คำช่วยเหลือ
- เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ รู้จักแบ่งปัน

3. แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง เป็นการบันทึกในรูปของความถี่ (จำนวนครั้ง) จัดเป็น 3 ระดับคะแนน (0, 1, 2)

4. สังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของนักเรียนก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มในช่วงเวลากิจกรรมปกติ จากนั้นดำเนินการทดลอง โดยให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเป็นเวลา 8 สัปดาห์ โดยทำการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองทุก 2 สัปดาห์ (วันศุกร์) ในช่วงเวลากิจกรรมปกติ (คาบกิจกรรมเสริมประสบการณ์, กิจกรรมเสรี, กิจกรรมกลางแจ้ง)

ข้อปฏิบัติในการสังเกต

1. เขียนชื่อผู้สังเกต ผู้ถูกสังเกต วันเดือนปี และสัปดาห์ที่ทำการสังเกต
2. สังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง ก่อนการจัดกิจกรรม และระหว่างการจัดกิจกรรมทุก 2 สัปดาห์ คือในสัปดาห์ที่ 2 ,4, 6 และ 8

การบันทึกการสังเกตและการให้คะแนน

เมื่อพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองเกิดขึ้นตรงกับข้อใด ให้ทำเครื่องหมาย / ลงในช่องนั้น หากเกิดพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองซ้ำ ให้ทำเครื่องหมาย / เพิ่มลงในช่องเดิม ตามจำนวนครั้งที่เกิดพฤติกรรมซ้ำ โดยทำการบันทึก ดังนี้

ช่องระดับคะแนน 2 บันทึกเมื่อนักเรียนเกิดพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองโดยไม่ได้รับการชี้แนะ

ช่องระดับคะแนน 1 บันทึกเมื่อนักเรียนเกิดพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองเมื่อได้รับการชี้แนะ

ช่องระดับคะแนน 0 บันทึกเมื่อนักเรียนไม่เกิดพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบ

ชื่อ-สกุล ผู้สังเกต..... วันที่..... สัปดาห์ที่.....

รายละเอียดพฤติกรรม ชื่อนักเรียน	คาบกิจกรรม	พฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบ											
		ตั้งใจทำงาน			เก็บของเข้าที่			ปฏิบัติตามกฎ			รักษาของส่วนรวม		
		2	1	0	2	1	0	2	1	0	2	1	0
	เสริมประสบการณ์												
	เสรี												
	กลางแจ้ง												
	เสริมประสบการณ์												
	เสรี												
	กลางแจ้ง												
	เสริมประสบการณ์												
	เสรี												
	กลางแจ้ง												
	เสริมประสบการณ์												
	เสรี												
	กลางแจ้ง												
	เสริมประสบการณ์												
	เสรี												
	กลางแจ้ง												
	เสริมประสบการณ์												
	เสรี												
	กลางแจ้ง												
	เสริมประสบการณ์												
	เสรี												
	กลางแจ้ง												
	เสริมประสบการณ์												
	เสรี												
	กลางแจ้ง												

หมายเหตุ ช่องระดับคะแนน 2 บันทึกเมื่อนักเรียนเกิดพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองโดยไม่ได้รับการชี้แนะ

ช่องระดับคะแนน 1 บันทึกเมื่อนักเรียนเกิดพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองเมื่อได้รับการชี้แนะ

หมายเหตุ ช่องระดับคะแนน 2 บันทึกเมื่อนักเรียนเกิดพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองโดยไม่ได้รับการชี้แนะ
ช่องระดับคะแนน 1 บันทึกเมื่อนักเรียนเกิดพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองเมื่อได้รับการชี้แนะ
ช่องระดับคะแนน 0 บันทึกเมื่อนักเรียนไม่เกิดพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

หมายเหตุ ช่องระดับคะแนน 2 บันทึกเมื่อนักเรียนเกิดพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองโดยไม่ได้รับการชี้แนะ
ช่องระดับคะแนน 1 บันทึกเมื่อนักเรียนเกิดพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองเมื่อได้รับการชี้แนะ
ช่องระดับคะแนน 0 บันทึกเมื่อนักเรียนไม่เกิดพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

หมายเหตุ ช่องระดับคะแนน 2 บันทึกเมื่อนักเรียนเกิดพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองโดยไม่ได้รับการชี้แนะ
ช่องระดับคะแนน 1 บันทึกเมื่อนักเรียนเกิดพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองเมื่อได้รับการชี้แนะ
ช่องระดับคะแนน 0 บันทึกเมื่อนักเรียนไม่เกิดพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านผู้นำ ผู้ตาม

ชื่อ-สกุล ผู้สังเกต..... วันที่..... สัปดาห์ที่.....

รายละเอียดพฤติกรรม ชื่อนักเรียน	คาบกิจกรรม	พฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านผู้นำ ผู้ตาม											
		ริเริ่มสร้างสรรค์			ช่วยเหลือเพื่อนได้			ยอมรับคำแนะนำ			เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่		
		2	1	0	2	1	0	2	1	0	2	1	0
	เสริมประสบการณ์												
	เสรี												
	กลางแจ้ง												
	เสริมประสบการณ์												
	เสรี												
	กลางแจ้ง												
	เสริมประสบการณ์												
	เสรี												
	กลางแจ้ง												
	เสริมประสบการณ์												
	เสรี												
	กลางแจ้ง												
	เสริมประสบการณ์												
	เสรี												
	กลางแจ้ง												
	เสริมประสบการณ์												
	เสรี												
	กลางแจ้ง												
	เสริมประสบการณ์												
	เสรี												
	กลางแจ้ง												
	เสริมประสบการณ์												
	เสรี												
	กลางแจ้ง												

หมายเหตุ ช่องระดับคะแนน 2 บันทึกเมื่อนักเรียนเกิดพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองโดยไม่ได้รับการชี้แนะ
 ช่องระดับคะแนน 1 บันทึกเมื่อนักเรียนเกิดพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองเมื่อได้รับการชี้แนะ
 ช่องระดับคะแนน 0 บันทึกเมื่อนักเรียนไม่เกิดพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

ภาคผนวก ง.

บัญชีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

บัญชีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

1. ผู้เชี่ยวชาญตรวจแผนการจัดประสบการณ์กิจกรรมดนตรีตามแนวคาร์ล ออร์ฟ

- 1.1 อาจารย์หม่อมดุษฎี บริพัตร ณ อยุธยา
อดีตนายกสมาคมอนุบาลศึกษาแห่งประเทศไทย
- 1.2 อาจารย์วิทยา ไล่ทอง
อาจารย์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 1.3 อาจารย์กรรทอง บุญประครอง
ผู้อำนวยการโรงเรียนจิตตเมตต์ (ปฐมวัย)

2. ผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

- 2.1 รองศาสตราจารย์พูนสุข บุญยสวัสดิ์
อดีตอาจารย์คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 2.2 อาจารย์ธิดา พิทักษ์สินสุข
ผู้อำนวยการโรงเรียนเพลินพัฒนา
- 2.3 อาจารย์ชนพร เอี่ยมสมุทร
กรรมการสมาคมอนุบาลศึกษาแห่งประเทศไทย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางต้องจิตต์ จิตดี
วันเดือนปีเกิด	21 พฤศจิกายน พ.ศ.2503
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	347 หมู่ 4 ถนนเทพารักษ์ ตำบลเทพารักษ์ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ
ตำแหน่งปัจจุบัน	ผู้จัดการโรงเรียนอนุบาลเทพารักษ์
สถานที่ทำงาน	โรงเรียนอนุบาลเทพารักษ์ 855 หมู่ 4 ถนนเทพารักษ์ ตำบลเทพารักษ์ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2547	กศ.ม.(การศึกษาปฐมวัย) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พ.ศ. 2525	เศรษฐศาสตร์บัณฑิต (ศ.บ.) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
พ.ศ. 2520	มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.ศ.5) โรงเรียนเบญจมราชาลัย